

Dzieje Żurawicy

Studia i materiały

tom 3

Żurawica 2014

© Copyright by Parafia Rzymskokatolicka
pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Żurawicy
ul. Św. Józefa 4
37-710 Żurawica

Tytuł oryginału:
Wizytacja biskupa Sierakowskiego parafii Żurawica z roku 1744.
Oryginał znajduje się w Archiwum Archidiecezji Przemyskiej sygn. nr 166

Redaktor: *ks. Marian Hofman*

Projekt okładki: *ks. Marian Hofman, Wojciech Radymski*
Wykorzystano rysunek na podstawie opisu lustracyjnego biskupa przemyskiego
Wacława Hieronima Sierakowskiego z roku 1744
autorstwa *Jana K. Mudryk-Wiślickiego (2014)*. Rys. szlachty wg *Jana P. Norblina*.

Tłumaczenie tekstu: *Piotr Kuta*

Korekta: *Tomasz Szeleszczuk*

Recenzja naukowa: *ks. prof. Józef Wołczański*

Zdjęcia: *Ryszard Wójtowicz*

Projekt graficzny i skład: *Krzysztof Radymski*

Druk:

Drukarnia San Set
Ostrów 485, 37-700 Przemyśl
tel. 16 671 02 22
e-mail: *drukarnia@sanset.pl*
www.sanset.pl

Żurawica 2014

ISBN: .....

Wstęp

Dzieje Żurawicy sięgają XIV wieku. Mimo tak bogatej historii miejscowość ta, a co za tym idzie także parafia, nie doczekała się swojej monografii. Należy przyznać, że wiele kwestii już zostało przebadanych, mimo to pozostało obszerne pole do badań historycznych.

Dzięki publikacji pierwszego tomu *Dziejów Żurawicy*, który jest pokłosiem konferencji naukowej z racji 600-lecia parafii, można było poznać m. in. stan badań archeologicznych dotyczących Żurawicy, kwestię lokacji Żurawicy, historię proboszczów parafii Żurawica okresu staropolskiego, ze szczególnym uwzględnieniem ks. Fryderyka Alembeka, stosunki społeczno - gospodarcze w okręgu żurawickim w czasach nowożytnych w świetle dokumentów proveniencji podatkowej, losy żurawickich nekropolii oraz zarys historii Garnizonu Żurawica. Pierwszy tom *Dziejów Żurawicy* zawiera także artykuły; „Historia budowy oraz wyposażenia wnętrza kościoła parafialnego p. w. Niepokalanego Poczęcia NMP w Żurawicy” oraz „Stowarzyszenie Polski Dom Katolicki w Żurawicy w latach 1929- 1939”.

Wśród wielu wybitnych duszpasterzy parafii rzymskokatolickiej w Żurawicy był ks. Fryderyk Alembek, który pełnił posługę proboszczowską w latach 1624 - 1672. Pozostawił on po sobie m. in. rękopis „Stan kościoła parafialnego żurawickiego z 1662 roku”. Dzięki niemu można poznać opis parafii żurawickiej z XVII wieku. Dokument ten, w formie reprintu i tłumaczenia na język polski, został wydany dzięki staraniom parafii w 2013 roku.

W 2014 roku została wydana publikacja pt. „Krzyże, kapliczki i pomniki przydrożne w Żurawicy”, która prezentuje historię obiektów małej architektury sakralnej na tym terenie.

Wśród dokumentów poświęconych parafii żurawickiej, zachowanych także w rękopisie w Archiwum Archidiecezji Przemyskiej, jest „Wizytacja biskupa Sierakowskiego parafii Żurawica z 1744 roku”. Rękopis tej wizytacji jest częścią większej całości, jaką jest wizytacja dekanatu pruchnickiego, do którego w tamtym czasie należała parafia Żurawica.

Ponieważ 2014 rok zbiegał się z 270-leciem tej wizytacji, a co za tym idzie dokonania tego opisu, dlatego parafia Żurawica podjęła wysiłek wydania „Wizytacji biskupa Sierakowskiego parafii Żurawica z 1744 roku” w formie publikacji książkowej.

Na całość publikacji składa się w pierwszej części reprint oryginalnego tekstu rękopisu. Kolejna część to zapis komputerowy dokumentu w wersji łacińskiej i tłumaczenie tekstu na język polski.

Rękopis można podzielić na trzy części. Pierwsza - opis historyczny, który jest sporządzony w języku łacińskim. Ten tekst w całości został przetłumaczony na j. polski. Druga, będąca opisem kościoła, jego wyposażenia i wszystkich budynków kościelnych, jest napisana w języku polskim ze wstawkami języka łacińskiego. Stąd w tej części przetłumaczono tylko wstawki łacińskie i umieszczono to tłumaczenie w nawiasach. Część trzecia zawiera Dekret powizytacyjny dla kościoła parafialnego w Żurawicy, który także w całości jest w j. łacińskim i dlatego w całości został prze-

tłumaczony na j. polski.

W ostatniej części publikacji zamieszczono artykuły: pani dr Elżbiety Dybek, poświęcony opisowi kościoła Żurawickiego, który służył parafianom Żurawicy w czasie przeprowadzanej wizytacji; pani dr Izabeli Fac, prezentujący badania historyczne, które ona przeprowadziła odnośnie szpitaliku w Żurawicy oraz pani mgr Aliny Żygały, dotyczący ksiąg metrykalnych parafii Żurawica.

Ponieważ starania parafii zostały uwieńczone wydaniem publikacji, stąd moje słowa wdzięczności i podziękowania do konkretnych osób, które przyczyniły się do zrealizowania powziętego zamierzenia.

Na samym początku pragnę bardzo serdecznie podziękować panu Tomaszowi Szeleszczukowi za przygotowanie wniosku i doprowadzenie do druku książki „Wizytacja biskupa Sierakowskiego parafii Żurawica z 1744 roku”.

W swoim podziękowaniu pragnę wyróżnić ks. Henryka Borcza, dyrektora Archiwum Archidiecezjalnego w Przemyślu. To dzięki jego zgodzie i życzliwości można było uzyskać skany oryginału rękopisu.

Podjęcie trudu odczytania tekstu łacińskiego z zeskanowanych plików, wykonanie maszynopisu łacińskiego oraz przetłumaczenie tekstu na język polski, to zasługa pana Piotra Kuty.

Pracę nad publikacją mogliśmy rozpocząć dzięki pomocy pana Ryszarda Wójtowicza, który przygotował odbitki rękopisu, za co wyrażam mu wdzięczność.

Projekt okładki mogliśmy zrealizować dzięki panu Janowi Krzysztofowi Mudryk-Wiślickiemu, który włożył wiele czasu i wysiłku, aby oczyma wyobraźni wrócić do XVIII wieku i z opisu zawartego w rękopisie stworzyć obraz graficzny.

Dziękuję również wszystkim autorom artykułów za przygotowanie do druku materiałów na wybrane tematy.

Wyrazy wdzięczności kieruję do ks. prof. Józefa Wołczańskiego, za recenzję tej publikacji

Wszystkim, którzy swoją radą i życzliwym słowem pomogli mi w realizacji tego przedsięwzięcia składam serdeczne podziękowanie - Bóg zapłać. Mam nadzieję, że nie będzie to ostatnia publikacja o żurawickiej parafii.

ks. Marian Hofman

ZURAWICA

Villa Hereditatis quondam Korniaktovianæ ad præsens sine hæredæ propter bona ultimi Hæredis Korniakti nullo se sistente hæredæ et Successore jure polioritatis in possessionem varijs Creditoribus dimissa. Visitata Btia Junii Anno Dni 1777.

Quamvis ex Originalibus Ereccionis literis de initio hujus Ecclesie non conitet, cum eas infelicissimorum casuum pridem abolevisset injuria nihilominus ex transumpta eorum in Actis Consistorialibus Premisliensibus Anno 1599. Die 24. Decembris de mandato Perillustris olim Petri Starcehouski Camerarii et Tharii in Spiritualibus Officialis Juris Premisliensis inducto inserto et descripto Ecclesie huic primum initium dedisse constat, aut Dobeslaum et Petrum Fratres Germanos Hæredes de Sprowa ꝑ. per quos Anno 1706. dotata extiterat, aut per Prædecessores eorum ꝑ. cum jam dicti Hæredes dotem infra specificandam inscribentes de fundata Ecclesie in Privilegio suo loquantur ꝑ. extractam et primo adificatam fuisse colligitur. Visitatio Alembeloviana innotia Historie Starburtovianæ Libro 10. cap. 3. de ingenti Terra Ruspia et præcipue Premisliensii Tartarica clade, regnante tunc Casimiro Rege circa annum Domini 1355. afferenti Civitatem Premisliensem, nec non viciniores Villas, universamq. usq. ad Camenecum Terram quo sua Hostes circumtulissent arma, devastatam et penitus depopulatam extilisse scribenti, etiam Ecclesiam in Villa Zurawica jam fundatam hoc funesto casu sublatam assensum præbet. Sed relictis opinionibus an hæc in Villa Zurawica Ecclesie olim sive fundata sive reedificata fuerit constat, cum iterum Anno 1498. grassante Stephano Valacho una cum Villa Zurawica igne extincta fulisset, brevi sumptibus M. de Sprowa Koscielliciorum deinde ex cineribus resuscitatam, et usq. ad annum 1500. constitisse, quo alia, que ad præsens cernitur per Jhr̄m Mḡm Sebastianum.

basilianum Comitem in Wisniet Lubomirski Castellanus
censem, Villa Turawica hactenus extructa nova lignea est, per
Dernum Perillustrum et Admum Rectorem notabiliter et reser
ter reparata et restaurata. Titulum sibi vendical S. Math
Apostoli et Catharinae Virginis et Martyris, sed Consecratio
nis deore hactenus non est insignita, benedicta tantum per
Artem Fredericum Altembeli S. T. D. protunc. Diocesis Prem
sliensis Generalem Visitatorem, de facultate synodali
sibi concessa, servata forma in Rituali Romano praescripta,
anno 1679. Dominica Secunda post Pascha Die 20. Aprilis.

*Sub Patronatus ratione hereditatis propter
Ius potioritatis incerta est suspensum, ad Auctoritatem
Dinariam Jure devolutivo donec certus aliquando Haeres con
stituta spectans.*

*Indigentiae nullae huic Ecclesiae reperiuntur concessae.
Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum observatur in Altari
majori Petri structura, in Ciborio commodo extenso per ali
ud Corporali, et altero supposito in piasde argentea nimis par
va, intus quidem deaurata, sed propter floridationes ad expur
gandum incommoda, Hostiae sacrae in insufficienti quantitate
reperitae sunt, ipso die festi S. Pentecosten et Maii renovatae,
et renovari solent in spatio duarum et aliquando trium Se
ptimanarum. Piasdes aliae pro deferendo Sanctissimo ad in
firmos Viatico, binae inventae sunt, una argentea parva, in
tus deaurata, in firmam rotundam magnitudinis imperia
lis monetae elaborata. Et altera stannea ejusdem propor
tionis et formae non bene ex particulis expurgata reperita.
Expositiones Sanctissimi Eucharistiae Sacramenti et Procef
siones cum monstratorio fieri solent praeter consuetam
Smi Corporis Christi Solemnitatem in Festis S. Mathaei
Apostoli, et Catharinae Virginis ac Martyris, ex Verbali
quam R. P. Ricarius ascribit. facultate Perillustris
Wylowski Canonici Cathedralis et Judicis Surrogati
Premisliensis, quam Nos complacendo devotioni populi
libenter approbamus.*

Reliquiae

Reliquiæ Sacrae publicae Penitentium exponenda caetera non reperiuntur, præter unam de Officiis S. Maximini Martyris in Sacrificali Argenteo reconditam, pro qua haberi Authenticum Testimonium apud ^{Rev.} P^{re}latum Salacii Canonicum Cathedralis Tremisiensem, qui dono sibi Româ obtatas habens etiam hanc particulam R^{ev.}mo hujus Ecclesiae Rectori Ecclesiae Luraviceni applicandam obtulit.

FONS baptismalis in structura lapidea firmiter in postamento murato penes Altare S. Catharinae ad Cornu Evangelii collocata consistit, cum operculo ligneo veteri quidem sed adhuc valente, bene sera pensili clausus et mantili ligneo ornatus. Intus aqua lustralis cum permixtione oleorum Sacrorum benedicta Sabbatho Sancto Pentecostes, benediciq; bis in Anno consueverat. Piscina est in postamento baptisterij excava sufficientis capacitatis bene commoda tabula lignea cooperta.

Olea Sacra conservantur in Sacratio in Armario in muro excavato male tamen tabulato ligneo circumducto et imarginibus rudibus et veteribus, locum magis dehonstantibus quam ornantibus obdueto non foribus ut securius esset sed craticula tantum ferrea, et sera pensili clauso, aditum muribus; quibus Ecclesia abundat. / liberum præbens. In vasculo Stanneo veteri, duplicis formæ, fracto et destructo Anno præsentis benedicta, a R^{ev.}mo Rectori Ecclesiae ex Ecclesia Cathedrali transmissa. In eodem armario Vasculum Stanneum sine operculo duplicis formæ vetus, pro repositione veterum oleorum conservari solitum repertum est, non bene ex oleis Sacris, sed et ex antiqua spurtiis expurgatum ac sordens. Item vasculum securum eidem Stanneum pro deferendo sacro oleo ad infirmos est inventum.

Altaria Structura antiquissima tria in hac Ecclesia sunt: Majus Decollationis S. Catharinae. Adum a parte dextra introitus Ecclesiae S. Annæ Matris Deiparæ. Item

Prima Virgini Mariae Salatenſis, quae omnia habent Gratias muratas, mappis immundis et lacris ornatas, non consecratas, quibus Altaria Portatilia supposita inuenimus quatuor, sed suspitioni obnoxia, quorum tria sub tempore Visitationis praesentis aperire iussimus.

Inter Imagines Ecclesiae satis honestas et decentes, Imago Prima Virgini Mariae, antiquitus Populi Devotione pro gratiosa colitur, in quarum gratiarum recognitionem nonnullae tabulae votivae argenteae appensae videntur, et Catalogus gratiarum noviter conscriptum Rodericus Picarius sub tempore Visitationis praesentis produxit.

Sacrarium est a parte sinistra Introitus Ecclesiae muratum, de quo Visitatio Alembeloviana asserit fuisse quondam Capellam, in eaq. missae celebrari consuevisse post Palaticam devastationem Ecclesiae, postea modo pro asseruanda suppellectili Ecclesiastica antiquitus conversa est. Ab interiori testudine, parietibus lateritijs videtur, hoc Sacrarium sufficientis amplitudinis et capacitatis, sed non est bene mensa et armarijs instructum. Unde Ecclesiastica Suppellex pessimo ordine asseruari, et deteriorata adinventa est. Cum tamen in hac Ecclesia internaq. suppellectili, et apparatus Ecclesiastici, ac argenteria, nec non cum libris Ecclesiae ad usum Altaris et Chori pertinentibus seruuo Descriptum est Inventarium.

Carbona pro colligendis Eleemosynis conservatur in hac Ecclesia, sed ad praesens clausura destituta, a qua clavis penes R. Picarium, et per eum collectae: quas florenos circiter viginti efficere posse dixit: in necessitates Ecclesiae convertuntur, Regestraq. Recipiarum et expensarum annotantur.

Cameterium circa circum sepimentis ligneis circumductum et scandulis tectum est, quanguam non pridem cura Roderici Rectoris reparatum, nihilominus ad praesens non nihil iam desolatum inuentum. Occasione reparationis Sepimentorum Cameterij subditis Villa Turawica fruolus Jure communi debita et per Decretum Reformationis Serillustri Stratici Towicki in Visitatione de mandato Illmi Frdoro Episcopi Praemissiensis.

48.

missionem Anno 1720. die 20. Julii expedita latum, injuncta;
Statit Decretum Officii Consistorialis Premisliensis Anno
eodem 1720 die Luna 25. Mensis Octobris inter Communita-
tem Villa Turawica, et Rndum Buanum modernum hujus Ec-
clesia Rectorum, quò Decreto, inhærente Decreto Visitatorio, et
spontanea Alenorum sub tempore ejusdem Visitatoris assecratio-
ni et Submissioni reparatio lapideorum sepimentorum intra
decursum quinque mensium erat injuncta.

Campanile in Cameterio ligneum noviter reparatum, in
staudulis et sporibus restauratum est, cui Campana appensa
sunt duæ, quarum una minor lapsu contusa, est, et scilicet in
Turi Ecclesia appensa, signatura vocata, omnes non benedi-
cto. Sporium non est, quod antea fuisse legitur.

DOS hujus Ecclesie (ut supra annotatum est) per
M. Dobestum et Petrum Fratres Germanos de sprowa
Harades Honorum Villa Turawica assignata et inscripta est,
Anno 1406. eodem Anno Feria 6ta infra Octavas S. Jacobi
apostoli per M^om Mathiam Episcopum Premisliensem
approbata, consistit in his que sequuntur.

Amo in uno lanceo Agri Franconico circa Ecclesiam
jacente. 2do in prato in Rotomosty protunc sito, et loco
piscine in Villa Turawica. 3tio In Decimis manipu-
laribus de omni agro seminato post araturas Pradia-
les lapredictæ Villa Turawica. 4to In mespalibus de
singulis lanceis Villa prædicta, secundum consuetudinem
Villarum Terra Ruffia, de quolibet lanceo per unum
truncum Siliginis et alium avenæ pendendis.

Quod agrum attinet de hoc Visitatio Alembelovca-
na mentionem facit; intercessisse commutationem inter
Rndum olim Fryzkowski, Rectorem Ecclesia et Honoris
Villa Turawica Haradem Anno 1623. Die 13. Septem-
bris factam, Actis Consistorij Premisliensis Anno 1635. Fe-
ria 6ta post Festum S. Trium Regum Die 12. Januarij
insertam pro alio lanceo inter agros Tabernarij, Mathie
Caiac ex una, et Omethonis Joannis Dubba ex altera
partibus

partibus jacente. Sua Commutatio cum Succedantibus Re-
ctoribus Ecclesie injuriosa visa fuisset, Adm Rector olim
Nicolaus Luttowski immediatus ante Perillustrem Alem-
beli Rector, animadversa Compositione Authoritate privata
facta, de restitutione dotalis lancei agere cepit, sed nihil
effecisse sicut Visitatio Alembeloviana asserit: Compositionem
dictam in suo statu permanisse: non tamen Authoritate
Loco Ordinarij approbatam. Nihilominus postquam a
Angelo Constantino Kornialit Bonorum Villa Lura-
wica Herede, promissionem meliorationis in recompen-
sam faciendae accepisset, Eundem dictum Nicolaum Lutto-
wski in Commutationem praeactam, consensisse: et se
super illa, et alijs differentijs Ecclesie, mediante inter ut-
raq; partes se Subscribentes et assecurantes Rectori
Thoma Lirawski Suffraganeo Leopoliensi Anno 1635.
Die 12 Januarij in Cosnica submisisse. Postquam vero
huius Ecclesie Perillustri Alembel in Rectorem successis-
set: ut ipse in sua Visitacione scitatur: et dictae Com-
mutationi ac Submissioni contradixisset, precibus Sta-
redum flexus iterum cum Generoso Domino Alexandro Kor-
nialit nomine suo et Fratris se inscribente, fecisse se Com-
positionem et assensum intuitu meliorationis infra specifican-
do, in Lurawica factam Anno 1635. Die 6ta Maii in di-
cta Visitacione sua meminit. Et cum Compositionis an-
terioris effectum moris prevenit, vigore Compositionis A-
lembelovianae accessit titulo meliorationis pars agri pri-
mari Trigoni habens figuram, magnitudine dimidij Sta-
di lancealis, seu paulo majoris. Item hortulania hor-
to Laicq; Tabernatoris ex parte Orientali, et hortulania
uni Plebanali ex Occidentali contigua, jam alias per M.
Elisabetham de Teczyn Kornialitowa M.M. Alexandri
et Caroli Matrem libere et sponte intuitu meliorationis
oblata, per Subsequentem Compositionem dictam roborata.

Quod attinet pratum in Kotomosty de hoc Vi-
sitatio Alembeloviana dicit, non fuisse per illum protune

possesum

44.
posseum, nec loci Rotomosty dicti memoriam extitisse, non
nullorum nihilominus sensum exhibitionem fuisse locum Ro-
tomosty situm esse ab Occidentali parte Ecclesie, in quo Sta-
gnum Staw Rosielny dictum, atq; ibi Pratum Plebana-
le, et Piscinam s; que jam potione non possidebantur ab Ec-
clesia extitisse. Stante vero possessione Alembekoviana pratum
quoddam inter prata Polestraszycensia, Wyszatycensia
Lurawicensia post Villam Polestraszyc situm, na Trzebi-
cu dictum, ex quo currus feni plus vel minus 20, collige-
bantur fuisse in possessione Ecclesie.

Quod vero attinet locum piscina in Privilegio fundationis
Magnificorum de Sprowa heredum Lurawicensium. memi-
nit supradicta Visitatio constituisse sibi ex communi vulgi
fama hunc ipsum locum sine Piscinam Staw Rosielny
dictam, et ex nonnullorum memoria tenentium, testimo-
nio fuisse et Piscinam dictam Plebanalem, et Pratum Ro-
tomosty dictum in antiqua possessione Ecclesie. Pro quibus-
dam pro loco piscina, quam prato, inherendo fundationi
sue, cum per supradictum Rdm Rdm Luttowski Rectorem
Ecclesie Lurawicensis serio cum heredibus controversum fu-
isset, plurimumq; s; ut dictum Stagnum Ecclesie incorpora-
retur; laboratum, nihil pluris effectum est, quam supra
dicta compositione Luttoviana per M. Constantinum Hor-
nialet, locum alium piscina aptum Parocho Lurawicensi
designandum assecuratio et submissio. Sed s; ut dictum
est; sequidem compositionem executionis mori precepit, a-
lia Compositio inter Perillustrem Alembek et M. Alexan-
dram Hornialet heredem intercessit, et locus piscina desti-
natus, nihilominus iterum per heredes alia Compositio
inter eodem recuperatus, et loco illius facta est obligatio sin-
gulis Ferijs quartis et Sextis pisces pro culina est Curia
mittendi, et huic plene stante sua possessione satisfactum
fuisse, supradictus Prlis Alembek in sua Visitacione testat.

Ex eodem Privilegio Fundationis prima de Decimis
post agros Prædiales, et mesfalibus post sanctos Amethor-
nales concessis inferius annotabitur. Hic obligatio pro
suprascripta dote sicut Rectori Ecclesie annotanda

visetref,

videlicet unius missae de Requiem cum Vigilijs seu officio
Defunctorum singulis quatuor temporibus pro dictis
Fundatoribus absolvenda.

Præter annotata in Privilegio supradicto continet
idem Perillustris Alembek de Agro Skotnile dicto, magnitudi-
nis unius quarta agræ lancealis, per aliquos Hæredes Vil-
la Turawica in Jus Ecclesiæ et Dominium perpetuum
pro vino et Cera incorporato, sed fœlius de hoc agro scri-
bendo, asserit eundem agrum per continuam mutationem
Parochorum nec non Lutheranismum in Villa Turawica
dominantem: cum Ecclesiæ diu vacare sine Rectore Catholico
debuerat: fœvultum esse, et prout ei ex memoria hominum
constiterat, agro Cmethonali Orzynialia dicto appropriatum,
et per Curiam incorporatum, de illoq; ob spem ulterius bene-
ficiorum Causam in iudicio non institutam, quinimo testatur
habuisse declarationem M. Caroli Francisci in Diatuboli Hor-
niak Villa Turawica Hæredis restitutionis sepe appromissa
ad executionem deducenda. Constat præterea ex Contractu
Arendatorio Perillustris Stanislai Orzechowski Canonici Pre-
mislensis et Ecclesiæ Turawicensis Rectoris Anno 1548. Die
25. Januarij cum Tenentario Bonorum Plebanatus Turawi-
censis factis, Actis Consistorij Premislense, et Castrensibus Pre-
mislensibus Anno 1653. Feria 2a post Dominicam Letare
actis et roboratis, fuisse dictum agrum Skotnile in possessione
Ecclesiæ, quæ Contractu eundem Arendatori seu Tenentario cum
alijs fundis dimisit et circumscripsit.

Præter hunc agrum adhuc eadem Visitatio testatur de duobus
hortulanis testamento M. Constantini Horniak ad Acta
Consistorialia Premislensia Anno 1624. Die 23. Mensis Julij
oblato donatis, et per se stante hujus beneficij possessione ha-
bitis possessis, inter alios hortulanos Curiales in posteriori par-
te Villæ Turawica jacentibus, ad labores trium dierum se-
ptimanatim persolvendos, Item ad marcas duas quotannis
pendendas, et gallinas duas tribuendas obligatis.

Moderneo tempore possidet Ecclesiæ hæc, lanceum agræ Sta-
diorum circiter Octodecim, illum de quo Commutatio pro prio-
ri facta.

ri facta, a Stagno Curiali, ad graniticos Mille Malchowice in lon-
 gum situm, et a lanceo Curiali R.R. Sacerdotum Congregationis
 missionis a Pia publica ad Radymno tendente, ad lanceum Cme-
 thonalem Malhuze dictum, in latum se protendentem inter
 agros ex una Racemarska dictum per Cmethonem et al possess-
 eum, et Malhuszowskie ex altera partibus jacentem.

Penes hunc agrum habet locatos Inquilinos sex, duos dies
 in septimana Rectori Ecclesia pederter laborantes, hortos sibi
 exdivisos, et ad hortos per aliquos Sulcos ex lanceo concessos haben-
 tes, ex quibus unus una die tantum laborare ad presens solet,
 quia nihil ex lanceo Plebanali concessum habet.

In eodem lanceo est Septimus hortulanus agrum sibi ex
 divisum habens, et similiter duabus diebus in septimana
 cum alijs laborat.

Ex melioratione vero agri commutati, possidet partem
 agri Trigoni figuram habentem, magnitudinis dimidii sta-
 dij lancealis, a Curiali lanceo protendentem se in circuitum
 ad viam in Radymno ducentem Pallo cinctum, in tres par-
 tes divisum, videlicet in primam pro horto Plebanali, alte-
 ram pro Organario, tertiam pro Subdito Plebanali sicut
 ad presens vocato similiter cum alijs Rectori Ecclesia labo-
 rante, et penes hunc agrum hortus Hospitalis simul jun-
 ctus existit.

Habet itaq hortulaniam de qua superius sibi de
 melioratione. ad presens a Stagno Curiali ad viam tenden-
 tem post Curiam seu po Lagumnie, inter supra annota-
 tos Inquilinos exdivisam.

Quod vero attinet pratum: de hoc Sufficiens prout ex
 Peditatione Alembekoviana Superius est annotatum, ita et
 modernus Rector Ecclesie habet possessionem prati, inter
 Polestraszycensia, Wyszatycensia et Turawicensia post
 illam Polestraszyc na Trzebici dicti jacentis, ex quo ultra
 Triginti Currus feni colligere solet.

Quod vero spectat locum piscina, primo ex Compositione
 Alembekoviana designatum, postea per aliam Compositionem
 ut dictum, in pensionem a Curia piscium qualibet Feria tertia
 et quarta pro Culina Rectoris Ecclesie commutatum, sed hic
 usus, de quo Pater Alembek stante sua possessione invariabili

meminit extinctus est, habetq; assignatum Rector Ecclesie pi-
scino locum sub aggere Magni Curialis. ibidemq; non pri-
dem exultam piscinam habuerat, sed ad praesens habet et-
iam assiccatam, et caeno indietam.

Quo vero ad agrum Snotnik hic prout et ante possessio-
ne Præsi Alembeli s; uti meminit, restitutus non fuerat. ita
et ad praesens non existit in possessione Ecclesie Rectoris, sed
moderno tempore per Parochum Ritus Praei qui antea
per Cmethonem Orsyniale colebatur possidetur.

Possidet demum Rector Ecclesie duos hortulanos testa-
mento M. Constantini Hornialis s; ut superius donatos, in possessio-
ne posteriori parte Pilla s; prout antiquitus s; jacentes, s; uan
Masile unum, et Stephanum Marcinice ad praesens vocatus,
inter subditos Curiales, unius à monte à sylva Turawicensis
Lupa dicti, et inter agrum desolatam M. Kalsowla dictum,
ex utraq; partibus. quorum obligatio omisio Consu duarum
marcarum et duarum gallinarum, tantum ad labores trius
dierum in septimana recueta est, et praeterea ad Pwabam
vulgo Skarwarh cum cæteris tenentur.

Ex supra dicta fundationis prima Privilegio jam anno-
tato habet Rector Ecclesie, et est in possessione pacifica Decim-
arum Manipularium post omnes agros Praediales Pilla
Turawica per se ad horreum Stebanase conducendarum, qua-
rum sexagena circiter et ultra Ducenta Sexaginta Se-
ptem numerari solent. nihilominus de milio et canabi
denegantur. De his Decimis meminit Præsidat^{us} sua Ser-
Illustris Alembeli ad vitalem Contractum cum M. Carolo
in Piatobolu Hornialis Anno 1653. die 16. Julii fecisse, eun-
demq; Anno 1662. innovasse, hoc tamen praestodito, ut et
agris Cmethonalibus ad Curiales adjunctis Manipulares De-
cime in perpetuum Ecclesie dentur. Modernis vero tempo-
ribus Decime manipulares non dantur, sed ex dictis a-
gris per Colonos desertis, et pro Curia Conseminari solitis
massalia penoi consueverunt.

Praeter has Decimas ex antiqua possessione habet Jus
Ecclesia haec ad Decimas Praediales Pilla Polestrasyco, no-
minatim de lano integro Curia, qui est in longitudine
ac latitudine a Curia Polestrasyconsi, usq; ad limites M-
la Turawica

4

la Turawica, nec non post agros dictos Schurzynskie per
M. Stephanum Swiatopelle Pazyliferum Terra Premisliensis
1472. Die Luna ultima mensis Aprilis ratione Administratio-
nis Sacramentorum in eadem Villa recognitas et assecuratas.
Pro quibus Decimis meminit P^{ri}lis Alembek in supradicta
Visitatione sua varias intercesse transactiones, et primo
Decretum Consistorij Premisliensis Anno 1511. Die Veneris 28. Mar-
tij quò Senesca Helena Chorazykowa Villa Polestraszycze Ha-
redisa occasione retenturum et deoccupatarum Decimarum con-
demnata fuerat, submititq; se ad solvendas et non impediendas
in iisdem Actis Consistorialibus Premisliensibus Anno 1518. die
Veneris 4ta Aprilis, et in exdecimationem liberam Parochum in-
troduxit. Sed postea iterum nova controversia exorta per Com-
positionem mutuam inter M. Nicolaum Swiatopelle in
Polestraszycze Haredem, et P^{ri}stem Stanislaum Orzechowali
Canonem Cathedralis Premisliensis et Turawicenis Parochum
Anno 1527. Die 24. Septembris est sepita. Iterum occasio-
ne denegationis et raptus supradictarum Decimarum Deere-
tum Consistoriale Premisliense Anno 1543. Die 24. Novem-
bris contra Margaritham Polestraszycza Villa Polestra-
szycze Tenutricem latum intercesit. Presentaneus Ecclesie
Rector est in pacifica possessione hujus Decima manipularis
ex Villa Polestraszycze post lanceum integrum Curialem et A-
gros Schurzynskie dictos, et percipit inde Sexagenas s; prout
Anno presentis circiter Octoaginta.

Item habet Decimas post agros Prædiales Villa Dunlo-
wice Decreto Consistoriali Premisliensi Anno 1465. Die Mer-
curij 23. Decembris evictas, varijsq; Contractibus et Submissioni-
bus evictas, post quos agros tollit ad presens Decimam ma-
nipularem, et efficit ei Sexagenas circiter Septuaginta et plures.

Item Decimas de Villa Orzechowce post agros Prædiales,
post Submissionem Illustris Stanislai Lubomirski Comitis
in Wisnicz Honorum, Orzechowce Haredem Anno 1617.
Rectori Ecclesie Turawicenis datam, firmatas, quorum simi-
liter pacificam habet possessionem et efficiunt ei Sexagena
circiter Octoaginta et ultra.

Item,

Item Decimas post Agros Prædiales Villa Ruszkowice
Fundus Canonici Premisliensis ex antiquo ad Ecclesiam
Luravicensem vigore Juris Communis pro administratione
Sacramentorum spectantes, quarum similiter pacificam
possessionem habet et efficere ei ad sexagenas sexaginta solent.

Item pro Decima manipulari post Prædium Villa Wiel-
borzy, sed hoc Prædium licetui Alembeloviana Vicinitas
de continuo usu Decime manipularis ex eodem loquatur,
extinctum est sublatione per fluvium Sar, ac propterea
Decima pro Ecclesia Luravicensi pendenda deperijt.

Est præterea in possessione Decima de Villa Mathowi-
ce, de qua cum controversia inter Parochum Luravicensem
et Rusienicensem intercessisset, Decretum Consistoriale
Premisliense Anno 1624. Feria tta die 11. Mensis Aprilis,
inherendo depositioni Testium super continua Parochi Lura-
vicensis possessione coram Aetate ejusdem Officij Consistorialis Pre-
misliensis Anno 1623. Feria tta die 27. Februarij facta, inter-
cessit. a quo Parochus Rusienicus appellacionem interpo-
suerat, sed eandem non fuerat prosecutus. Unde alterum
Decretum stetit ejusdem Consistorij Premisliensis executivum
Anno Dni 1625. Die 8va Januarij, quo Parochus Luravicensis
Decima manipularis post agros Prædiales Villa Mathowi-
ce est adjudicata, sed ab hoc Decreto iterum appellavit pas-
sitate ad Tribunal Sacrae Nunciature et cum ibi aliqua-
bus terminus conservatus esset, tandem silentio rem in-
voluit et postmodum resignato beneficio contulit se ad ali-
am Diocesim. Rebus sic stantibus Perillustris Alembek
inhibitiones binas pro Villa Mathowice obtinuisse se
asserit ex Officio Consistoriali Premisliensi unam Anno
1662. Die 12. mensis Julij contra M. Stanislaum de
Drohoczow Drohoczowski et Catharinam conjuges Sub-
judices Terrestres Premisliensium Bonorum Villa Mat-
lowice Heredes emanatas et tandem ventum est ad pro-
secutionem appellacionis cum Ando olim Stanislaus Ja-
niszewicz Parochus succedaneus Rusieniceni, et cum cau-
sa coram Andino Bellertano Auditore generali et Ju-
dice Curia Causarum Tribunalis Nunciature Sacrae ver-
so fuisset.

da fuisse, favore Ecclesie Turavicensis Anno 1663. Die Veneris prima mensis Junii est decisa, perpetuumq; silentium Parocho Rusienicensi est impositum. Post effectuatum cum Parocho Rusienicensi processum, nova inter predictos Heredes orta fuerat controversia, illos quasi ad solutionem Decimae manipularis sed solum pecuniariae fuisse, et debere esse obligatos, sed haec in iudicio non agitabatur, nisi de illa ex certa Compositione inter P^{atrem} Alembek, et M. Pasharinam Prabhina Drohowskia Subjudicijam Premislienu Anno 1669. Die 19. Martij facta, constat, qua Parochus Turavicensis Perillustris Alembek pro retroactis pro uno quoq; Anno per florenos trecentos solutis, eandem M. Hereditariam quietavit, salvo in post jure Decimarum manipularium etc, et Successores suos in futurum spectantium reservatū. Ea dicta Villa Moderna Prindm^{us} Rector percipit Decimam pecuniariam, nulla Compositione Authority loci Ordinarij approbatā, facta et subsequuta, per florenos quotannis centum quinquaginta, sed hoc forsitan ob respectum consanguineorum suorum M. Drohowskia Subdapifera Chetmensis et Filii quidem facere videtur, sine praesudicio Successori inferendo.

De Villis Natkowice et Patycze meminit P^{ater} Alembek antecessores suos Rectores sibi Decimas manipulares usurpasse, eaq; occasione in iudicij Terrestribus Premislienu cum Hereditibus intentata actione jam contumaciter obtinuisse, sed stante sua possessione, non viso fundamento ulterioris requisitionis deliberasse se asserit, prout nullum processus alicujus pro iisdem Decimis evincendis Alembekoviani extat vestigium. Suae Decimae etc predictis villis ad Ecclesiam Parochialem Vyboviensem pro Cura Animarum convenire soliti, an ab eadem Ecclesia percipiantur nescire se R. Picarius de praesenti statu informari allegavit.

Messalia ex vi Originalis Fundationis debentur ab omnibus Subditis Villa Turavica de quolibet lance per unam Tunnam Pilginiis, solidumq; avena pendenda, et de minoribus Agris secundum cuiusq; ad lanceum proportionem, tam a Ruthenis quam a Latinis, Rutheno etiam Parocho non excepto debita, et ita iudicatum est in iudicij Terrestribus Premisliensibus et Tribunalis Regni, quorum Decreta Executioni mandata,

et ipsidem accepit Submissio Heredis Villa Lurawica personaliter cor-
ram Actis Terrestribus Premislensibus Anno 1648. facta, de quibus
in sua Visitatione P^{ri}or Alembel annotavit, meminisse praterca de la-
neis in Villa Lurawica Tringito Septem et medio existentibus, ex
quibus Tringito Septem et mediam Turnas se habuisse et percipere
testatur. Sed cum infelicissima intercesserunt tempora, ubi nec
agri inseminari poterant, et Cmethones de suis Domibus re-
ceperant insufficienter se habendo ad varias Contributiones Sol-
vendis, quas transeuntes Suci, Moschoritae, et Saxones, nostri
quoq; Poloni his calamitatis temporibus exigebant, facta habetur
Compositio et legitur in Visitatione Stambeloviana pro misa-
libus in grano in florenos ex quolibet Lanca per duodecim sol-
vendos. Sed prout de hac originali de Actu et data Compositi-
one Visitatio dicta Stambeloviana non docet, ita etiam utrum
sit Uthoritate loci ordinarij approbata non constat. Hac ta-
men misalia ad presens non jam in grano, prout Exceutionis
Privilegium et antiqua Perillustris Alembel possessio sonant,
sed in pecunia quote florenorum duodecim moderne Andⁿⁱ
Rectori Ecclesie penduntur, quae circiter florenos Septingentes
efficere solent.

Post annotatam datam tam Privilegio prime fundationis
comprehensa, quam antiqua et continua possessione, Decretisq;
superius annotatis formatam, restat Privilegium M. Caroli
Francisci in Ediatoboli Kohnicht Heredis Honorum Villa
Lurawica Anno 1648. Die 19. mensis Aprilis Adm And^o
Joanni Casimiro Jumieli Parocho Lurawiceno pro libera
insectione in Sylvis omnibus ad Clavem Lurawicena, et Papor-
viensem pertinentibus lignorum, Virgultorum et subetorum
pro edificijs, Sepibus et fuis Plebanalibus, Subditorumq; Ple-
banalium concessum, per eundem Joannem Casimirum Ju-
miedi Parochum Lurawicena, ad Acta Castrensia Premislensium
Terid Ob post Festum S. Francisci Anno 1689. porrectum et
roboratum. In hujusq; insectionis libera possessione P^{ri}or Alem-
bel se fuisse, in sua Visitatione testatur, sed cum stante
possessione presentanci Andⁿⁱ Rectoris insecutio protracta done-
gari cepisset, sententata Actione cum P^{ri}or Kohnichti Honor^{um}
Kunbowce possessore in Judicij Consistorialibus Premislensibz
statit Decretum Anno 1719. Die Mercurij prima Martij
favore Ecclesie lata

favore Ecclesie datum, et aliud Decretum in eodem iudicio
consistorialibus contra M. Theophilam Kopicowa Castellanam
Prestensem adonorum Ulykowice Starodisiam, et M. Nicolaum
Kosnowski Capitaneum Lesensem eorundem adonorum Tenue-
tarium Possessorem ratione denegationis libere incisionis in pre-
dictis Villa Ulykowice Sylvis Anno eodem 1719. Die Luna 24.
mensis ^{De} Septembris datum, quibus modernus Perillustris Ecclesie
Rector suis cum Successoribus, circa Jus sibi per Privilegium
supradictum concessum extitit conservatus, partibus vero si
ultra impedire eundem attentare presumpserint, penam
Centum Imperialium pro Ornamento Ecclesie Turavicensis
convertendorum reservavit.

Sic fundata et dotata Ecclesie Rector presentaneus est
Perillustris et Rector^{us} Sigismundus a Drohojow Drohojowski
Decanus Ecclesie nostra Cathedralis Premislensis, qui cum
tam ob ingravescentem senio etatem, quam oculorum duorum
caliginem, huic Ecclesie providere non valeat, Curam anima-
rum et regimen spiritualium Rectori Adalberto Stawekli Vi-
cario suo commisit. Idemq. R. Vicarius literas legitimi ortu
et formatae susceptorum de manibus Rectoris Prusii Supra-
ganei nostri Premislensis Ordinum justificavit. Ordinatus
est ad provisionem Ecclesie Prusienensis Presbyter factus
dispensatus ab Interditi Anno 1797. Die 29. mensis Se-
ptembris, Applicationem ad hanc Ecclesiam ex officio sibi con-
cessam non habet, nisi in approbationis literis sibi ad Eccle-
siam Turavicensem datis, quasi simpliciter expressam asseruit.
Eam approbationem ad excipiendum Fidelium Confessiones An-
no preterito 1773. a Rectori Suffraganeo et Officiali nostro
sibi datam producit, Die 2da mensis Novembris lapsurum.
Libros metrices baptizatorum, Copulatorum et mortuorum
in unum compactos ab Anno 1719. conscriptos monstravit,
in quibus nulla intercessisse conspicitur negligentia, sed
forma scribendi male observata, et quod Registra Percepta-
rum et Expensarum, tum Catalogum Fratrum in eodem
libro soleat annotare. Bullam Canonice Domini et aliter et prescri-
ptis ab Ecclesia temporibus publicare non negligit. Processus
ex officio ad se directos viciniore Ecclesie postquam apud

Ja

se publicaverit, sine intermissione remittit. Congregationibus
Deanalibus interesse se aperuit, sed non semper ob hanc rationem,
quod alterum sacerdotem relinquendum in loco sui non habeat,
falsus. Recollectiones spirituales post susceptum sacri Presbyte-
riatus ordinem hactenus non absolvit.

Ad hanc Ecclesiam jure Parochia spectant Villa Lurawi-
ca possessionis presentanea Illustris Opolinshi Praefati Curia
Regni Capitanei Candimirienis, et R.R. Sacerdotum Congrega-
tionis Missionis Domus Lovicensis, Orzechowice M. Wasowice
Praefati Cohortis adricata S.R. Mitis. Dunlowice M. Ma-
gnuszowska, Malhowice M. Drohojowska Subdapifera Lub-
mensis, Polestrazycze emm. Drohojowskich, et Certae Cortis
M. Ustrzycki Lapiferi Premislensis, Duszlowice ~~Commenda-~~
ria M. Mniszeli Locillatorica Praetavienis. Ex quibus
Villis anima pro Communione Paschali annotata sunt anno
presenti Octingenta Triginta.

In Parochia reperitur Oratoria privata in Villa Pole-
strazycze in sorte emm. Drohojowskich, et in Villa Dunlowice,
in quibus tamen post publicationem Processus, utrum Missae
Sacrificia aliquando celebrabantur, ignorasse se Reverendus
Commendarius aperuit.

Reperitur quoque in hac Villa in sorte R.R. Sacerdo-
tum Congregationis missionis in Tertio gradu consanguinita-
tis sine dispensatione per R. Valentinum Romanowski
Antecessorem hujus Ecclesiae Vicarium, presentaneum Vy-
lovicensem, Matrimonio copulati Laboriosi Gregorius Ritas
et Catharina Przybowna, qui licetsi secum amicabiliter
cohabitant, nihilominus maledictionem Divinam in monstro-
sa prole sua experiuntur.

Parochi Ritus Praei reperuntur in Villis annotatis su-
as Ecclesias habentes, nulla quidem praesidia ceteri inferunt,
sed Parochus in Villa Polestrazycze baptizare infantes Ri-
tus Latini, benedictiones post partum, et post nuptias pra-
stare attentat, quem licetsi R. Commendarius accusare et
ad officium deferre voluerat, flexus precibus M. Drohojo-
wski Praefati adversensis desijt et eidem condonavit. Sua-
lis vero horum Parochum erga sibi subditum populum
cura, licetsi

Cura, licet non informare ex parte R. P. P. non potuit, retulit tamen quod Parochus Turavicensis cum certo tempore laboris sum quondam Rusticus Sacra peragens percussisset, Idem Rusticus dictum Parochum similiter percussit et ei alapam dedit.

Judei Arendatores brazatoriorum et Tabernarum sunt in Villis ad eandem Parochiam pertinentibus qui Christianam Familiam Ritus Jaci annuo salario conductam sument, in ceteris scandalis aut prejudicijs Ecclesie non incusantur, nisi in eo quod Ecclesia Parochiali pro occupatione locorum Catholicorum nihil praestant.

Episcopalia pro Ecclesia Cathedrali debentur, ex Villa Polestrawyce per grossos L9. ex Villa Pustkowice Marca sex grossi 10. ex Orzechowce grossi 40. ex Turawica Marca tres grossi 13. ex Macthowice grossi 40. sicut ex Registris Ecclesie Cathedralis Premisliensis patet, sed a quo tempore non sunt soluta R. P. P. non potuit informare.

Ministri Ecclesie praeter unum Organarium ceteri non sumentur. Conservabatur veropet ex anterioribus Visitationibus patet. Rector Scholae habens pro mansionem suam residentiam commodam per Priorem Alembeli protunc Ecclesie Turavicensis Rectorem adificatam, pro sustentando meminit Visitationis eadem Alembeloviana de certo horto residentiam ejus adjacentem, quem ad praesens idem possidet organarius, qui negligens in suo obsequio est adinventus. Habet praeterea inlucitum salarii a Perillustri Rectore Ecclesie annuatim florenos 24. Item habet usum liberum petite, et praeterea de accidentibus Parochialibus participat.

Fides Parochi commoda, Familiaria ejus adificia, P. Organarij, et Hospitalis, Inventaria agraria, Supellex domestica, et Familiaris cum revisione prioris Inventarij seorsim Inventario continentur.

Hospitale prope domum Organarij adificatum est, in quo quatuor pauperes sumentur. Ad quod hospitale pro dote assignatus pertinet hortus, inter viam publicam et hortum triangularem Plebanalem situs. Hocce hospitale gaudebat Ordinatione continua Marcedum Villa Turawica, qua concessas percipiebat antiquitus mensuras sicut prout in Visitatione

eltembeloviana constat, videlicet farinae medium truncum, ali-
as put lędy, hordei mensuram unam, Pisorum itidem, sal-
tium vim. lęes mensuram unam, buteri quartas duodecim
singulis quatuor temporibus. Item pro Quadragesima singu-
lis septimanis olei quartam unam, adipis alias sędo duas,
lęozorum, acetate lętrum unum, hyeme duos singulis Septi-
manis, sęc hęc annotata ad prasens non tribuuntur.

Habuit item id Hospitale Paucas septem piorum libera-
tate oblatas, sęc et hęc Paucas deperierunt, nullisq; procecto-
bus, quam solis elemosynis Divina providentia sibi submi-
nistratis, pauperes in hoc Hospitali edificio manentes susten-
tantur.

Opisanie Kosciota Lurawickiego
Supellectilis ejus y wszystkich
Budynkow
Kosciot.

Wszędy do Kosciota Oltarz wielki Drewniany Snecer-
skiej prosiecy roboty czarno malowany in parte wytłaczany
z Obrazem in medio S. Katarzyny Sęcija na Mencie murowa-
ney niekonsekrowaney, z gradusami murowanemi trzema
na tej Mencie Cyborium czarno malowane in parte wy-
tlęcane z Czterechami na Ławiaskach Żelaznych z Łambien-
y błęczykiem, sętuś niebiesko malowane. Do bokiach tego Oltar-
za adinstar drzewi zrobione Łozemi wejscie za Oltarz.

At cornu Evangelii sęc wielkiego Oltarza Ambona w ma-
łym Chorze na Stupku Drewnianym Stolarskiej roboty czar-
no malowana z osobami czterech Ewangelistow wytłęcanych
z sęchodami staremi. Łapsya na tęczy z desłki wyzniesi-
ta malowana z osobami dwiema po bokiach Najswiętszey Łan-
ny y Świętego Łana.

At cornu Evangelii w wielkim Chorze Oltarz drewniany
Snecerskiej roboty czarno malowany in parte wytłaczany, z
Obrazem in medio Najswiętszey Łanny na Mencie murowa-
ney niekonsekrowaney, z gradusem murowanym iędnym
Przytym Oltarku Łrata Drewniana żielono malowana z farty
wytarta, z drzewiczkami na Ławiaskach dwoch y łaczyciem do
Łakęczypania. Ea opposito tego Oltarka

Oltarz regle

tra jedna. Przy tej ławie do muru przybito ławatek. Szafa do
 muru przybitych stolarskiej roboty dwie, jedna czerwono malowa
 na z drzewiami poręcznymi na zawiasach żelaznych dwóch,
 z łamczkiem i bluzyciem dobrym, w niej przegród dwie, z
 szufladą jedną lśniąca, zamknięta się. Druga biała z drzewi-
 ankami podwoynemi na zawiasach żelaznych z wresz-
 ciadkiem małym do lśniąca, ta szafa na chorągiew. Szafa
 jedyna przy drzwiach adinstar lśniąca, pitro malowana z drzewi-
 ankami dwiema na zawiasach żelaznych, u jednych jest lś-
 nia niewielka z bluzyciem. Obraz Procyfona natry-
 drewniany czerwono i niebiesko malowany, z jednej stro-
 ny z obrazem Najś. Panny Maryi, z drugiej S. Michała.
 Obrazów w tej świątyni czterech w ramach drewnia-
 nych czarno malowanych: Pięć P. Maria dziewięć. S. do-
 minika jeden, Salvatoris dwa, narodzenia Pańskiego jeden,
 bez ram, na drewnie malowanych trzy, jeden Crucifixa, dru-
 gi Resurrectionis, trzeci S. Wójciecha, z drzewiakami podwoy-
 nemi na zawiasach czterech żelaznych. Szafa Crucifixa dwo-
 dwa, Pięć Dolorosa jeden, Koronacji Najś. Panny jeden.
 S. Franciszka dwa.

Argenterya.

Monstrancya srebrna na siedzisku sześciokątnym w kształcie
 robiona, kupa filigranowej roboty cyrkul w promieniach nie-
 wielkich z metalicznym intus wystawiany, po bokach z na-
 wierzchu wiatyczek trzy filigranowej roboty, z osobami od-
 liwanemi trzema, nad jedną krzyżem cum Corpore z osobami
 odliwanymi. Po drugiej stronie tej monstrancji czterech Ewan-
 gelistów cum Jmagnij proprij.

Puszka srebrna niewielka intus postojista abstrakcyjna w kształ-
 ty wybita z przyłogiem srebrnym w flory wybitym,
 na którym Jmagnij cyrkul w promieniach postojiste.

Puszka do chorągwi malowana in operculo rygowana, jest
 Cateka, ptaka z dwa, intus wystawiana, sprawiona per Mo-
 dernum P. R. Rectorum Ecclesie.

Kielich srebrny na siedzisku wybitym, kupa, z koronką
 pitro wystawianą, intus de integro postojisty, z ławatek po ie-
 dnej stronie postojiste z krzyżem ławatek.

Kielich srebrny na siedzisku wybitym w kształcie, w kształ-
 postojisty tam intus

poszlaczany sam intra, quom extra z *Palacio* kruzycem *laure-*
lenskim w laurele.

Krzyz srebrny na sedwie y kuppie wybitany w flopsy z ie-
dnej strony trzema Aniolkami wyetaczanemi y Relikwiami *de*
Silem S. Valentini M. et S. Maximini M. z drugiej strony z
karpusem poszlaczanym y czterech Ewangelistow smignij.

Koron srebrnych petro poszlaczanych dwie w flopsy wybitanych
jsem koron srebrnych matych gładkich trzy.

Pota *kwadrowe* dwa cum effigie *divina* y osobami *Węzzącemi*
dziewiacia

Pota *kwadrowe* mnieysze cum effigie *divina* trzy nadwoch litery wy-
razane, na trzecim osoba *Węzząca* jedna.

Pota *kwadrowe* dwa z brzegami *marzezonemi* cum effigie *divina*
po osobie *Węzzącej* jedney od *Jm. Magnuszkowskiej* dane.

Pota cztery na litorych konie wybite.

Kraz miedziany niewielki w srebro oprawny z lancuzkami
trzema srebrnymi y koltliem *tabimze*, lancuzki srebrny nie
wielki jeden.

Koralikow drobnych *stnurkow* szesc z kruzyczkami srebrne:
mi, jeden sam przez sie srebrny, drugi z *czeliami* *barmyka-*
mi białemi, *Diabel* *stnurkow* trzy. *Lakuwek* *stnurkow* dwa.

Lubkow srebrnych poszlaczanych dwa, jeden *stamany*.

Lubek srebrny bez portoty jeden.

Portretikow w srebro oprawnych dwa jeden *najswietszej*
Panny, drugi *S. Jana Nepomucena*.

Cyna, Mosiadz y Miedz.

Pasa cynowe troje, dwoje pojedynczych, jedno cum *operculis*, dru-
gie sine *operculis*, trzecie pojedyncze ad *infirmos* cum *operculo*.

Puszeczka cynowa mala okrągla pro *Diabla* ad *infirmos*.

Tacek cynowych dwie. *Stmpulek* cynowych par dwie.

Lawatery cynowy z *nabryciem* y *rurka* *mosiezan*, z *nale-*
wka *miedzian*.

Krzyz wysoki cynowy na postumencie *infirmi* *Lichtarza*.

Lichtarzy cynowych wielkich na postumentach wybitanych *Steci-*
z *Imieniem* *Jesus* na *brodki*.

Lichtarki mniejszych szycy formy para jeden, jeden bez *nogi*

Lichtarzy cynowych *stolowych* par dwie.

Lodka cynowa z *szycielka* jeden.

Turybularz. miesięczny. dobry, drugi stary reparacyi potrzebuje.
Lichtarzy miesięcznych para iedna, obzydwa nie iedney formy.
Lichtarz spiżowy nie wielki ieden na trzech galeczkach
Lamp miesięcznych wiszących trzy.

Kocietel miedziany z lablaczkiem zelaznym
Zuska blaszana blata na klostye.

Ornaty rozne.

Ornat lamowy biały w lwiątku srebrny iednakowy z kornisem
srebrnym, podszyty lyczakiem zoltym bez stuly y manipularza ten
nowo sprawiony przez Jozefa Stefia z wstęga czerwona do
wicazania.

Ornat listaykowy w pasli srebrne y iedwabne z kolumna lam-
lowa w lwiątku złote drobne z galonem zoltym na kolumnie lra-
jem frandzelkami dwiema zlotymi y iedwabna podszyty listayka
biała w podszewce zły reparacyi potrzebuje stula y manipu-
larz zle ad usum non valent, z wstęga do zawieszowania

Ornat nędzowy biały w buliety złote y iedwabne z kolumna sty-
chowa biała iedwabiem białym wyszywana, z galonem styczowym
piątym na kolumnie, whole z frandzel iedwabna karmazynowa,
podszyty płotnem pomarańczowym, stula y manipularz zle,
y Ornat dam potrzebuje reparacyi.

Ornat biały adamaszkowy, z kolumna adamaszkowa, niebie-
ska y kompanka styczowa zolta podszyty płotnem niebie-
skim, stula y manipularz taliez zle z lasionka putiedwa-
bna do zawieszowania.

Ornat adamaszkowy spetky z kolumna burgatelowa biała
z paramonem iedwabnym, styczem przerabionym podszyty
płotnem szarym, reparacyi potrzebujący.

Ornat nędzowy w lwiątku drobne iednakowy, na kolumnie z
galonem zoltym, whole frandzela iedwabna spetkla, podszyty listay-
ka biała w podszewce cały zły, stula y manipularz taliez.

Ornat Pulastaskowy czerwony w lwiątku złote z galonem stycz-
owym piątym y frandzela taliez, ten na przedzie reparacyi po-
trzebuje, podszyty krassenina zolta, z lasionkami orszan-
ni potrzebni, stula y manipularz zle.

Ornat burgatelowy czerwony iednakowy z paramonem dia-
mym wyszywanym, whole frandzela iedwabna zloty, podszyty listay-
ka niebieskim, manipularz taliez reparacyi potrzebuje.

Ornat Turahowy cały

Ornat Tureckiej Matrycy Czerwony w lwiątki złote y srebrne
z kolumna atlasowa biały z pasamonem jedwabnym zielonym
y frandzela także podszyty kraszenina spetztał potrzebuie repara-
cji. Stula y manipularz także znaczenie przetarte.

Ornat w pasli złote y jedwabne na kolumnie z galonym zło-
tym włoło y frandzela jedwabna spetztał podszyty li także biały
w podszywce uszyteki zły. Stula y manipularz dobre.

Ornat Tryumfantowy w pasli z kolumna finetowa czerwona
z pasamonem jedwabnym szarym przerabianym podszyty płótnem
pomarańczowym spetztał z Stula bez manipularza.

Ornat autparterowy czerwony w buliety z kolumna biały moro-
wa z pasamonem jedwabnym piętym złym y frandzela także
cały znaczenie reparaacji potrzebuie, podszyty burta czerwona.

Ornat zielony Tercynelowy jednalkowy w buliety złote z galo-
nem złotym y koronka złotych na przódzie reparaacji potrzebuie
podszyty płótnem pomarańczowym Stula y manipularz
także znaczenie przetarte.

Ornat Adamitny szafrowy z kolumna Adama szłowa jasno
popielatą w lwiątki drobne z pasamonem niciąnym szarym prze-
rabianym, włoło frandzela włołkowa piętą podszyty litaryka, bia-
ły po bokach popadany, Stula dobra, manipularz zły.

Ornat szafrowy katamaybowy z kolumna burgatowa
biały z pasamonem niciąnym szarym przerabianym, z fran-
dela stara jedwabna wytarta, podszyty kraszenina stara
manipularz dobry, Stula znaczenie przetarta.

Ornat Tercynelowy w pasli, z kolumna Atlasowa słomiana
z galonym szarym białym, ten po bokach reparaacji potrze-
buie, podszyty kraszenina żółta, Stula y manipularz złe.

Ornat finetowy czarny jednalkowy z pasamonem jedwabnym
białym y frandzela także, podszyty płótnem czarnym, Stula
y manipularz Adamitne czarne znaczenie przetarte.

Капу.

Kapka białą w lwiątki złote y pasli, brzegi y szczyt
z kolumna w lwiątki dobre, z koronka szłowa złotych, pod-
szyty burta biały, reparaacji potrzebuie.

Kapka białą w lwiątki złote y pasli, brzegi y szczyt kamlowe
z kolumna w lwiątki złote y frandzela jedwabna

dokola, na szczyt kas frandzela Carmazynowa sztychem przera-
biana, haftek do zapinania para srebrnych podszyta litaykas
biaław, cała w podszywce złta.

Kapa czarna finetowa iednalowa sztyt azamitowy czarny z
paramonem y frandzela, iedwabnaw podszyta braszczina, czarna.
Bursa nędzowa biała z galonem sztychowym złotym w niej Bur-
ca mniejsza lamowa z galonem złotym podszyta adamaszkiem białym.

Vela Bursy y Pallei

Vela roznego koloru y materyi dwanaście
Burs roznego koloru y materyi dwanaście
Pall roznego koloru y materyi szternaście.

Korporaty y Purysfikaterze.

Korporatow z koronkami białotaw sztery
Korporatow cienkich łnianych pięc
Purysfikaterzow piętnaście, z korporatow poroniętych dwa.

Alby, Humeraty y Tuwalnie.

Alb rąbłowych białych z sztyciem białym starych dwie, iedna
dobra, druga łatana.

Alb łnianych grubszych siedm z koronkami nicianemi.

Humeratow łnianych z łaziemkami y sznurkami dziesięc.

Komeszeli łnianych z czerwonym sztyciem dwie.

Łasow włoczłowych piętych pięc

Tuwalni płotna szwabłkiego iedwabiem y złotem w łwiat ro-
żny wyszywanych trzy, iedna z nich łtara dziurawa.

Obrusy y Kecznilki

Obrusow z czerwonym sztyciem dobrych dziesięc

Obrus z sztyciem łtelonym iedwabnym ieden

Obrusow z koronkami nicianemi dwanaście niektore reparacyi potrzeb

Obrusow łnianych z czarnym sztyciem dwa

Obrusow bez koron trzy. Łodobrusia troie

Kecznilkow do ławaterka dwa. Do łtary piętnaście.

Antependia

Antependium białe w pasłki litaykowe, w łwiatłki złte
iednalowe płotnem łonopnym podszyte

Antependium czerwone materyalne z łrytami dwiema litayki
rozowoy, z frandzela iedwabnaw pstraw y galonem wieczworo po
przył łdącym sztychowym pstrym, podszyte płotnem łonopnym

Antependium

Antependium czerwone, pułaskowskie w lwiąty, iednaliowe
reparacji potrzebujące z paramonem iedwabnym białym podszycie
plotnem czarnym.

Antependium wlozczlowy roboty z brytami czteroma tryumfan-
towemi rozowemi z galonem szychowym białym podszycie pło-
tnem konopnym.

Antependium Arasowe białe w lwiąty, wyszywane wlozczka pod-
szycie plotnem konopnym.

Antependium Sturaczlowe fioletowe z brytem rasowym czerw-
nym z paramonem iedwabnym szychem przerabianym, z fran-
dzela iedwabna pstraw podszycie plotnem konopnym.

Antependia czarne tercynellowe z frandzela iedwabna pstraw
szry podszycie plotnem konopnym.

Firanki.

Firanki litaylowych zielonych para iedna

Firanki litaylowych białych z falconami papuzemi para iedna

Firanki tercynelowych poniońych para iedna.

Firanki litaylowych niebieskich par dwie

Tabernaculum kamlowe papuze w lwiątki złote z siwe iedwabne.

Tabernaculum drugie w lwiąty zielony aramitny podszycie imamwem.

Kaldachim morowy niebieski iednaliowy z koroną marcypano-
wa, szychowa, o iedney łasce czerwono malowanej.

Umbraculum gazowe białe w ramkach drewnianych wyztaca-
nych, z postumentem takimże wyztacany.

Chorągwie.

Chorągiew Adamaszlowa zielona zła, z frandzela z sznurcem.

Chorągiewek małych spetylch fioletowych par dwie, na iedney

obraz S. Wojciecha, na drugiej S. Katarzyny, na trzeciej S.

Barbary, na czwartej najświetszej Panny.

Chorągiewek czerwonych fioletowych dwie, na iedney najśl.

Panny, na drugiej S. Katarzyny, wszystkie stare z zbrubane.

Niegi.

Mizat in folio w oprawie skorzanej czerwonej z blauzurka-
mi moieżnemi dwiema, iedna blauzurka doderwana ieszcze

sia strochy trzy ma w kartach dobry.

Mizat drugi mniejszy w oprawie skorzanej czerwonej dobrej

bez blauzurka w kartach nadlebiany z powyższierany.

Mizat trzeci in folio w oprawie skorzanej czarnej z blauzur-
kami moieżnemi dwiema bez sztywika, w grzebienie nadprowa-

ny, w kartach dobry miejscem nadlebiany.

Agenda

Agenda w oprawie skorzanej pitrey z blausurka moizena jedna
 a druga oderwana, w kartach nadlisciona znacznie
 agenda w oprawie skorzanej bialej z blausurka moizena jedna, dru-
 ga oderwana w kartach ponadrywana, z oprawy wypadla.
 Deczet Requialnych dwie jedna w oprawie skorzanej starej, dru-
 ga w papierowej, obie w kartach podarte potrzebuja reparacji.
 Breviary in Ovo w oprawie skorzanej pitrey w kartach ponad-
 rrywany y nadlisciony bez blausureli.
 Gradual in folio majori w oprawie skorzanej starej z blau-
 surkami moizenemi dwiema, w kartach dobry miejscem nad-
 lisciany.
 Psalterz in folio majori w oprawie skorzanej starej w kar-
 tach nadlisciany y podarty znacznie. Edatby zies inieky.
 Ewangeliki w oprawie skorzanej czarnej w kartach dobre.

Reliqua Supellex.

Łaszyi Procepsyonalnych czerwono malowanych dwie.
 Łaszych na oltarzach matych drewnianych trzy, na jedney
 Corpus cynowe.
 Rezurrekcyjska drewniana snecerskiej roboty jedna, druga stara.
 Canon missae cum altinentijs jedena. Portatet jedena.
 Dzwonkow ręcnych pięc, szosty przy kalarystyi, siedmy przy oltarzu.
 Łatret czarny dubienny jedena.
 Dzielow dubiennych czerwonych z ptaszczkami par dwie dla chłopcom.
 Koberczec duzy na gradusy jedena stara sty.
 Koberczec tureckich na gradusy dwa, stare dziurawe.
 Poduszec wtozkowych na oltarzu trzy.
 Calon dubienny czarny z brzyzem kromasowym białym.
 Lichtarzy duzych przed wielkim oltarzem snecerskiej roboty dwa
 Lichtarzy matych tabarskiej roboty czerwono malowanych par trzy
 Łelazo do pieczenia opłatkow dobre.
 Cyrkut do obcinania kominiantow jedena.
 Nozyczki jedena, młotkow zelatnych dwa
 Ntlo do ściania mały dobre z pudelkiem
 Łaston płociennych czarno malowanych trzy
 Woreczek pro exigenda elemosyna zielony malowany z dzwonkiem.
 Pulpitow drewnianych dwa mały y wielkiy
 Scabellum o jednym gradusie drewniane etc.
 Nrtyn duzych łoscielnych trzy okowane bez tamkow jedena z olt-
 blem do litosci, litoska duza emigredzka dobra z blucem
 Ntoshka niewielka niezta prosta, z blucem
 Kropielnica marmurowa jedena. Nactyrie na wodę święconą.
 Dzwonki dobre.

Drzwi zelazne duze siedm. Kropidło jedno.
 Mary bukowe nowe stolarskiej roboty.
 Lustrzeczka Drewniana na lwiolli
 Szrzygniczka pro exigenda eleemosyna Zielono malowana
 Szalasy szbowne szrone od wielkiego otarta.

Nawura Ecclesie.

Wychodząc z Kościoła drzwi dwie mniejsze, y więkšie. Mniej-
 sze po lewey ręce iedtowe na szawiasach zelaznych dwóch z lamkiem
 dwufolowym alia dwurzyglowym, y bluczem dobrym z wrzeciędzom
 o szrech ogniwach y szoblem do litolli, litolka niewielka szciasta,
 z bluczem dobra. Drugie drzwi więkšie na szawiasach zelaznych
 dwóch duzych, dragiem z koscioła szawiające szę, z szabienia zos
 wrzeciędzom na szobel szamylające szę, litolka szciasta dobra. Za
 temi drzwiami szabienie niewielki przybudowany z tarcie io-
 dlowych, z powata, z tarcie ulozona bez podłogi. W nim dwa
 szienka wyrznięte bez szęyb, obrazow dwa Najszwiej szrej Pan-
 ny y szana Jezusa Nazarenskiego w ramach czarno malowa-
 nych. Drzwi z tego szabienia podwojne na szawiasach czterech
 na litamie, szamylające szę.

Koscioł po bokach miejscem obity, wshole tego Koscioła procz
 szabienia y szarygysty szę blamli dachem gontowym polaryte,
 pod litoremni blamkami szęit luna, do sziany Kosciołnej przy-
 bita na podwalinach niezty, w wyglach szta mocy w iednym
 rogu pięćcia szzynami umocniony. Dach na szarygysty, szab-
 ienieu y Kosciole dobry. W szrodku Koscioła kopuła blachow
 biata pobita, w niej szygnaturka niewielka.

amentark dostatni wshole parbanem obwieđziony daskiem
 gontowym polaryty miejscami potrzebuie reparacyi. Forteli
 w nim trzy wszęitłie z daskami, iedna stara od ogrodu
 w szrodek drzwi na szawiasach zelaznych dwóch. Dwie
 nowe z drewniami na szawiasach zelaznych czterech, z brata-
 mi zelaznymi u dotu z wrzeciędzami y szoblamy dobre. W
 tym amentarku szdzwonnica niewielka, więglanic stare ma-
 sęca niezta, tarcicami wshole obita, dachem gontowym polary-
 te bez drzwi. szdzwonow w niej dwa, ieden szaly rozbity
 drugi więkšy dobry.

Budynki
 szebania na boku przy Kosciole od szotudnia

Rezydencya Plebana parawanem z chrustu gródkowym, glina oblepionym, dachem gontowym pobitym, miejscem sztywnym, egzistującym podziurawionym obwieńdzona. Wrota do niej z przysiadkami podwójnymi duże na biegunach drewnianych z drągiem do zamknięcia dachem gontowym potrzebującym naprawy pokryty, forsha przy nich mała, drzewi na biegunie stare zle mała, z Ławiarthas.

Idąc do wrot prosto po prawej stronie Spichlerz w ślad wpuśczone z drzewa w węgły wybudowany dobry, dachem gontowym pokryty starym. W nim powata i podłoga z tarcie z drzewa, dachów na łozie drzewem łapierskich pięt. Drzewi na Ławiasach siodłowe dobre z wrześciadłem żelaznym i Łasuwami abintra drewnianymi. Wechód na górę przez Spichlerza po drabinie ze dworu drzewiami łączącymi na biegunach drewnianych wrześciadłem Łamykającymi się.

Dalej idąc białych, obias Rezydencya samego Plebana z drzewa w węgły wybudowana, dachem gontowym pokryta, w ścianach i dachu dobra, glina ode Dworu oblepiona. Drzewi do stieni stare na Ławiasach żelaznych z Łamłem dobrym, wrześciadłem z Łanusekha zrobionym i Łasuwami drewnianymi Ławnątrz dwiema. W niej łomien z wathow ulepiony nad dach wyprowadzony. Okno w drewno oprawne z Łybari posthronem i Łonem. Powata z tarcie per medium nowa dalej stara, w której drzewiczkli na biegunie mała z wrześciadłem, drabina Łamiasz schodów w Łemiej wtopiana dla wejścia na górę.

Drzewi do izby pierwszej siodłowe na Ławiasach żelaznych z Łamłem kastykiem i łutkiem Łamiasz antaby dla wygwy. Dnieysze Łamykająca Łelaznemi. W niej podłoga i powata sosnowa dobra, okien w otow oprawnych z olienicami ze dworu Łamykającymi się, na Ławiasach żelaznych czterech dobrych. Pot podługowaty obragławy lipowyk na nogach sosnowych na łob cicerter dziesięć. Piec łachłowy biały na fundamencie murywanym dobry, łomienek nisli z gliny lepiący wapnem pobielany. Ten drzewi podwójny dębowy, krolarskiej roboty na Ławiasach żelaznych z Łamłem dobrym do pohogu drugiego, w nim okien w otow oprawnych z olienicami abestra duże, podłoga i powata z tarcie, łomienek murywany nisli dobry, Łolik siodłowy mały dobry. Trzeci pohog Łaraz przytym oniej szereg iestate

szę jeszcze od drugiego, w nim powata y podłoga z tarcie
dobra, olno w stow oprawno z olowian, abstr, Pice na fun-
damencie murowanym biały kachlowy dobry, kominek mуро-
wany nieli z blacha zelazna. Jabincik z tym polo-
jem maly z powata y podłoga z tarcie dobra, olno w drewno
oprawne iedno luwadrowe maiacy, drzewi na sawiasach ze-
laznych dobrych z wrzeciadzami y antabami zelaznymi
dwoie, iedne od ogrodu z sawiwa drewnianaw, drugie od
Pokoiku z haczkami zelaznym.

Na przeciwno tego budynku Stagnia na Stupach de-
bowych sciany maiaca z chrustu, glina abstr oblepiona,
miejscami zle, dziurawe, reparacyi potrzebiuace. Dach na
niey gontowy stary miejscami zly, Wrota pojedyncze
na biegunach drewnianych z wrzeciadzem do lotki
zelaznym y sawiarthaw drewnianaw. W niey z łuby z
drabinami na lotu, w przyczotku tego stagni na lewey
ręce wchodu do Stagni przepierzenie na woloownias z
chrustu do rzniecia siczki, do ktorey drzewi na biegunie dre-
wnianym z wrzeciadzem zelaznym do lotki, w ktorey dzien-
ko iedno w drewno oprawne ma. Na prawey ręce wcho-
du do Stagni przepierzenie na woloownias z chrustu, Wrota
do niey podwojne na biegunie drewnianym z dragiem do
samghonia. pod ktora woloownias Pivniczka mala w dzie-
mi wybrana, powata w niey na Stupach debowych, z dy-
low debowych, drzewi do niey dwoie na sawiasach zelaznych,
y wrzeciadzami do lotki taliemii, do ktorey skrya wy-
wiedziona na podworcie, sciany z Dylow w Stupach ma-
iaca z schodkami, daszkiem gontowym starym pokryta.

Przy tej Stagni kuchenia na Stupach debowych, sciany
z chrustu plecione maiaca, glina oblepiona daszem gontowym
nowym pobita, w niey komin z chrustu pleciony glina ob-
lepiony nad dach wyprawadzony, drzewi do niey na bie-
gunie drewnianym z wrzeciadzem do lotki zelaznym.
Przy tej kuchence chlewel maly z chrustu pleciony gli-
nas miejscami oblepiony, stoma poszty drzewi do niego
na biegunie drewnianym z wrzeciadzem zelaznym

do

#

łotki, w którym iasta z chrustu plecione na lato. Na prze-
ciw tego chlewa sernie mały na stropach dębowych dwóch,
z ława w gorze y dachem gontowym dobrym.

Edac dalej tu wrótom od przyczodu. Wzięyneli szeladny,
z drzewa budowany do połowy w stopy, od połowy zaś w wa-
sty, a lina oblepiony stary reparaacy w stianach potrzebu-
jący na stropach such do połowy nowy, stoma poszty, ad po-
łowy zaś stary także stoma poszty reparaacyi potrzebujący.
Wzięyneli do steni tego budyńku drzewi dwie, iedne z
przechodu z ławami y ławami drewnianymi na bieżunie
drewnianym, drugie zaś na tył także na bieżunie drewnia-
nym z ławami takimi. Na prawoy ręce uszczęsty drzewi
z ławami na ławach szeladnych. W niej powata z
dylow dobra, cilen trzy w drewno oprawnych starych
stych reparaacyi potrzebujących, dzie piekarni z gliny lep-
ny z nalepa takimi, przy tej piekarni przez stiane, tyłko lo-
mora drzewi do niej z steni na ławach szeladnych, z
wrzeczadłem takimże, w nim powata dobra, bez podłogi
w stianach zaś znacney reparaacyi potrzebuie.

Na przeciw tej komory drzewi do przedku na ławach
szeladnych z wrzeczadłem abstru, y haczykiem abstru zela-
żnemi, w niej powata stara niezła, cilen dwie w drewno
oprawnych ławadrowych, fundament do pieca kashlowego,
z niej drzewi do komory na ławach szeladnych z wrze-
czadłem takimże, ta mata z powata bez podłogi nie z ław
cilenko iedno mate chrustem przeplecione.

Za tym budyńkiem obora nakłoto płotem z chrustu ogro-
dżona, z tym starym, y stropami stworzystemi stoma
posztemi starymi steni, w niej przegrod a naryduie
sie ctery z chrustu przeplatanych na różne drobiazgi, z
drzewiczkami takimimi. Drzewi do tej obory adinstar
ławy plecione na bieżunie drewnianym.

UMNU Za temi budyńkami przy drodze od
Wyszatych idący, płotem nakłoto starnionym ogrodzone,
fortka do niego od Plebanii daszkiem gontowym pokryta,
na bieżunie drewnianym z wrzeczadłem y ławami, dr-
wianymi. W niej

3
wioniana. w niej Siodol na słupach dębowych z ścianami
z chrustu plecionemi sнопkami posypanych, w ścianach w
słachu miejscami reparacji potrzebujących stry, karda
z nich z żelaznym boiskiem, z wazielkami dwiema na zboże,
Od drogi Droga powożna na biegunach dobre z wrzecian-
drem żelaznym, kłosa zamylające. Cz opposite także
droga drugiem tyłko słazym na kude sie żalitadziaw-
cym zamylające. Za litorami ogródek płosem ogrodzony.

o niżej wżwyz mianowanych budyńliow sad
od Ewery z Plebanii żaczynający sie, a lu drodze od
żaczynający idący żaczynający sie, dostarni, Drzew ro-
dzajnych różnych, osobliwie sliwowych żaczynający
cy, płosem ogrodzony miejscem otarnionym dobrym,
miejscem nielkim bez otarnienia starym żaczynający
żaczynający. W tym sadzie Przechodzi żaczynający płosem do-
brym niewielki, do litoru fortha z drzewiami drewnianemi
na biegunie z żaczynający drewnianą do żaczynający. Pół
żaczynający lu Kosciotowi ogródkow małych na żaczynający płosa-
mi od pomienionego sadu żaczynający dwa wielkiy z
z mniejszy.

Poddani do Plebanii należący

Żagrodniczy

Jan Maide

Stefan Marciniak

Chalupniczy

Wasyl Kilec

Piotr Domoradzki

Kasper Mazurek

Krzysztof Krzyż

Michał Krzyż

Marcin Pucowski

Wojciech Dzier.

z rocz tego konopi po kopie moctyc, po sztuce przez
Kopustę sadzie, z strozaw koley na odbywać powinni.

WIKARZA

W trzy Kosciele zaraz za droga, na Plebania idąca, od
wschodu stoma nabito płosem ogrodzona, miejscami stam
starym, z chrustu fortha od przechodu, na żaczynający żela-
żnych z haczykiem żaczynający. Żaczynający z drzewa żaczynający
wego w węgly budowany glina oblepiony, stoma postępy
sien do niego z chrustu plecioną glina oblepiona przez

pat

poł przepierzona, drzewi do niego z podwórza na biegunie,
stare z wrzeciędzem żelaznym łalamla y zasuwaw dre-
wniana, w niego z jednego strony przepierzona powala
y podłogi nie masz, z drugiej zaś piekarniczka mała, z
powalą z lat prawić ułożoną, olino w drzewo oprawno
jedno, pięć piekarniary z nalepa z gliny łopiony, y drzewo
ściętwe stare na ławiasach żelaznych z ławiasach dre-
wniana maiaca.

Wchodząc do śieni po lewoy ręce drzewi do sżby na
ławiasach żelaznych z antabami dwiema żelaznymi, w
niego powala z łarcie hylewanych dobra, olien trzy
łiwaczorowych w słow oprawnych oprawnych dobrych, pięć
łochłorowy żelony na fundamenie murowanym dobry,
ławel przy nim do śiedzenia dwie. W tej sżby drzewi
do łemery ściętwe dobre na ławiasach żelaznych z wrze-
ciędzem y antaba żelazna, w niego powala dobra bez po-
dłogi, olienki małych dwie chrustem przepłatanych.

Przy tym budyńku na prawoy ręce wchodu przepie-
rzonia dwie, jedno na śtaienka z chrustem przepłatanym,
do lewoy drzewi ściętwe dobre na biegunach drewnia-
nych, w lewoy śłob ieden z drabina na łoni parę.
Drugie zaś przepierzonia na wozowniczkę, także z chru-
stą płcioną glina oblepiana, słoma posztyta, drzewi do niego
podwoyne ściętwe dobre na biegunach drewnianych z wrze-
ciędzem w drągu do łelki, przy nim chłewel mały z chru-
stą płcioną słoma posztyta, drzewi do niego małe na bie-
gunach drewnianych. Łrzed ław śtaienka y wozowniczkę
wozowe dwa dobrych słoma posztytych. Łdąc dalej ku
Łrzydemuy chłel olien ogrędek mały w łitka grzędki na
Łrzydemuy. Łe budyńki in majori parte Łumpku ściętkę
Włkaryego terazniyszego wytaawione.

Organaywa.

Łaraz Ła drugę Łdąc do Łłebanif z drzewa wstłup y ba-
dawana glina abetra oblepiana słoma posztyta drzewi do
śieni na biegunach drewnianych z wrzeciędzem żelaznym
y zasuwaw drewniana, śien mała z chrustem płcioną
glina oblepioną,

głina oblepiona, w niej przepierzenie z chrustu na bąbło, z
niey drzewi do żeby na żawiasach zelaznych i odstowe, dobre z wrze-
ciadzem abextra do lótlu, abintra zaszaczyliem zelaznym do
saladania, w niej powala stara zta spruchniata walaca sie, o:
lien dwie w drewno oprawnych lwardrowych nieysami ztych
sztyb nie mciacych. Piec kachlowy biaty na fundamencie z gli-
ny lepionym dobrym, kominek przy nim maly z gliny lepiony,
stawek dwie przy piecu siedzenia. Z niey drzewi do Romany
na żawiasach zelaznych z wrzeciadzem zelaznym i odstowe
dobre. za bez powaly y podłogi, reparacyi tak w dachu, jako
tez y w scianach y powalach potrzebuie znaczney. Za
litra ogródek maly nalezacy do seyze organaryi, gródek
iodynawie na żarzone y drzew lilloro ellinowych mciacy.

Szpital.

Opodal od Koscioła przy drodze do Przemysła idacey,
partim z drzewa budowaney, partim zta z chrustu gliny
oblepiony tam abextra, quam abintra, stoma poszyty. Drzewi
do cieni na biegunach drewnianych z lila mka drewnianaw.
Sien z chrustu pleciana glina oblepiona. Z niey drzewi do
żeby na żawiasach zelaznych z wrzeciadzem takim ze, sta-
re zta, w niej powala stara zta walaca sie, olien dwie
matych w drewno oprawnych starzych ztych, piec kachlo-
wy biaty na fundamencie z gliny lepionym, przy nim ko-
mineli także z gliny lepiony maly. Przy niey przez scia-
ne druga jedebka z chrustu przepierzona glina oblepiona,
drzewi do niey z cieni na biegunie drewnianym y lila m-
ka takaz, olieneli matych w drewno oprawnych dwie,
Piec piekaraki z gliny lepiony y z nalepa takaz. Ten
wzrytel tak w powale dachu, jako y scianach sprochrui-
ty stary zty walacy sie, reparacyi znaczney potrzebu-
iocy.

Decretum Reformationis pro
Ecclesia Parochiali in Furawica.
S. Jencestaw. &c.

Inter ceteras Pastoralis Officij nostri Curas et sollicitudines

di. Dines

studium primam illamq; maximam ac summopere necessariam de-
stimamus, ut primordia Regiminis Diocesis istius Premislensis
a Iustratione et Visitatione Praeae Christi Fidelium Nobis Divina
dispositione commissi inchoaremus et auspiciaremur. Haec quippe
boni Pastoris obligatio est, ut cognoscat oves suas, ipseq; cognoscatur
ab illis, et si in deserto mundi istius varij periculosis vitioru
onfractibus pleno errantes, pascua spiritalia non invenientes,
ac proxime infernali lupi, bestia rapavis et insidiosa exposita, re-
perta fuerint, ad unum ovile voce Pastoris reducantur, et in loco
uberis pascuae collocentur, ac tandem Supremo Pastori Christo,
siqui relictis nonaginta novem ovibus, portansq; in hu-
sidiuam errantem sollicitissime requisivit, portansq; in hu-
meris suis ad universum gregem perduxit: if vellere virtutu
ac bonorum operum onusta, et meritorum pinguedine sagina-
ta presententur ad cautaq; epus reducantur. Universalem
hanc singularum Diocesis^{is} Nostra ovium curam Nobis in-
spe et novimus et sentimus, rationemq; de illis reddituros
Nos optime scimus; Cum autem Cooperatores et ministros
laboris et sollicitudinis Nostrae, Rectores Curatos singularu
Ecclesiarum Parochialium habeamus, sicut in Domino con-
fidimus, non tanquam mercenarij fugiant, sed ex dena-
rio diurno Fundationum et provisionum suarum condu-
cti et conventi fructuose operentur in Vineis Patris Fami-
liae Coelestis, ita, ut quandoq; non sint stantes otiosi tota
die, volumus videre et visitare singulas has vineas Nostras
Ecclesias nempe Diocesis Nostrae, investigare num cunctae
in illis prospere agantur, utrum tam Verus quam Populus
Vias Domini ambulet, non vero in pravas et asperas decli-
net. Et sic inchoatam Visitationem generalem, jamq; in no-
tabili parte peractam ulterius prosequentes ad hanc Paro-
chiam Ecclesiam Turavicensem ex ordine disposito, et voce
apostoli et Evangelista Christi S. Mathaei primary Ede-
siae istius Patroni Tutelaris perculsi, et rota secunda-
ria Patronae S. Catharinae Virginis ac Martyris deducti
descendimus. Rectorem illius Peridustrem Andream
Sigmundum Prohojowski Dezanum Ecclesia Nostra fideles,
quamvis ob,

quamvis ob senilem debilemque aetatem ac visus orbitatem absen-
 tem, tanquam tamen presentem, oculo mentis conspeximus
 et corde complexi sumus Rndi Picarij vices et presentiam
 acceptantes. Novimus perbelle, eundem etiam anteriori tem-
 pore tum ex morum et actionum probitate, tum ex varijs Ecclesiasti-
 cis functionibus gloriose peractis optime et laudabiliter meritum,
 vidimus quoque et intelleximus in presenti Visitatione nostra,
 circa Curam Ecclesiae hujus Parochialis Turavicensis non igna-
 vum, cum ad reparationem et restorationem illius multum
 concurrenit ac allaboraverit, nec in conservatione aedificiorum
 defecerit. Et licet multa adhuc reparanda, rejicienda, restau-
 randa, et quo ad bonum Sacristiae ordinem et decorem faci-
 enda et constituenda supersint, multum tamen confidi-
 mus si oculis cerneret, eligi sibi debita et exacta per Ec-
 cliam Picarium; quem in hoc nimis culpabilem et pu-
 nibilem judicamus: si data esset informatio operam ipsum
 aemoturum. Unde cum sciamus Rndi Rectoris Eccle-
 siae spiritum et animum ad recte facienda promptum
 et alacrem, de eorum sive Ecclesiae amantem, tum
 per Eccl. Picarium, tum per Administratorem Plebana-
 tis vel alium cui ipse commiserit perficienda committi-
 mus et commendamus. Et quidem

Cum Monstratorium Petris artis magis in forma et
 figura Crucis, elaboratum, et quidem aliquantum vacillans,
 et non adeo commodum elegansque sit, ideo Rndus Rector
 illud conflare et in aliam recentiore formam reducere,
 addito etiam, in quantum opus fuerit argento, curabit.

Cumque etiam Pias argentea in qua Sacramentum Euhari-
 stiae sacramentum aservatur, nimis sit parva, et pro
 sacris hostijs non sufficiens, tumque ad expurgandum pro-
 pter floridationes seu excavationes intus incommoda atque
 periculosa: proinde aliam majorem et commodiorem intus
 plane deaurandam comparari faciet. Rndus vero Picari-
 us hostias in proportionata quantitate consecrabit, ita
 ut ultra duas septimanas renovatis Sacramenti nequam pro-
 trahatur; quam quidem Piam tum et alias parvas
 cum St.

cum Sermo Prædicationis de infirmos deferri solitas, nec non la-
licem diligenter et circumspicere expurget, siquidem ad
presens in Pixide parva stannea Sacras Particulas
conspexisse doluimus.

Sanctissimi Sacramenti expositio in Monstratorio
in Festis Titularibus S. Mathæi Apôtli et S. Catharina
V. et Martyris mediante facultate ordinaria, que et admodum
verbalis a Serillustri Iudice nostro Currogate Consistoriali
concessa esse per R. Vicarium allegata est, cum praticari
soleat, nos complacendo devotioni populi, et ad majorem
altiere cupiendo eandem expositionem auctoritate nostra
approbamus, et facultatem prosemper libenter concedimus.

Adest in Sacristia armarium pro aservandis oleis
Sacris in muro excavum, commodum quidem, sed commo-
dus erit et honestius cum R. Vicarius loco craticula
ferreae transparentis, per quam muribus facilis nimis
aditus patet, fores ligneas, bene clausas componat, et amo-
tis et avulsis imaginibus papiraceis deformis pictura cir-
ca concavitatem situs armarij affinis tabulatum ligne-
um circumcirca dari et bene accommodari faciat, in
quo armario nihil aliud præter vascula cum Sacris Ole-
is, et ea quæ ad Baptismum ministrandum servantur,
reponatur et aservetur. Curet etiam R. Vicarius
post conquisita ab Ecclesia nostra Cathedrali noviter
consecrata Sacra olea, vetera statim comburi, et non
diu ea conservet, sicut in presenti Visitatione ~~San-~~
invenimus deorsum stanneum Pasculum ex vete-
ribus oleis Sacris et ex antiqua fœditate non bene ex-
purgatum, graviterq; olens. Quia quidem eadem va-
sacula reperiuntur, sed illud in quo ordinarie olea
Sacra servantur destructum et confractum est, faciat
itaq; illud compe et eleganter transformari.

Nec leviter culpandus venit idem Vicarius R.
Adalbertus Nawęchi, quod ille apparatus Sacristia
et reliqua suppellectiles Ecclesiasticas debitam curam
et circumspicitionem non adhibuerit, nec adhibeat, circa

Organarium

Organarium animadversionem non habeat, qui Organarius
in officio et obsequio Ecclesiae negligens est adinventus, prout
illum ipsemet Rndus Picarius invenit, et per negligenti-
am ejus, hujusmodi suppellectilium ordine observatus,
et multum deteriorata est, uti casula, Pluvialis, mappa
altarium, et alia linta canabeaq; sinteamina, mappa im-
munda et lacera altaribus adhibentur.

Et quamvis inveniimus ac per scrutinia cognoverimus,
memoratum Rndm Stavvclii Picarium vitam et morum
saluti suo Sacerdotali convenientium honestatem, sobrie-
tatem, modestiam et mansuetudinem, aliasq; virtutes colere,
et conservare, muneri Picariali sufficienter satisfacere,
officij Ecclesiastici diligenter incumbere, et in hoc eundem
laudaverimus et laudamus, tamen non modicam ut su-
pra circa suppellectilem Ecclesiasticam incuriam ac in pro-
movendo super necessarij Rndmo Rectore negligentiam
non parcimus, proindeq; ut in hoc se emendet, et quae re-
paranda vel comparanda conspexerit Rndmo Rectori tem-
pestive in futurum deferat. Recollectiones spiritus quas
post susceptum Presbyteratus Ordinem amplius se non
peregisse confessus est; sicut autem esca corpori quotidiana
ita et animo utiles sint Recollectiones saltem annuae, imo
permaximè necessariae, illa enim parit corpus corruptibile,
ita vero flagrant animam in vitam aeternam, et minus
est si langueat corpus, maxime autem ut spiritus salvus
satis proinde tam propter confirmationem, vite, morum &
virtutum ceterarq; acquirendar, quam etiam pro commissa
culpa neglectis Sacristiae ejusq; suppellectilis in Seminario
Armenianii per octo dies absolvat, testimonium de abso-
lutis, nobis, sive Rndmo Suffraganeo et Officiali nostro
vel ejus surrogato Judici circa obtinendam ad Confessiones
Christi Fidelium excipiendas Approbationem producat, et
exhibeat, non alias eandem Approbationem obtenturus.
De Congregationes Decanales non semper se descendere
solum confessus est, adducens rationem quod alium Sacer-
dotem in locum suum substituendum habere non possit,
unus tamen ipse interesse, substituto Presbytero, donec
alter

alter Vicarius, uti maximè propter majorem ample hujus et
numerosa Parochia commoditatem, severiorèq; animarum
Curam huic Ecclesia necessarius a Rmo Rectore, quem in
hoc paterne hortamur, ac ejus pietatem nobis notam ma-
ximè id etià suadente Oculorum suorum defletu accende-
mus, saltem manualis. Donec tamen adscitus fuerit.

Hinc vel maximè Apparatus Ecclesiasticus destrui et
deteriorari conspeximus et consideravimus, quod illi in uno
parvo et inepto serinio promiscue et acervatim reponan-
tur, et conserventur. Proinde armaria vetera alias Stoff
que inutiliter locum in Sacristia occupant, illamq; coar-
ctant, et magis divordinem causant, amoveantur, ac loco
ipsorum alia armaria, seu Cadas ordinatiori aliarum
Ecclesiarum more Rndm^o Rector construi faciat, in
quibus casula, pluviaria distinctim juxta colores suos
disposita, et alia utensilia Ecclesie et altaribus servien-
tia diligenter et ordinate aserventur. Quoniam ut su-
pra mentionatum est Apparamenta Ecclesiastica fore o-
mnia deteriorata et lacerata sunt, idem Rndm^o Rector
pro vel optimo devore Domus Dei, cui ipsum laudabi-
liter studere novimus, neve Sacerdotes ad Altaris mini-
sterium, missæ sacrificia celebranda, tanquam ad Cenam
Supremi Patris Familias Cælestis Christi Dei simul et hominis,
Ipsiusmet Corpus et Sanguinem sumpturi non habita veste Nu-
ptiali accedentes reprehendantur et propulsentur, committet
Rndo Vicario, quatenus prædicta apparamenta lacera, quæ
tamen ad usum adhuc apta sunt, ex alijs jam usu non ser-
vientibus accommodata et adaptata simili, vel proportio-
nata colori materia, etià Stolas manipulis, et mani-
pulis Stolis accommodando si prout in presenti Prælati-
one modum et normam eidem Rndo Vicario tradidimus,
reparare et resarcire, Casulas loco sericeæ materia, quæ
illidem multum lacera est, tela nigra vel alterius coloris
alias p^otenon liliionym propter meliorem exterioris
materia sustentationem subducere curet, pro qua repa-
ratione, præter liberam Rndm^o Rectoris manum, provi-
debunt expensam nonnulla paramenta auro et argento
per texta

persecta, jam quidem irreparabilis, et quae ad comburandum
et conflandum destinavimus. *Decoranda* mappae, *Albas* et alie
omnino biancheriam, unam ex alia reparari faciet, ad vigilariq. ut sem-
per munda et integra mappae altaris adhibeantur jubebit.
Ita item in sacristia hactenus neglecta, integris imaginibus
permarcentibus, suppeditata materia, nec non Antependia
Altarium resarciri; tum nonnullos libros Altaris et Chori
similiter in folijs pluribus sacros reparari, respective
autem Diaterrivum, cum ad praesens existens, usui jam inuti-
li sit novum procurari injunget.

Tenebrae in Ecclesia in notabili parte excussa indigent
quoque reparatione, in sacristia autem tota nova fenestra est
comparanda. Candelabrum item stanneum in suo pedestal
defectuosum supplendum. Campana major jam pridem
laeva et sicca, quae et aures audientium laedit, transfusio-
ne nova indigens, idcirco hos omnes defectus amovere aelus
Sonus Dei, et Amor hoc R. N. omni Rectoris urani conabitur.
Una in die Commemorationis Fidelium defunctorum
et circa decantationem anniversariorum, alteriusq. officij
defunctorum exponenda non adest, itaq. et hac necessarie com-
paranda est. Capimenta Cemeterij quamquam cura et sol-
licitudine R. N. omni Rectoris non pridem reparata sunt, jam
tamen in aliquibus locis non nihil reparari volunt. Con au-
tem communitas Incolarum Villa Luravica ex debita et antiqua
consuetudine ad illa reparanda et comparanda teneatur, itq. ad-
stricta, et ad eum effectum Decretum Reformationis et Punitio-
nis Aralictoviana, et aliud Decretum Consistorij Premissionis illius
Punitivialis, executivum adhuc in Anno 1728. die Luna 25. Octo-
bris interceperit, quo mediante reparatio eorundem expimento-
rum in spatio quinque Mensium facienda injuncta et deman-
data fuit, ideo R. N. omni Rector Decretum hujusmodi ad effectum deduci
et eodem Incolarum remedijs Juris compelli pro exigentia ulteriori fa-
ciat et curabit. Osorium viquidem antea extitisse, tam
ex scriptis, quam ex testimonijs haminum constat, illud construi
R. N. omni Rector ibidem curet.

et hospitale pauperum penes hanc Ecclesiam reperitur, sed
per hanc vetustatem putrefactum et ad proximum lapsum de-
clinans. Quamvis fundatio illius non desit, et Rector
ordinans.

Delevis

Ecclesie ad illius curam conservationem et reparationem non
sunt obligati, nihilominus R^{cu}mus Rector modernus inter alia
pro merito aeternae retributionis recte facta et hac non postre-
mum imo maxime remuneratori bonorum operum Domino
gratum et acceptabile exhibebit, dum labenti votet succurre-
re, quicquid enim minimis istis nempe Pauperibus factum
prestatumque fuerit, sibi met ipsi factum esse Christus asse-
verat: vel etiam R^{cu}ndus Vicarius pium hoc opus Parochianis
feruenter commendat.

Quemadmodum repleti sumus gaudio, quod tam circa
Residentiam Plebanalem, quam circa Familiaria aedificia
ruinam et desolationem non reperimus, ita optamus et
commendamus R^{cu}ndō Rectori, ut haec omnia in bono
conseruet statu, ceterum tamen ad integram conservati-
onem commendamus, quatenus scilicet super aedes Familia-
res alias na Licharni, et super stabulum, itemque sepimentis circa
pomarium, reparari faciat et demandet.

Quantum ad Proventus Ecclesie istius pertinet: siquidem
Decima manipularis ex agris et araturis Prædialibus Villa
Mallowice multiplicatis Decretis fuit et est ipsi adjudicata, R^{cu}mus
vero Rector modernus forsitan ob respectum M. Prochojowsha
cluidapifera Thelmensis Donorum ejusdem Villa Mallowice
hereditaria, Filiiq; ejus ac aliorum Consanguineorum suorum
candem in quota pecuniaria florenorum Centum quingua-
ginta quotannis percipit, nulla tamen Compositio vel pri-
uata, vel auctoritate loci ordinarij approbata intercessit;
quapropter praecauendo praedictum Ecclesie in posterum
praedictam Decimam in manipulis omnino si non respi-
ciendo cum praedictis Ecclesie et periculo sua conscientie
carnem et sanguinem recipiat, et si opus fuerit de hoc
etiam jure agat, Successoribus suis negotium non facien-
do, Lubiumq; non relinquendo.

Et Parochus Ritus Rutheni in Villa intra Parochiam isti-
us Ecclesie consistentibus, praedicta quaecumq; fieri et infer-
ri praecaveat R^{cu}ndus Vicarius, et diligenter invigilet, respec-
tively in Villa Polestraszyc, qui ibidem Parochus, hactenus
infantes Ritus Latini baptizare, benedictiones post nuptias
et post partum publicas impertiri solitus fuisse in pra-
senti Visitatione

venti Visitatione incusatus est, alias si quandoocumq; attentari aliquid contigerit, talem attentantem ad iudicium illius proprium conveniat.

Quocumque iudei Praetatoriorum et Tabernarum Arendatores, loca haec nullo Ecclesiae fructu et emolumento occupant, quae si Catholici inhabitarent, accidentia Ecclesiae provenirent; quapropter, quatenus eo intuitu: sicut in aliarum Ecclesiarum Visitatione ordinavimus, singuli Praetatoriorum Arendatores per Florenos Octo, Tabernatores vero per florenos quatuor quotannis pro Festis S. Paschatis Ecclesiae solvant statuimus et decernimus, quam pensionem Rndus Licarius percipere et repetere non intermittat; et ne Familiam Catholicam Christianam utriusq; Sexus et Ritus, tanto magis pro annua mercede conductam foveat, quinimo hactenus conservatam omnino alienent: cum super alijs praedictis non sint accusati: jurisdictiones Curiales praedictarum Villarum requirat et sollicitet.

De cetero praedictus Rndus Licarius non segnem et otiosum in Vinea Domini, sed diligentem operarium esse exhibeat, denarium diurnum a caelesti Saere familiae in aeterna beatitudine expectans hortamur. Pastoralem autem benedictionem nostram tam Rndomo Rectori Ecclesiae hujus tam a se dependentibus Vineae tibi concredite ministris operarijs et cultoribus peramanter largimur. Datum in Plebanatu Curavicensi Die Tertia mensis Junii Anno 1744.

Tekst łaciński

Tłumaczenie polskie

---

[41]

Żurawica

Villa Haereditatis quondam Kornia-
tovianae ad praesens sine haerede
propter bona ultimi Haeredis Kornia-
tovi nullo se sistente haerede et successore
jure potioritatis in possessionem variis
Creditoribus dimissa. Visitata tertia
Junii Anno Domini 1744

Quamvis ex Originalibus Ereptionis li-
teris de initio huius Ecclesiae non constet,
cum eas infelicissimorum casuum
pridem abolevisset injuria nihilominus
ex transumpto earum in Actis Con-
sistorialibus Premisliensibus Anno
1533 Die 24 Decembris de mandato
Perillustris olim Petri Starzechowski
Cantoris et Vicarii in Spiritualibus Of-
ficialis Generalis Premisliensis inducto
inserto et descripto Ecclesiae huic pri-
mum initium dedisse constat, aut Do-
beslaum et Petrum Fratres Germanos
Haeredes de Sprowa (per quos Anno
1406 dotata extiterat) aut per Praede-
cessores eorum (cum iam dicti Haere-
des dotem infra specificandam inscri-
bentes de fundata Ecclesia in Privilegio
suo loquantur) extractam et primo
aedificatam fuisse colligitur. Visitatio
Almebekowiana innixa Historiae Her-
burtovianae Libro 10. cap. 3 de ingenti
Terrae Russiae et praecipue Premis-
liensis Tartarica clade, regnante tunc
Casimiro Rege circa annum Domini
1355 asserenti Civitatem Premislien-
sem, nec non viciniores Villas, univer-
samque usque ad Camenecum Terram
quo sua Hostes circumtulissent arma,
devastatam et penitus depopulatam
extitisse scribenti, etiam Ecclesiam in

[41]

Żurawica

Wioska dziedziczna niegdyś rodziny
Korniaktów, obecnie bez dziedzicz-
nego właściciela z tego powodu, że
dobra, wobec braku dziedzica i na-
stępcy ostatniego Korniakta, przeszły
prawem pierwszeństwa w posiadanie
różnych wierzycieli. Wizytowana trze-
ciego czerwca Roku Pańskiego 1744.

Chociaż z dokumentu pierwotnej fun-
dacji nie wiadomo o początkach tego
kościółka, ponieważ ten dokument
przez działanie najniezwyklejszych
wypadków już wcześniej uległ znisz-
czeniu, niemniej jednak z odpisu tego
dokumentu, który został wciągnięty
i wprowadzony do Akt Konsystorza
Przemyskiego 24 grudnia 1533 roku
na polecenie wielce znamienitego śp.
Piotra Starzechowskiego, kantora i wi-
kariusza in spiritualibus oraz oficjała
generalnego przemyskiego, wiadomo,
że początek kościołowi dali albo Do-
biesław i Piotr, bracia rodzeni, władc-
ciele ziemscy ze Sprowy (którzy upo-
sazyli go w roku 1406) albo też można
sądzić, że został on wzniesiony wcze-
śniej przez ich poprzedników, ponie-
waż wymienieni wyżej właściciele, na-
dając opisane niżej uposażenie, mówią
w swoim dokumencie o już wcześniej
uposażonym kościele. Na podstawie
trzeciego rozdziału 10 księgi Historii
Herburta, który opisuje wielkie nie-
szczęście tatarskie na Rusi, a szcze-
gólnie w Ziemi Przemyskiej, za pano-
wania króla Kazimierza, około Roku
Pańskiego 1355, dowodząc, że miasto
Przemysł i okoliczne wioski oraz cała
Ruś aż do Kamieńca, dokądkolwiek

Villa Zurawica jam fundatam hoc funesto casu sublatam assensum praebet. Sed relictis opinionibus an haec in Villa Zurawica Ecclesia olim sive fundata sive reaedificata fuerit constat, cum iterum Anno 1498. grassante Stephano Valacho una cum Villa Zurawica igne extincta fuisset, brevi sumptibus Magnificorum de Sprowa Kosciellecciorum deinde ex cineribus resuscitatam et usque ad annum 1580 constitisse, quo alia, quae ad praesens cernitur per Illustrem Magnificum Sebastianum

[41 v.]

Comitem in Wisnicz Lubomirski Castellatum Woynicensem, Villae Zurawica Haeredem extructa nova lignea est, per modernum Perillustrem et Reverendum Rectorem notabiliter et recenter reparata et restaurata. Titulum sibi vendicat Sanctorum Mathaei Apostoli et Catharinae Virginis et Martyris, sed Consecrationis decore hactenus non est insignita, benedicta tantum per Perillustrem Fridericum Alembek Sanctae Theologiae Doctorem protunc Dioecesis Premisliensis Generalem Visitatorem, de facultate Synodaliter sibi concessa, servata forma in Rituali Romano praescripta, Anno 1643. Dominica secunda post Pascha die 20. Aprilis.

dotarły zastępy wrogów, zostały spustoszone i kompletnie wyludnione, wizytacja Alembeka słusznie twierdzi, że już wcześniej uposażony kościół w Żurawicy został w tym nieszczęsnym zdarzeniu zniszczony. Pozostawiając nieroztrzygniętą kwestię, czy ten kościół w Żurawicy już dawniej został uposażony, czy też odbudowany, jest pewne, że gdy ponownie został spalony w czasie najazdu Stefana Wielkiego w roku 1498, został on wkrótce odbudowany z popiołów nakładem wielmożnych Kościeleckich ze Sprowy. Istniał aż do roku 1580, kiedy to Jaśnie Wielmożny Sebastian

[41 v.]

hrabia na Wiśniczu, Lubomirski, kasztelan wojnicki, właściciel wsi Żurawica, wzniósł nowy, ten obecnie istniejący kościół drewniany, który w ostatnim czasie został znakomicie wyremontowany i odnowiony przez obecnego wielce znakomitego i czcigodnego proboszcza. Nosi wezwanie świętych Mateusza Apostoła oraz Katarzyny Dziewicy i Męczennicy, ale do tej pory nie został konsekrowany, a jedynie został poświęcony, z zachowaniem formy nakazanej w Rytuale Rzymskim, przez wielce znakomitego Fryderyka Alembeka, doktora Świętej Teologii, ówczesnego generalnego wizytatora diecezji przemyskiej, na podstawie udzielonego mu pełnomocnictwa synodalnego, w drugą niedzielę po Wielkanocy, dnia 20 kwietnia 1643 roku.¹

---

¹ Alembek w swojej wizytacji podaje rok 1641.

Ius Patronatus ratione haereditatis propter jus potioritatis incertae est suspensum, ad auctoritatem ordinariam jure devolutivo donec certus aliquando Haeres constituatur spectans. Indulgentiae nullae huic Ecclesiae reperiuntur concessae.

Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum asservatur in Altari Majori Veteris Structurae, in Ciborio commodo extenso per illud Corporali, et altero supposito in pixide argentea nimis parva, intus quidem deaurata, sed propter florisationes ad expurgandum incommoda, Hostia Sacrae in sufficienti quantitate repertae sunt, ipso die festi S. Pentecosten 24. Maii renovatae, et renovari solent in spatio duarum et aliquando trium Septimanarum. Pixides alia pro deferendo Sanctissimo ad infirmos Viatico, binae inventae sunt, una argentea parva, intus deaurata, in formam rotundam magnitudinis imperialis monetae elaborata. Et altera stannea ejusdem proportionis et forma non bene ex particulis expurgata reperta. Expositiones Sanctissimi Eucharistiae Sacramenti et Processiones cum Monstratorio fieri solent praeter consuetam Sanctissimi Corporis Christi Solemnitatem, in Festis Sanctorum Mathaei Apostoli et Catharinae Virginis ac Martyris, ex Verballi (quam Reverendus Vicarius asseruit) facultate Perillustris Wykowski Canonici Cathedralis et Judicis Surrogatis Premisliensis, quam nos complacendo devotioni populi libenter approbamus.

Prawo patronatu właściciela jest zawieszane z tej racji, że prawo własności do wioski na podstawie prawa pierwszeństwa jest niepewne i przeszło w ręce ordynariusza, dopóki nie zostanie kiedyś ustalony sądownie pewny właściciel.

Nie znaleziono żadnych odpustów udzielonych temu kościołowi. Najświętszy Sakrament przechowywany jest w ołtarzu głównym, dawnej konstrukcji, w dogodnym cyborium, które jest wyścielone korporałem, wyciągniętym z drugiej strony. Znajduje się on w zbyt małej puszcze srebrnej złoczonej wprawdzie od wewnątrz, ale niedogodnej do czyszczenia z powodu zdobień w kształcie kwiatów. Święte hostie znajdują się w wystarczającej ilości, zostały odnowione w samo święto Pięćdziesiątnicy, dnia 24 maja, a są zwykle odnawiane co dwa, a niekiedy trzy tygodnie. Znaleziono także dwie inne puszki do zanoszenia Najświętszego Wiatyku do chorych, z których jedna jest mała srebrna, od wewnątrz złoczone, wykonana w kształcie okrągłym, o wielkości monety cesarskiej. Druga zaś jest cynowa, o tych samych rozmiarach i kształcie, niedokładnie wyczyszczona z partykuł. Wystawienia Najświętszego Sakramentu i Eucharystii i procesje z monstrancją mają zwyczaj odbywać się poza zwyczajną uroczystością Bożego Ciała, także w święta świętych Mateusza Apostoła oraz Katarzyny Dziewicy i Męczennicy, na podstawie ustnej zgody znamienitego Wykowskiego, kanonika katedralnego

i sędziego surogata przemyskiego, jak zapewnia czcigodny wikariusz. Zgodę tę przychylając się do pobożności ludu z radością potwierdzamy.

[42]

Reliquiae Sacrae publicae Venerationi exponendae caetera non reperiuntur, praeter unam de Ossibus Sancti Maximini Martyris in Pacificali Argenteo reconditam, pro qua haberi Authenticum Testimonium apud Perillustrem Sałacki Canonicum Cathedralem Premisliensem, qui dono sibi Roma oblatas habens etiam hanc particulam Reverendissimo huius Ecclesiae Rectori Ecclesiae Zuravicensi applicandam obtulit.

Fons baptismalis in structura lapidea firmiter in postumento murato penes Altare Sanctae Catharinae ad Cornu Evangelii collocata consistit, cum operculo ligneo veteri quidem sed adhuc valente, bene sera pensili clausus et mantili lineo² ornatus. Intus aqua lustralis cum permixtione Olearum Sanctorum benedicta Sabbatho Sancto Pentecostes, benedicque bis in anno consueverat. Piscina est in postumento baptisterii excusa sufficientis capacitatis bene commoda tabula lignea cooperta.

Olea Sacra conservantur in Sacrario in Armario in muro excuso male tamen

[42]

Ze świętych relikwii wystawionych do publicznego kultu nie znaleziono innych, jak tylko jedną z kości świętego Maksymina Męczennika, umieszczoną w srebrnym relikwiarzu, autentyczność której poświadcza świadectwo będące w posiadaniu znamienitego Sałackiego, kanonika katedralnego przemyskiego. Będąc on w Rzymie, otrzymał te relikwie w darze i podarował ich część najczcigodniejszemu proboszczowi kościoła żurawickiego.

Chrzcielnica, wykonana z kamienia, jest umieszczona na murowanej podstawie przy ołtarzu św. Katarzyny od strony Ewangelii. Ma ona nakrycie drewniane, stare ale jeszcze mocne, jest dobrze zamknięta kłódką wiszącą i ozdobiona obrusem płóciennym. Wewnątrz woda święcona z domieszką olejów świętych, poświęcona w sobotę przed Pięćdziesiątnicą i tradycyjnie święcona dwa razy w roku. Pojemnik na wodę użytą przy chrzcie (piscina), jest wykonany w podstawie chrzcielnicy, ma właściwą wielkość i jest dobrze zakryty odpowiednią pokrywą drewnianą.

Oleje święte przechowywane są w zakrystii w szafie wykonanej w murze,

---

² w tekście ligneo

tabulato ligneo circumducto et imaginibus rudibus et veteribus, locum magis dehonestantibus quam ornantibus obducto non foribus ut securius esset sed craticula tantum ferrea, et sera pensili clauso, aditum muribus (quibus Ecclesia abundat) liberum praebens. In vasculo stanneo veteri, duplicis formae, fracto et destructo anno praesentis benedicta, a Reverendissimo Rectore Ecclesiae ex Ecclesia Cathedrali transmissa. In eodem armario Vasculum Stanneum sine operculo duplicis formae vetus, pro repositione veterum oleorum conservari solitum repertum est, non bene ex oleis Sacris, sed et ex antiqua spurcitie [spurcitie] expurgatum ac sordens. Item vasculum seorsivum itidem stanneum pro deferendo Sacro oleo ad infirmos est inventum.

Altaria Structurae antiquissimae tria in hac Ecclesia sunt: Majus Decollationis S. Catharinae. Secundum a parte dextra introitus Ecclesiae S. Annae Matris Deiparae. Tertium

[42 v.]

Beatissimae Virginis Mariae Sokalensis, quae omnia habent mensas muratas, mappis immundis et laceris ornatas, non consecratas, quibus Altaria Portatilia supposita invenimus quatuor, suspicioni obnoxia, quorum tria sub tempus Visitationis praesentis aperire jussimus.

Inter Imagines Ecclesiae satis honestas et decentes, Imago Beatissimae Virginis Mariae, antiquitus Populi devotio-

wyłożonej złym obramowaniem z desek pokrytych prymitywnymi i starymi obrazami, które bardziej to miejsce szpecą, niż zdobią. Szafa nie jest zamknięta drzwiami, które byłyby bezpieczniejsze, lecz tylko kratą żelazną i kłódką wiszącą, co umożliwia wolny dostęp myszom, w które ten kościół obfituje. W starym podwójnym naczyniu cynowym, które jest połamane i zniszczone, znajdują się oleje święte, poświęcone w tym roku, a przywiezione przez najczcigodniejszego proboszcza parafii z kościoła katedralnego. W tej samej szafie znaleziono też podwójne naczynie cynowe, bez pokrywki, wykonane w starym stylu, do odkładania starych olejów, które nie zostało dobrze oczyszczone z olejów świętych oraz starych zanieczyszczeń i jest bardzo brudne. Także tam znaleziono oddzielne naczynie cynowe do zanoszenia świętego oleju do chorych.

W tym kościele są trzy ołtarze bardzo starej konstrukcji: ołtarz większy, Ścięcia św. Katarzyny; drugi, od prawej strony wejścia do kościoła, św. Anny, Matki Bożej Rodzicielki. Trzeci,

[42 v.]

Najświętszej Maryi Panny z Sokala. Wszystkie one mają mensy murowane, nakryte obrusami brudnymi i podartymi, nie są konsekrowane. Na nich znaleźliśmy nałożone cztery portatyle, ale budzące podejrzenia, zatem nakazaliśmy otworzyć trzy z nich w czasie obecnej wizytacji.

Pomiędzy obrazami kościelnymi, które są wystarczająco poważne i stosowne, jest obraz Najświętszej Panny Maryi,

ne pro gratiosa colitur, in quorum gratiarum recognitione nonnullae tabulae votivae argenteae appensae videntur, et Cathalogum gratiarum noviter conscriptum Reverendus Vicarius sub tempus Visitationis praesentis produxit.

Sacrarium est a parte sinistra Introitus Ecclesiae muratum, de quo Visitatio Alembekoviana asserit fuisse quondam Capellam, in eaque missas celebrari consuevisse post Valachicam devastationem Ecclesiae, putat, modo pro asservanda Supellectili Ecclesiastica antiquitus conversa est. Ab interiori testudine, parietibusque latericiis videtur, hoc Sacrarium sufficientis amplitudinibus et capacitatis, sed non est bene mensa et armariis instructum. Unde Ecclesiastica Supellex pessimo ordine asservari, et deteriorata adinventata est. Cum sartis tectis Ecclesiae internaque Supellectili, et apparatus Ecclesiasticis, ac argentaria, nec non libris Ecclesiae ad usum Altaris et Chori pertinentibus seorsivo descriptum est Inventario.

Carbona pro colligendis Eleemosynis conservatur in hac Ecclesia, sed ad praesens clausura destituta, a qua clavis penes Reverendum Vicarium, et per eum collectae (quas florenos circiter viginti efficere posse dixit) in necessitates Ecclesiae convertuntur, Regestraque Perceptarum et expensarum annotantur.

Coemeterium circa circum sepimentis ligneis circumductum et scandulis tec-

zczony od dawna przez wiernych jako cudowny, na potwierdzenie wyświadczonych łask można zobaczyć kilka wywieszonych tablic wotywnych ze srebra, a czcigodny wikary przedstawił w trakcie obecnej wizytacji nowo spisany katalog łask.

Zakrystia murowana znajduje się od lewej strony wejścia do kościoła. Wizytacja Alembeka twierdzi, że była niegdyś kaplicą, w której odprawiano regularnie msze po zniszczeniu kościoła przez Wołochów, i sądzi, że została w dawnych czasach przekształcona, by przechowywać w niej wyposażenie kościelne. Sądząc z wewnętrznego sklepienia i ceglanych ścian, zakrystia ta wydaje się być odpowiedniej wielkości i przestronności, nie jest jednak odpowiednio wyposażona w stół i szafy. W tym miejscu znaleziono sprzęty kościelne przechowywane w nieładzie i poniszczone. Są one opisane w osobnym wykazie wraz ze sprzętami niezniszczonymi, wewnętrznym wyposażeniem kościoła, sprzętem liturgicznym, srebrami, jak również z księgami kościelnymi przeznaczonymi do użytku na ołtarzu i w chórze.

Skarbona na zbieranie jałmużny znajduje się w kościele, ale obecnie nie ma ona zamknięcia, klucz od niej znajduje się u czcigodnego wikarego, środki przez niego zebrane w wysokości, jak twierdził, około dwudziestu florenów, zostały przeznaczone na potrzeby kościoła i zostały odnotowane w rejestrze dochodów i wydatków.

Cmentarz jest otoczony ogrodzeniem drewnianym, pokrytym gontem, któ-

tum est, quanquam non pridem cura Reverendissimi Rectoris reparatum, nihilominus ad praesens non nihil jam desolatum inventum. Occasione reparationis sepimentorum Coemeterii Subditis Villae Zurawica Incolis Jure communi debitae et per Decretum Reformationis Perillustris Arakiełowicz in Visitatione de mandato Illustrissimi Fredro Episcopi Premisliensis

[43]

Anno 1728. die 28 Julii expedita latum, injunctae: Stetit Decretum Officii Consistorialis Premisliensis Anno eodem 1728 die Lunae 25. Mensis Octobris inter Communitatem Villae Zurawica, et Reverendum Decanum modernum hujus Ecclesiae Rectorem, quo Decreto, inhaerendo Decreto Visitatoriali, et spontaneae Colonorum sub tempus ejusdem Visitationis assecurationi et submissioni reparatio Saepedictorum Sepimentorum intra decursum quinque mensium erat injuncta.

Campanile in Coemeterio ligneum noviter reparatum, in scandulis et asseribus restauratum est, cui Companae appensae sunt duae, quarum una minor lapsu contusa est, et tertia in Turri Ecclesiae appensa, signatura vocata, omnes non benedictae. Ossorium non est, quod antea fuisse legitur.

Dos hujus Ecclesiae (ut supra annotatum est) per Magnificos Dobeslaum et

re choć niedawno zostało naprawione staraniem najczcigodniejszego proboszcza, jednak obecnie, jak stwierdziliśmy, jest już dosyć zniszczony. W sprawie naprawy ogrodzenia cmentarza, do której zobowiązani są, na podstawie prawa powszechnego, poddani mieszkający we wsi Żurawica i która została nakazana w dekrete powizytacyjnym wielce znamienitego Arakiełowicza, wydanym dnia 28 lipca roku 1728, po wizytacji dokonanej z polecenia najznakomitszego Fredry, biskupa przemyskiego,

[43]

obowiązuje postanowienie konsystorza przemyskiego z poniedziałku 25 października tego samego roku, zawarte między społecznością wsi Żurawica i czcigodnym dziekanem, obecnym proboszczem tego kościoła. Postanowieniem tym, na podstawie dekretu powizytacyjnego oraz dobrowolnego zapewnienia i zobowiązania się chłopów w trakcie tej wizytacji, została nakazana naprawa wyżej wymienionego ogrodzenia w ciągu pięciu miesięcy.

Dzwonnica na cmentarzu jest drewniana, niedawno naprawiana, z odnowionymi gontami i deskami. W tej dzwonnicy zawieszony są dwa dzwony, z których mniejszy jest pęknięty z powodu upadku. Trzeci dzwon, zwany sygnaturką, jest zawieszony w wieży kościoła. Żaden z nich nie jest poświęcony. Nie ma kostnicy, ale jak mówią, wcześniej była.

Uposażenie tego kościoła, jak to zostało wyżej podane, zostało przydzielone

Petrum Fratres Germanos de Sprowa Haeredes Bonorum Villae Zurawica assignata et inscripta est, Anno 1406 eodem Anno Feria sexta infra Octavas Sancti Jacobi Apostoli per Illustrissimum Mathiam Episcopum Premisliensem approbata, constitit in his quae sequuntur.

Primo in uno Laneo agri Franconico circa Ecclesiam iacente. Secundo in prato in Kołomosty protunc sito, et loco piscinae in Villa Zurawica. Tertio in Decimis manipularibus de omni agro seminato post araturas Praediales saepedictae Villae Zurawica. Quarto In messalibus de Singulis laneis Villae praedictae, secundum consuetudinem Villarum Terrae Russiae, de quolibet laneo per unum truncum siliginis et alium avenae pendendis.

Quod agrum attinet de hoc Visitatio Alembekoviana mentionem facit; intercessisse commutationem inter Reverendum olim Irzykowski, Rectorem Ecclesiae et Bonorum Villae Zurawica Haerodem Anno 1623. Die 13 Septembris factam, actis Consistorii Premisliensis Anno 1635 Feria sexta post Festum Sanctorum Trium Regum Die 12 Januarii insertam pro alio laneo inter agros Tabernarii Mathiae Zajęc ex una, Cmethonis Joannis Dulba ex altera partibus

i zapísane przez wielmożnych Dobiesława i Piotra ze Sprowy, braci rodzo-nych, właścicieli dóbr wsi Żurawica w roku 1406, a w tym samym roku w piątek, w oktawie Uroczystości św. Jakuba Apostoła³ zostało zatwierdzone przez najznakomitszego Macieja, biskupa przemyskiego. Składa się na nie, co następuje:

Po pierwsze, jeden łan frankoński leżą- cy obok kościoła. Po drugie, łąka poło-żona wtedy w Kołomostach i miejsce na sadzawkę rybną w wiosce Żurawi- ca. Po trzecie, dziesięciny snopowe z wszystkich pól siewnych uprawia-nych w folwarku wymienionej wioski Żurawica. Po czwarte, meszne z każde- go łana wymienionej wioski, zgodnie z tym, jak jest to przyjęte w wioskach Rusi, z każdego łana płacone w wyso-kości jednej kłody żyta i jednej kłody owsa.

Jeśli chodzi o pole, to wizytacja Alem- beka wspomina, że miała miejsce wy- miana na inny łan leżący między pola- mi z jednej strony karczmarza Macieja Zajęc, a z drugiej chłopu Jana Dulby. Nastąpiła ona między wielebnym śp. Irzykowskim, proboszczem kościoła oraz właścicielem dóbr wsi Żurawica w dniu 13 września roku 1623, a wpro- wadzona została do akt konsystorza przemyskiego 12 stycznia 1635 roku, w piątek po Uroczystości Trzech Kró- li.⁴

---

³ 30 lipca 1406 r.

⁴ Informacja nieprawidłowa, bo ks. Wacław Irzykowski był proboszczem do 23 sierpnia 1596 r. i wtedy na- stąpiła ta zmiana. 13 września 1623 roku została zawarta w Sońnicy ugoda między ks. kanonikiem Mikołajem Żółkowskim a Konstantynem na Białobokach Korniaktem, w ks. Żółkowski godzi się na dokonaną zmianę w zamian za rekompensatę ze strony właściciela wsi.

[43 v.]

partibus iacente. Qua Commutatio cum succedentibus Rectoribus Ecclesiae injuriosa visa fuisset, Admodum Reverendus olim Nicolaus Zultowski immediatus ante Perillustrum Alembek Rector, animadversa Compositione Autoritate privata facta, de restitutione dotalis lanei agere coepit, sed nihil effecisse (ut Visitatio Alembekoviana asserit) Compositionemque dictam in suo statu permansisse: non tamen auctoritate Loci Ordinarii approbatam. Nihilominus postquam a Magnifico Constantino Korniakt Bonorum Villae Haerede, promissionem meliorationis in recompensam faciendae accepisset, Eundem dictum Nicolaum Zultowski in Commutationem praefactam, consensisse: et se super illa, et alliis differentiis Ecclesiae, mediante inter Utrasque partes se subscribentes et assecurantes Reverendissimo Thoma Pirawski Suffragano Leopoliensi Anno 1635 Die 12 Januarii in Sosnica submisisse. Postquam vero huic Ecclesiae Perillustris Alembek in Rectorem successisset (ut ipse in sua visitatione testatur) et dictae Commutationi ac Submissioni contradixisset, precibus Heredum flexus iterum cum Generoso Domino Alexandro Korniakt numine suo et Fratris se inscribente, fecisse se Compositionem et assensum intuitu meliorationis infra specificandae, in Żuravica factam Anno 1635. die sexta Maii in dicta Visitatione sua meminit.

[43 v.]

Ponieważ ta wymiana wydawała się następnym proboszczom kościoła krzywdząca, przewielebny śp. Mikołaj Żółtowski, bezpośredni proboszcz przed wielce znakomitym Alembekiem, kiedy spostrzegł, że umowa została zawarta bez upoważnienia ordynariusza, wszczął sprawę w sprawie przywrócenia pierwotnego łana, ale niczego nie osiągnął, jak dowodzi wizytacja Alembeka i wymieniona umowa pozostała niezmieniona, bez zatwierdzenia jej przez ordynariusza miejsca. Niemniej jednak po tym, jak otrzymał od wielmożnego Konstantyna Korniakta, właściciela dóbr Żurawica, przyrzeczenie rekompensaty dla poprawienia stanu kościoła, tenże wspomniany Mikołaj Żółtowski zgodził się na wymienioną zamianę i zawarł ugodę dotyczącą tej zamiany i innych spraw spornych kościoła, w obecności Najczcigodniejszego Tomasza Pirowskiego, sufragana lwowskiego, podpisaną i potwierdzoną przez obydwie strony w Sośnicy 12 stycznia 1635 roku⁵. Po tym zaś, gdy proboszczem tego kościoła został wielmożny Alembek, sprzeciwił się on wymienionej zamianie oraz ugodzie, jak sam zaświadcza w swojej wizytacji. Uległ jednak prośbom właścicieli i mając na względzie niżej wymienioną rekompensatę na rzecz kościoła, uznał tę zamianę zawierając w Żurawicy dnia 6 maja 1635 roku kolejną ugodę ze szlachetnie urodzonym panem

⁵ Informacja nieprawidłowa, bo jest to data wprowadzenia umowy do akt konsystorza przemyskiego już za proboszczowania Fryderyka Alembeka. Umowa w Sośnicy została zawarta 13 września 1623 roku.

Et cum Compositionis anterioris Effectum mors praevenit, vigore Compositionis Alembekoviana accessit titulo meliorationis pars agri primaevi Trigoni habens figuram, magnitudine dimidii Stadii lanealis, seu paulo majoris. Item hortulania horto Zaięc Tabernatoris ex parte Orientali, et hortulaniae uni Plebanali ex Occidentali contigua, jam alias per Magnificam Elisabetham de Tęczyn Korniaktowa Magnificorum Alexandri et Caroli Matrem libere et sponte intuitu meliorationis oblata, per Subsecutam Compositionem dictam roborata.

Quod attinet pratum in Kołomosty de hoc Visitatio Alembekoviana dicit, non fuisse per illum protunc possessum

[44]
nec loci Kołomosty dicti memoriam extitisse, non nullorum nihilominus Senum traditionem fuisse Locum Kołomosty situm esse ab Occidentali parte Ecclesia, in quo Stagnum Staw Kościelny dictum atque ibi Pratum Plebanale et Piscinam (quae jam protunc non possidebantur ab Ecclesia) extitisse. Stante vero possessione Alembekoviana pratum quoddam inter prata Bolestraszcensia, Wyszatycensia, Żurawicensia post Villam Bolestraszyc situm, na Trzebicu dictum, ex quo cur-

Aleksandrem Korniaktem, który działał w swoim i swojego brata imieniu, jak wspomina o tym w swojej wizytacji. Ponieważ wykonaniu poprzedniej ugody przeszkodziła śmierć⁶, na mocy ugody Alembeka jako rekompensata dla kościoła, została przekazana część pola pierwotnej fundacji, w kształcie trójkąta o powierzchni połowy stajania łanowego, lub nieco więcej. Dodatkowo również zagroda przylegająca od wschodu do gospodarstwa karczmarza Zajęca, a od zachodu do gospodarstwa jednego z zagrodników plebańskich. Została ona już wcześniej ofiarowana dobrowolnie na rzecz kościoła przez wielmożną Elżbietę z Tęczyna Korniaktową, matkę wielmożnych Aleksandra i Karola, a teraz zostało to potwierdzone zawartą umową.

Jeśli chodzi o łąkę w Kołomostach, to mówi o niej wizytacja Alembeka, że nie była ona wtedy w jego posiadaniu,

[44]
ani nawet nie pamiętano o miejscu nazywanym Kołomosty. Niektórzy jednak ze starców podawali, że miejsce Kołomosty położone było od zachodniej strony kościoła, tam gdzie jest staw nazywany Stawem Kościelnym, i że tam znajdowała się łąka plebańska i sadzawka rybna (która już w tym czasie również nie była w posiadaniu kościoła). Za czasów Alembeka zaś w posiadaniu kościoła była pewna łąka, położona między łąkami Bolestraszyc, Wyszatyc i Żurawicy, za wioską Bole-

---

⁶ Konstancya Korniaakta

rus faeni plus vel minus 20. colligebantur fuisse in possessione Ecclesia.

Quod vero attinet locum piscinae in Privilegio foundationis Magnificorum de Sprowa Haeredum Zuravicensium meminit saepedicta Visitatio constitisse sibi ex Communi vulgi fama hunc ipsum locum imo Piscinam Staw Kościelny dictam, et ex nonnullorum memoria tenentium, testimonio fuisse et Piscinam dictam Plebanalem, et Pratum Kołomosty dictum in antiqua possessione Ecclesiae. Pro quibus tam pro loco piscinae, quam prato, inhaerendo fundationi suae, cum per Saepedictum Admodum Reverendum Zułtowski Rectorem Ecclesiae Zuravicensis serio cum Haeredibus controversum fuisset, plurimumque (ut dictum Stagnum Ecclesiae incorporaretur) laboratum, nihil pluris effectum est, quam supra dicta Compositione Zułtoviana per Magnificum Constantinum Korniakt, locum alium piscinae aptum Parocho Zuraviciensi designandum assecratio et submissio. Sed (ut dictum est) siquidem Compositionem executionis mors praecessit, alia Compositio inter Perillustrem Alembek et Magnificum Alexandrum Korniakt Haeredem intercessit, et locus piscinae destinatus, nihilominus iterum per Haeredes alia Compositione inter eosdem recuperatus, et loco illius facta est obligatio sigulis Feriis quartis et Sextis pisces pro culina ex Curia mittendi, et huic plene stante sua possessione satisfactum fuisse, saepedictus Perillustris Alembek in sua Visitatione testatur.

straszyce, w miejscu zwanym na Trzebicu, z której zbierano mniej więcej dwadzieścia wozów siana.

Jeśli chodzi o miejsce na sadzawkę rybną fundacji wielmożnych panów ze Sprowy, właścicieli Żurawicy, to jak wspomina wymieniona wizytacja, mieściła się ona w powszechnej opinii ludzi w tym samym miejscu, co staw nazywany Stawem Kościelnym i zgodnie ze świadectwem kilku osób, które to pamiętały, zarówno sadzawka zwana Plebańską, jak i łąka zwana Kołomosty, znajdowały się kiedyś w posiadaniu kościoła. Często wspomniany wielce czcigodny Żółtowski, proboszcz kościoła żurawickiego, odwoływał się do dokumentu fundacyjnego i prowadził z właścicielami poważny spór zarówno o miejsce na sadzawkę, jak i o łąkę. Choć dołożył wiele starań, aby wymieniony Staw Kościelny został oddany w posiadanie kościoła, nie przyniosły jednak one innego skutku, jak tylko ta wymieniona wyżej ugoda Żółtowskiego z wielmożnym Konstantynem Korniakiem, która była zapewnieniem i gwarancją, że proboszczowi żurawickiemu zostanie wyznaczone inne miejsce na staw rybną. Skoro jednak, jak była o tym mowa, wykonaniu tej ugody przeszkodziła śmierć, została zawarta inna ugoda między wielce znakomitym Alembekiem i wielmożnym Aleksandrem Korniakiem, właścicielem wsi, i zostało wyznaczone w niej miejsce na sadzawkę rybną. Jednak na mocy kolejnej ugody między tymi samymi osobami właściciele odzyskali sadzawkę, a w to miejsce zobowiązali się do posyłania w każdą

Ex eodem Privilegio Foundationis primae de Decimis post agros Praediales, et Messalibus post laneos Cmethonales concessis inferius annotabitur. Hic obligatio pro suprascripta dote inest Rectori Ecclesiae annotanda

[44 v.]

videlicet unius Missae de Requiem cum Vigiliis seu Officio Defunctorum singulis quatuor temporibus pro dictis Fundatoribus absolvendae.

Praeter annotata in Privilegio supradicto meminit idem Perillustris Alembek de agro Skotnik dicto, magnitudinis unius quartae agri lanealis, per aliquos Haeredes Villae Zurawica in Jus Ecclesiae et Dominium perpetuum pro vino et Caera incorporato, sed fusius de hoc agro scribendo, asserit eundem agrum per continuam mutationem Parochorum nec non Lutheranismum in Villa Zurawica dominantem (cum Ecclesia diu vacare sine Rectore Catholico debuerat) avulsum esse, et prout ei ex memoria hominum constiterat, agro Cmethonali Orsyniaka dicto appropriatum, et per Curiam incorporatum, de illoque ob spem ulteriorum beneficiorum Causam in Judicio non institutam, quinimo testatur habuisse declarationem Magnifici Caroli

środę i piątek ryb z dworu do kuchni proboszcza. Kiedy to zobowiązanie było w pełni spełniane, to jak świadczy o tym wspomniany, wielce znakomity Alembek w swej wizytacji, jego prawo do posiadania sadzawki było wypełnione.

Niżej zostaną opisane dziesięciny z pól folwarcznych i meszne z pól kmiecych udzielone na podstawie tego samego dokumentu pierwszej fundacji. Tam też jest zapisane zobowiązanie proboszcza kościoła w zamian za to uposażenie

[44 v.],

a mianowicie odprawianie za wymienionych fundatorów jednej mszy za zmarłych wraz z wigilią w Suchedni cztery razy w roku.

Oprócz uposażenia zapisanego w dokumencie pierwszej fundacji, wspomina tenże wielce znakomity Alembek o polu zwanym Skotnik, wielkości jednej czwartej łana, które zostało przekazane przez jakichś właścicieli wsi Żurawica w wieczne posiadanie kościoła, na pokrycie kosztów wina i wosku. Pisząc jednak o tym polu obszerniej, dowodzi on, że to pole zostało utracone przez ciągłe zmiany proboszczów, jak również przez panowanie luteranizmu w wiosce Żurawica, kiedy to kościół musiał długo obywać się bez proboszcza katolickiego. Pole to, zgodnie z tym jak pamiętają ludzie, zostało dołączone do pola chłopca zwanego Orsyniak i zajęte przez dwór, ale nie oddał sprawy do sądu, mając nadzieję na dalsze dobrodziejstwa. Zaświadcza bowiem, że

Francisci in Białoboki Korniaht Villae Zurawica Haeredis restitutionis saepe appromissae ad executionem deducendae. Constat ex Contractu Arendatorio Perillustris Stanislai Orzechowski Canonici Premisliensis et Ecclesiae Zurawicensis Rectoris Anno 1548. die 25. Januarii cum Tenulario Bonorum Plebanatus Zurawicensis facto, Actis Consistorii Premisliensis et Castrensibus Premisliensibus Anno 1653. Feria quinta post Dominicam Laetare acticato et roborato, fuisse dictum agrum Skotnik in possessione Ecclesiae, quo Contractu eundem Arendatori seu Tenulario cum aliis fundis dimisit et circumscripsit.

Praeter hunc agrum adhuc eadem Visitatio testatur de duobus hortulanis testamento M[agnifici] Constantini Korniaht ad Acta Consistorialia Premisliensia Anno 1624. die 23. Mensis Julii oblato donatis, et per se stante huius beneficii possessione habitis possessis, inter alios hortulanos Curiales in posteriori parte Villae Zurawica jacentibus, ad labores trium dierum septimanatim persolvendos, Item ad marcas duas quotannis pendendas, et gallinas duas tribuendas obligatis. Moderno tempore possidet Ecclesia haec, laneum agri Stadiorum circiter octodecim, illum de quo Commutatio pro priori

wielmożny Karol Franciszek na Białobokach Korniaht, właściciel wsi Żurawica, złożył deklarację, że przyrzekane często zwrócenie tego pola zostanie doprowadzone do skutku. Wiadomo z umowy dzierżawy, zawartej między wielce znakomitym Stanisławem Orzechowskim, kanonikiem przemyskim i proboszczem kościoła żurawickiego, a dzierżawcą dóbr probostwa żurawickiego dnia 25 stycznia roku 1548, a potwierdzonej i wciągniętej do Akt Konsystorza Przemyskiego oraz Akt Grodzkich Przemyskich w czwartek po Niedzieli Laetare Wielkiego Postu w roku 1653⁷, że wspomniane pole Skotnik znajdowało się w posiadaniu kościoła, ponieważ w tej umowie oddawał on je dzierżawcy wraz z innymi gruntami.

Oprócz tego pola, ta wizytacja wymienia jeszcze dwie zagrody podarowane w testamencie wielmożnego Konstantego Korniakta, zapisanym w Aktach Konsystorza Przemyskiego 23 lipca roku 1624, które są w posiadaniu kościoła na podstawie tego nadania, i leżą w dalszej części wsi Żurawica, między innymi zagrodami dworskimi. Ich mieszkańcy są zobowiązani do odpracowania trzech dni tygodniowo, jak też do wypłacenia corocznie dwóch grzywien i oddania dwóch kur. W obecnych czasach kościół ten posiada około osiemdziesięciu łanów pola, które zostało zamienione za wcześniejsze.

---

⁷ 27 marca 1653 r.

[45]

facta, a Stagno Curiali, ad granities Villae Małkowice in longum situm, et a laneo Curiali Reverendorum Sacerdotum Congregationis Missionis a Via publica ad Radymno tendente, ad laneum Cmethonalem Małkusz dictum, in latum se protendentem inter agros ex una Kaczmarska dictum per Cmethonem Sral possessum, et Matkuszowskie ex alter partibus jacentem.

Penes hunc agrum habet locatos Inquilinos sex, duos dies in septimana Rectori Ecclesiae pedester laborantes, hortos sibi exdivisos, et ad hortos per aliquot Sulcos ex laneo concessos habentes, ex quibus unus una die tantum laborare ad praesens solet, quia nihil ex laneo Plebanali concessum habet.

In eodem laneo est septimus hortulanus agrum sibi exdivisum habens, et similiter duabus diebus in Septimana cum aliis laborat.

Ex melioratione vero agri commutati possidet partem agri Trigoni figuram habentem, magnitudinis dimidii stadii lanealis, a Curiali laneo protendentem se in circuitum ad viam in Radymno ducentem Vallo cinctum, in tres partes divisum, videlicet in primam pro horto Plebanali, alteram pro Organario, tertiam pro Subdicto Plebanali Szur ad praesens vocato similiter cum aliis Rectori Ecclesiae laborante, et penes hunc agrum hortus Hospitalis simul junctus existit.

[45]

Ciągnie się on na długość od stawu dworskiego, aż do granic wsi Małkowice, i od łąnu dworskiego czcigodnych Księży Misjonarzy, od drogi publicznej w kierunku Radymna, do łąna chłopa zwanego Matkusz na szerokość, leżąc między polem z jednej strony zwanym Kaczmarska, które jest w posiadaniu chłopa Sral, z drugiej strony polem Matkuszowskie.

Przy tym polu osadzonych jest sześciu komorników, którzy pracują pieszko po dwa dni w tygodniu dla proboszcza kościoła i mają wydzielone dla siebie ogrody, na które składa się kilka bruzd oddanych z łąna. Jeden z nich obecnie odrabia tylko jeden dzień, ponieważ nie ma wydzielonego ogrodu z łąnu plebańskiego.

W tym samym łąnie, jako siódmy, ma wydzielone dla siebie pole zagrodnik, który podobnie odpracowuje dwa dni w tygodniu.

Z rekompensaty za wymianę pola, posiada część pola w kształcie trójkątnym, wielkości połowy staja łąnowego, które rozciąga się od łąna dworskiego aż do drogi prowadzącej do Radymna. Jest dokoła otoczone wałem i podzielone na trzy części, a mianowicie pierwsza stanowi ogród plebański, druga ogród organisty, a trzecia jest uprawiana przez poddanego plebańskiego, obecnie zwanego Szur, który odrabia pańszczyznę dla proboszcza wraz z innymi. Obok tego pola znajduje się, połączony z nim, ogród przytułku.

Habet itaque hortulanium de qua superius (ubi de melioratione) ad praesens a Stagno Curiali ad viam tendentem post Curiam seu po Zagumnie, inter supra annotatos Inquilinos exdivisam.

Quod vero attinet pratum: de hoc sufficienter prout ex Visitatione Alembekoviana superius est annotatum, ita et modernus Rector Ecclesiae habet possessionem prati, inter Bolestraszy-censia, Wyszatycensia et Zurawicensia post Villam Bolestraszyce na Trzebicu dicti jacentis, ex quo ultra Viginti Currus faeni colligere solet.

Quod vero spectat locum piscinae, primo ex Compositione Alembekoviana designatum, postea per aliam Compositionem ut dictum, in pensionem a Curia piscium qualibet Feria sexta et quarta pro culina Rectoris Ecclesiae commutatum, sed hic usus, de quo Perillustris Alembek stante sua possessione invariabili

[45 v.]

meminit, extinctus est, habetque assignatum Rector Ecclesiae piscinae locum sub aggere Stagni curialis. Ibidemque non pridem excultam piscinam habuerat, sed ad praesens habet illam exsiccata, et caeno inductam.

Quo vero ad agrum Skotnik hic prout stante possessione Perillustris Alembek (uti meminit) restitutus non fuerat ita et ad praesens non existit in possessione Ecclesiae Rectoris, sed moderno

Posiada także zagrodę, o której była mowa wyżej, przy omówieniu rekompensaty, obecnie ciągnącą się od stawu dworskiego do drogi prowadzącej za dwór, inaczej po Zagumnie, która jest podzielona między wymienionych wyżej komorników.

Jeśli zaś chodzi o łąkę, została ona wystarczająco omówiona wyżej na podstawie wizytacji Alembeka, tak też obecny proboszcz kościoła posiada łąkę między łąkami Bolestraszy-c, Wyszatyc i Żurawicy, w miejscu zwanym na Trzebicu, z której zwykle zbiera się ponad dwadzieścia wozów siana.

Jeśli chodzi o miejsce na sadzawkę rybną, wyznaczone najpierw przez ugodę Alembeka, a później inną ugodą, jak była o tym mowa, zostało ono zmienione na zapłatę w formie ryb przysyłanych przez dwór w każdy piątek i środę do kuchni proboszcza kościoła, ale ten obyczaj, dotrzymywany niezmiennie, jak wspomina wielce znakomity Alembek, za czasów jego probostwa, zanikł.

[45 v.]

Wyznaczono zatem proboszczowi kościoła miejsce na sadzawkę rybną obok wału stawu dworskiego. Tam też jeszcze niedawno znajdowała się sadzawka w dobrym stanie, ale obecnie wyschła i jest pełna błota.

Jeśli chodzi o pole Skotnik, to tak, jak nie udało się go odzyskać za czasów wielce znamienitego Alembeka, zgodnie z jego świadectwem, to także obecnie nie znajduje się w posiadaniu

tempore per Parochum Ritus Graeci qui antea per Cmethonem Orsnyiak colebatur possidetur.

Possidet demum Rector Ecclesiae duos hortulanos testamento Magnifici Constantini Korniakt (ut superius) donatos, in posteriori parte Villae (prout antiquitus) jacentes, Iwan Masik unum, et Stephanum Marciniac ad praesens vocatos, inter Subditos Curiales, unius a monte a Sylva Zurawicensis Lupa dicti, et inter agrum desolatum Moskalowka dictum, ex utraque partibus. Quorum obligatio amisso censu duarum marcarum et duarum gallinarum, tantum ad labores trium dierum in septimana reducta est, et praeterea ad Powabam vulgo Szrwark cum caeteris tenentur.

Ex supradicto foundationis primae Privilegio jam annotato habet Rector Ecclesiae, et est in possessione pacifica Decimarum Manipularium post omnes agros Praediales Villae Zurawica per se ad horreum Plebanale conducendarum, quarum sexagenae circiter et ultra ducentae sexaginta septem numerari solent. Nihilominus de milio et canabi denegantur. De his Decimis meminit Visitatione sua Perillustris Alembek advitalem Contractum cum M[agnifico] Carolo in Białoboki Korniakt anno 1653. die 16. Julii fecisse, eundemque anno 1662 innovasse, hoc tamen praecustodito, ut ex agris Cmethonalibus ad Curiales adjunctis manipulares Decimae in perpetuum Ecclesiae dentur. Modernis vero temporibus

proboszcza kościoła, ale to pole, które kiedyś było uprawiane przez kmiecia Orsnyiak, w obecnych czasach znajduje się w posiadaniu proboszcza rytu greckiego.

Posiada na koniec proboszcz kościoła dwie zagrody podarowane mocą testamentu wielmożnego Konstantyna Korniakta, jak była o tym mowa powyżej. Znajdują się one, tak jak dawniej, w dalszej części wsi, i zajmują je obecnie, jedną Iwan Masik a drugą Stefan Marciniac, a leżą między poddanymi dworskimi, od góry i lasu żurawickiego zwanego Lupa i między opuszczonym polem zwanym Moskalowka z obu stron. Ich zobowiązanie, po zwolnieniu z płacenia dwóch marek i dwóch kur, ogranicza się tylko do odrabiania trzech dni w tygodniu. Są także, tak jak inni, zobowiązani do powabu, inaczej szarwarku.

Z wymienionego wyżej nadania zawartego we wspomnianej pierwszej fundacji, ma proboszcz w posiadaniu nienaruszonym dziesięciny snopowe z wszystkich pól folwarcznych wsi Żurawica, które są przywożone do spichlerza plebańskiego, których ilość zwykle wynosi około dwustu sześćdziesięciu siedmiu kop lub więcej. Nie jest jednak dawana dziesięcina z prosa i konopi. W sprawie tych dziesięcin, jak wspomina w swojej wizytacji wielce znakomity Alembek, zawarł on umowę dożywotnią z wielmożnym Karolem na Białobokach Korniaktem 16 lipca roku 1653, i odnowił ją w roku 1662, z tym zastrzeżeniem, że dziesięciny snopowe będą na zawsze dawane kościołowi, także z pól kmiecych, któ-

Decimae manipulares non dantur, sed ex dictis agris per Colonos desertis, et pro Curia conseminari solitis messalia pendi consueverunt.

Praeter has Decimas ex antiqua possessione habet Jus Ecclesia haec ad decimas Praediales Villae Bolestraszyce, nominatim de laneo integro Curiae, qui est in longitudine ac latitudine a Curia Bolestraszytensi, usque ad limites Villae Żurawica

[46]
nec non post agros dictos Schurzyńskie per M[agnificum] Stephanum Swiatopełk Vexilliferum Terrae Premisliensis concessas, coram Actis Consistorialibus Premisliensibus Anno 1442. Die Lunae ultima Mensis Aprilis ratione administrationis Sacramentorum in eadem Villa recognitas et assecuratas. Pro quibus Decimis meminit Perillustris Alembek in saepedicta Visitatione sua varias intercessisse transactiones, et primo Decretum Consistorii Premisliensis Anno 1511. die Veneris 28 Martii quo Generosa Helena Chorążycowa Villae Bolestraszyce Haeredissa occasione retentorum et deoccupatarum Decimarum condemnata fuerat, submititque se ad solvendas et non impediendas in iisdem Actis Consistorialibus Premisliensibus Anno 1518. die Veneris quarta Aprilis, et in exdecimationem liberam Parochum introduxit. Sed postea iterum nova controversia exorta per Compositionem mutuum inter M[agnificum] Nicolaum Swiatopełk in Bolestraszyce Haeredem, et Perillustrum Stanislaum Orzechow-

re zostaną dołączone do dworskich. W czasach obecnych, dziesięciny te nie są dawane, ale z wymienionych pól opuszczonych przez chłopów i zasiewanych dla dworu, wypłacane jest jedynie meszne.

Oprócz tych dziesięcin z dawnego posiadania, posiada ten kościół prawo do dziesięcin z folwarku we wsi Bolestraszyce, a mianowicie z całego ładu dworskiego, który ciągnie się na długość i szerokość od dworu bolestraszyckiego, aż do granic wsi Żurawica,

[46]
jak też z pól zwanych Schurzyńskie. Zostały one przyznane przez wielmożnego Stefana Światopełka, chorążego Ziemi Przemyskiej, z racji sprawowania sakramentów w tejże wsi, a wobec Aktów Konsystorza Przemyskiego w poniedziałek 30 kwietnia roku 1442 zostały potwierdzone i zabezpieczone. W sprawie tych dziesięcin, jak wspomina wielce znakomity Alembek w swojej wspomnianej wizytacji, miały miejsce różne ugody, z których pierwszy był dekret Konsystorza Przemyskiego z piątku 28 marca roku 1511, w którym szlachetnie urodzona Helena Chorążycowa, posiadaczka wsi Bolestraszyce, została uznana za winną z racji zatrzymania i nieoddawania dziesięcin. Zobowiązała się ona do ich wypłacania i nieprzeszkadzania wobec tych samych Aktów Konsystorza Przemyskiego w piątek 4 kwietnia roku 1518 oraz pozwoliła proboszczowi na swobodne pobieranie dziesięciny. Później jednak powstał się nowy spór, który został załagodzony układem między wielmożnym Mikołajem

ski Canonicum Cathedralum Premisliensis et Zurawicensis Parochum Anno 1537. die 24 Septembris est sopita. Iterum occasione denegationis et raptus saepedictarum Decimarum Decretum Consistoriale Premisliense Anno 1543. Die 24. Novembris contra Margaritham Bolestraszycka Villae Bolestraszyce Tenutricem latum intercessit. Praesentaneus Ecclesiae Rector est in pacifica possessione huius Decimae Manipularis ex Villa Bolestraszyce post laneum integrum Curialem et agros Schurzyńskie dictos, percipit inde sexagenas (prout anno praesenti) circiter octoginta.

Item habet Decimas post agros Praediales Villae Dunkowice Decreto Consistoriali Premisliensi Anno 1465. die Mercurii 23 Decembris evictas, variisque Contractibus et Submissionibus evictas, post quos agros tollit ad praesens Decimam Manipularem, et efficit ei Sexagenas circiter Septuaginta et plures.

Item Decimas de Villa Orzechowce post agros Praediales, per Submissionem Illustris Stanislai Lubomirski Comitis in Wisnicz Bonorum Orzechowce Haeredem Anno 1617. Rectori Ecclesiae Zuravicensis datam, firmatas, quorum similiter pacificam habet possessionem et efficit ei sexagena circiter octuaginta et ultra.

[46 v.]

Item Decimas post agros Praediales Villae Buszkowice Fundi Canonicatus Premisliensis ex antiquo ad Ecclesiam Zuravicensem vigore Juris Communis

Światopelkiem, dziedzicem na Bolestraszycach i wielce znakomitym Stanisławem Orzechowskim, kanonikiem przemyskim z dnia 24 września roku 1537. Ponownie z powodu odmowy i zatrzymania wymienionych dziesięcin został wydany dekret Konsystorza Przemyskiego przeciwko Małgorzacie Bolestraszyckiej, dzierżawcy wsi Bolestraszyce w dniu 24 listopada 1543 roku. Obecny proboszcz kościoła ma w nienaruszonym posiadaniu te dziesięciny snopowe z wioski Bolestraszyce z całego łąnu dworskiego i pól zwanych Schurzyńskie, otrzymując za nie, jeśli chodzi o rok bieżący, około osiemdziesięciu kop.

Tak samo, dziesięciny z pól folwarcznych wsi Duńkowiczki, uzyskane na mocy dekretu Konsystorza Przemyskiego ze środy 23 grudnia 1465 roku i uznane na mocy różnych umów i zobowiązań. Z tych pól odbiera obecnie dziesięcinę snopową i przynosi ona około siedemdziesięciu kop, a nawet więcej.

Tak samo, dziesięciny ze wsi Orzechowce z pól folwarcznych, darowane proboszczowi kościoła żurawickiego na podstawie zobowiązania znamienitego Stanisława Lubomirskiego, hrabiego na Wiśniczu, właściciela dóbr Orzechowce z roku 1617. Ma je również w nienaruszonym posiadaniu i przynoszą mu około osiemdziesięciu kop i więcej.

[46 v.]

Tak samo dziesięciny z pól folwarcznych wsi Buszkowice, które są uposażeniem kanonika przemyskiego, a należą do kościoła żurawickiego od

pro administratione Sacramentorum spectantes, quorum similiter pacificam possessionem habet et efficere ei ad sexagenas sexaginta solent.

Item pro Decima manipulari post Praedium Villae Wielboryzy, sed hoc Praedium licetsi Alembekoviana Visitatio de Continuo usu Decimae Manipularis ex eodem loquatur, extinctum est sublatione per fluvium San ac propterea Decima pro Ecclesia Zuravicensi pendenda deperit.

Est praeterea in possessione Decima de Villa Małkowice, de qua cum Controversia inter Parochum Zuravicensem et Kusienicensem intercessisset, Decretum Consistoriale Premisliense Anno 1624. Feria quarta die 11. Mensis Decembris, inhaerendo depositioni Testium super continua Parochi Zuravicensis possessione coram Actis ejusdem Officii Consistorialis Premisliensis Anno 1623. Feria sexta die 27. Februarii factae intercessit. A quo Parochus Kusienicensis appellationem interposuerat, sed eandem non fuerat prosecutus. Unde alterum Decretum stetit ejusdem Consistorii Premisliensis executivum Anno Domini 1625. Die Octava Januarii, quo Parochus Zuravicensis Decima Manipularis post agros Praediales Villae Małkowice est adjudicata, sed ab hoc Decreto iterum appellavit pars citata ad Tribunal Sacrae Nunciaturae et cum ibi aliquoties terminus conservatus esset, tandem silentio rem involvit et postmodum resignato beneficio contulit se ad aliquam Dioecesim. Rebus sic stantibus Perillustri Alembek Inhibitiones binas pro Villa Małkowice obtinuisse se asserit

dawnych czasów, na podstawie prawa wspólnego, z racji sprawowania tam sakramentów. Ma je również w nienaruszonym posiadaniu i przynoszą mu zwykle do sześćdziesięciu kop.

Tak samo jeśli chodzi o dziesięcinę snopową z folwarku wsi Wielboryzy, ale ten folwark, chociaż wizytacja Alembeka mówi o nieprzerwanym otrzymywaniu z niego dziesięciny, został zniszczony wylewem rzeki San i z tego powodu dziesięcina należna kościołowi żurawickiemu przepadła.

Jest oprócz tego w posiadaniu dziesięcina ze wsi Małkowice, o której ponieważ zaistniał spór między proboszczem żurawickim i kosienickim, został wydany dekret Konsystorza Przemyskiego w środę, 11 grudnia roku 1624, w oparciu o zeznania świadków o nieprzerwanym posiadaniu tej dziesięciny przez proboszcza żurawickiego, które miały miejsce w piątek, 27 lutego roku 1623, wobec Aktów tegoż Konsystorza Przemyskiego. Od tego dekretu proboszcz kosienicki złożył apelację, ale jej nie podtrzymał. Z tego też powodu został wydany kolejny dekret wykonawczy tegoż Konsystorza Przemyskiego 8 stycznia 1625 roku, którym proboszczowi żurawickiemu została zasądzona dziesięcina snopowa z pól folwarcznych wsi Małkowice. Od tego dekretu strona pozwana znów złożyła apelację do Trybunału Świętej Nuncjatury i choć odbyło się tam kilka rozpraw, w końcu jednak porzucił on całkiem sprawę i po rezygnacji z beneficjum przeniósł się do innej diecezji. W takim stanie rzeczy wielce znakomity Alembek potwierdza, że otrzymał dwa zakazy urzędowe dotyczące wioski

ex Officio Consistoriali Premisliensi unam Anno 1662. Die 12. Mensis Julii contra M[agnificos] Stanislaum de Drohojow Drohojowski et Catharinam Conjuges Subjudices Terrestres Premislienses bonorum villae Małkowice Haeredes emanatas et tandem ventum est ad prosecutionem appellationis cum Reverendo olim Stanislao Janiszewicz parcho succedaneo Kusienicensi, et cum causa coram Reverendissimo Bellertano Auditore Generali et Judice Curiae Causarum Tribunalis Nunciaturae Sacrae versa

[47] fuisset, favore Ecclesiae Zuravicensis Anno 1663 Die Veneris prima mensis Junii est decisa, perpetuumque silentium Parcho Kusienicensi est impositum. Post effectuatum cum Parcho Kusienicensi processum, nova interpretatos Haeredes orta fuerat controversia, Illos quasi ad solutionem Decimae Manipularis sed solum pecuniariae fuisse, et debere esse obligatos, sed haec in Judicio non agitabatur, nisi de illa ex certa Compositione inter Perillustrem Alembek, et Magnificam Catharinam Grabina Drohojowska Subjudicissam Premisliensem Anno 1669. die 19. Martii facta, constat, qua Parochus Zuravicensis Perillustris Alembek pro retroactis uno quoque anno per florenos Trecentos solutis, eandem M[agnificam] Haeredissam quietavit, salvo in post Jure Decimarum Manipularium se, et Successores suos in futurum spectantium reservato. Ex dicta Villa Modernus Reverendissimus percipit Decimam pecunariam, nulla Compositione Autoritate

Małkowice z Konsystorza Przemyskiego, z których pierwszy był wydany 12 lipca roku 1662 przeciw wielmożnym Stanisławowi z Drohojowa Drohojowskiemu i Katarzynie, małżonkom podsędkom Ziemi Przemyskiej, właścicielom dóbr wsi Małkowice. Został także nadany dalszy bieg apelacji przez czcigodnego śp. Stanisława Janiszewicza, kolejnego proboszcza kosienickiego, i kiedy sprawa została rozpatrzona przez Najczcigodniejszego Bellartano, generalnego audytora i sędziego sądu Nuncjatury Apostolskiej,

[47] został wydany wyrok na korzyść kościoła żurawickiego w piątek, 1 czerwca roku 1663, a proboszczowi kosienickiemu zakazano już powracać do tej sprawy. Po zakończeniu procesu z proboszczem kosienickim, pojawił się nowy spór z wymienionymi właścicielami, bo zostali zobowiązani do wypłacania jedynie dziesięciny pieniężnej, choć powinni oddawać dziesięcinę snopową. Nie wszczęto z tego powodu procesu, ale wiadomo z pewnej umowy zawartej 19 marca 1669 roku między wielce znakomitym Alembkiem i wielmożną Katarzyną Grabiną Drohojowską, podsędkową przemyską, że proboszcz żurawicki, wielce znakomity Alembek, otrzymując z tytułu lat ubiegłych 300 florenów, potwierdził spełnienie zobowiązań przez wielmożną właścicielkę, zastrzegając jednak na przyszłość dla siebie i swoich następców prawo do otrzymywania dziesięciny snopowej. Z wymienionej wioski obecny, najczcigodniejszy proboszcz, odbiera dziesięcinę pieniężną w wyso-

Loci Ordinarii approbata, facta et subsecuta, per florenos quotannis centum quinquaginta, sed hoc forsitan ob respectu Consanguineorum Suorum M[agnificae] Drohojowska Subdapiferae Chełmensis et Filii eiusdem facere videtur, sine praeiudicio Successori inferendo.

De Villis Natkowice et Batycze meminit Perillustris Alembek antedecedaneos suos Rectores sibi Decimas manipulares usurpasse, eaque occasione in Iudiciis Terrestribus Premisliensibus cum Haeredibus intentata actione iam Contumacias obtinuisse, sed stante sua possessione, non viso fundamento ulterioris requisitionis deliberasse se asserit, prout nullum processus alicuius pro iisdem Decimis evincendis Alembekoviani extat vestigium. Quae Decimae de praedictis villis ad Ecclesiam Parochialem Ujtkoviensem pro Cura animarum convenire solitis, an ab eadem Ecclesia percipiuntur nescire se Reverendus Vicarius de praesenti statu informas allegavit.

Messalia ex vi originalis Foundationis debentur ab omnibus Subditis Villae Zurawica de quolibet laneo per unam Tunnam siliginis, totidemque avenae pendenda, et de minoribus agris secundum cuiusque ad Laneum proportionem, tam a Ruthenis quam a Latinis, Rutheno etiam Parocho non excepto debita, et ita iudicatum est in Iudiciis Terrestribus Premisliensibus et Tribunalis Regni, quorum Decreta

kości 150 florenów rocznie, bez jakiegokolwiek umowy zatwierdzonej przez ordynariusza miejsca, ale możliwe, że dzieje się tak ze względu na pokrewieństwo wielmożnej Drohojowskiej, podstolnikowej chełmskiej i jej syna, bez szkody dla praw następnego proboszcza.

Z wioski Hnatkowice i Batycze, jak wspominał wielce znakomity Alembek, jego poprzednicy rościli sobie prawo do dziesięcin snopowych. W tej też sprawie wniósł sprawę do sądów ziemskich przemyskich i uzyskał już dla właścicieli kary za niestawienie się w sądzie, ale w czasie sprawowania swojego urzędu, jak wyjaśniał, nie widząc podstawy prawnej do dalszego procesu, zwlekał z podjęciem jakichkolwiek działań, i dlatego też nie ma żadnego śladu procesu Alembeka w sprawie uzyskania tych dziesięcin. Te dziesięciny z wymienionych wsi, były wypłacane z racji sprawowania opieki duszpasterskiej kościołowi w Ujtkowicach. Czcigodny wikary, informując o stanie bieżącym nie wie, czy są dalej otrzymywane przez ten kościół.

Do wypłacania mesznego, na mocy pierwotnego uposażenia, są zobowiązani wszyscy poddani wioski Żurawicy, w wysokości jednej beczki żyta i takiej samej ilości owsa z każdego łana, a z mniejszych pól w wysokości stosownej do ich stosunku do łana. Dotyczy to zarówno katolików, jak i Rusinów, nie wyłączając popa, i tak to zostało zasądzone w Sądach Ziemskich Przemyskich i Trybunale Koronnym,

Executioni demandata,

[47 v.]

et iisdem accessit submissio Haereditis Villae Zurawica personaliter coram Actis Terrestribus Premisliensibus Anno 1648. facta, de quibus in sua Visitatione Perillustris Alembek annotavit, meminit praeterea de laneis in Villa Zurawica Triginta Septem et medio existentibus, ex quibus Triginta Septem et mediam Tunnas se habuisse et percepisse testatur. Sed cum infelicissima intercesserunt tempora, ubi nec agri inseminari poterant, et Cmetones de suis Domibus recesserant insufficientes se habendo ad varias Contributiones solvendas, quas transeuntes Sueci, Moschovitae, et Saxones, nostri quoque Poloni his calamitatis temporibus exigebat, facta habetur Compositio et legitur in Visitatione Szembekoviana pro messalibus in grano in florenos ex quolibet laneo per duodecem solvandos. Sed prout de hac originali de actu et data Compositio Visitatio dicta Szembekoviana non docet, ita etiam utrum sit Autoritate Loci ordinarii approbata non constat. Haec tamen Messalia ad praesens non jam in grano, prout Erectionis Privilegium et antiqua Perillustris Alembek possessio sonant, sed in pecunia quota florenorum duodecem moderno Reverendissimo Rectori Ecclesiae penduntur, quae circiter florenos septingentos efficere solent.

Post annotatam dotem tam Privilegio primae foundationis comprehensa,

których wyroki zostały przekazane do wykonania

[47 v.]

i istnieje w tej sprawie zobowiązanie ze strony właściciela wsi Żurawica, uczynione osobiście wobec Aktów Ziemskich Przemyskich w roku 1648, o którym pisał w swojej wizytacji wielce znakomity Alembek. Wspomina on także, że w wiosce Żurawica było trzydzieści siedem i pół łana, z których to, jak potwierdza, otrzymywał trzydzieści siedem i pół beczek. Gdy jednak nadeszły bardzo niepomyślne czasy, kiedy nie można było zasiewać pól, a kmiecie porzucali swoje domostwa, nie mogąc zapłacić różnych kontrybucji, które nakładali w tych czasach kłęski przechodzący Szwedzi, Moskale i Saksończycy, a nawet nasi Polacy, została zawarta ugoda, o której jest mowa w wizytacji Szembeka, na podstawie której meszne w ziarnie zostało zamienione na opłatę w wysokości dwunastu florenów z łana. Wizytacja ta nie podaje jednak informacji o miejscu i czasie zawarcia tej ugody, i tak samo nie wiadomo czy uzyskała ona zatwierdzenie ze strony ordynariusza miejsca. Obecnie zatem to meszne nie jest już wypłacane w ziarnie, jak to podaje dokument fundacyjny i jak było za czasów wielce znakomitego Alembeka, ale jest płacone obecnemu najczcigodniejszemu proboszczowi kościoła w pieniądzu w wysokości dwunastu florenów, co przynosi sumę w wysokości około siedmiuset florenów.

Poza tym wymienionym uposażeniem kościoła, określonym zarówno

quam antiqua et continua possessione, Decretisque superius annotatis firmatam, restat Privilegium M[agnifici] Caroli Francisci in Białoboki Korniakt Haeredis Bonorum Villae Zurawica Anno 1648. Die 19. Mensis Aprilis Admodo Reverendo Joanni Casimiro Gurnicki Parocho Zurawicensi pro Libera incisione in sylvis omnibus ad Clavem Zurawicensem et Vapoviensem pertinentibus lignorum, virgultorum et rubetorum pro aedificiis, sepibus et foco Plebanalibus, Subditorumque Plebanalium concessum, per eundem Joannem Casimirum Gurnicki Parochum Zurawicensem ad Acta Castrensia Premisliensia Feria sexta post Festum S. Francisci Anno 1683. porrectum et roboratum. In huiusque incisionis liberae possessione Perillustris Alembek se fuisse, in sua Visitatione testatur, sed cum stante possessione praesentanei Reverendissimi Rectoris incisio praetacta denegari coepisse, intentata actione cum G[eneroso] Koynacki Bonorum Kunkowce possessore in Judiciis Consistorialibus Premisliensibus stetit Decretum anno 1719. Die Mercurii prima Martii

[48]

favore Ecclesiae latum, et aliud Decretum in iisdem Judiciis Consistoriali-

w przywileju pierwszej fundacji, jak i nabytym w dawnych czasach i posiadany nieprzerwanie, które zostało potwierdzone wymienionymi wyżej wyrokami, dochodzi jeszcze przywilej wielmożnego Karola Franciszka na Białobokach Korniakta, właściciela dóbr wsi Żurawica, udzielony 19 kwietnia 1648 roku wielce czcigodnemu Janowi Kazimierzowi Górnickiemu⁸, proboszczowi żurawickiemu. Zezwala on na wolny wyrąb drzew, krzewów i kolczastych zarośli na budynki, płoty i opał dla proboszcza i jego poddanych we wszystkich lasach należących do klucza żurawickiego i wapowieckiego, a przez tegoż Jana Kazimierza Górnickiego, proboszcza żurawickiego, został podany do Akt Grodzkich Przemyskich i potwierdzony w piątek po uroczystości św. Franciszka w roku 1683. Takie pozwolenie na wolny wyrąb miał, jak potwierdza w swojej wizytacji, wielce znakomity Alembek, ale skoro za czasów obecnego najczcigodniejszego proboszcza zaczęto zaprzeczać temu prawu do wymienionego wyrębu, po wniesieniu sprawy do Sądu Konsystorza Przemyskiego przeciw szlachetnie urodzonemu Koynackiemu, właścicielowi dóbr Kuńkowce, został wydany wyrok na korzyść kościoła, w środę 1 marca roku 1719.

[48]

Kolejny wyrok w tym samym Sądzie Konsystorza przeciw wielmoż-

⁸ Informacja nieprawidłowa bowiem od 26 kwietnia 1624 roku do października 1672 roku proboszczem żurawickim był Fryderyk Alembek, zatem umowa została zawarta prawdopodobnie z ks. F. Alembkiem, a tylko wpisana do Akt Ziemskich Przemyskich została przez proboszcza Jana Górnickiego, który pełnił tę funkcję od lutego 1678 do października 1705 r. Por. H. Hazik, Proboszczowie Żurawicy okresu staropolskiego, w: *Dzieje Żurawicy. Studia i Materiały*, t. 1, s. 39-40

bus contra M[agnificam] Theophilam Kopciowa Castellanam Brescensem Bonorum Uykowice Haeredissam, et M[agnificum] Nicolaum Rodnowski Capitaneum Lescensem eorundem Bonorum Tenutarium Possessorem ratione denegationis liberae incisionis in praetactis Villae Uykowice Sylvis anno eodem 1719. Die Lunae 11. Mensis Decembris latum, quibus modernus Perillustris Ecclesiae Rector Suis cum Successoribus, circa Jus sibi per Privilegium supradictum concessum extitit conservatus, partibus vero si ultra impedire eundem attentare praesumpissent, poenam Centum Imperialium pro Ornamento Ecclesiae Zuravicensis convertendorum reservavit.

Sic fundatae et dotatae Ecclesiae Rector praesentaneus est Perillustris et Reverendissimus Sigismundus a Drohojow Drohojowski Decanus Ecclesiae Nostrae Cathedralis Premisliensis, qui cum tam ob ingravescentem senio aetatem, quam oculorum suorum caliginem, huic Ecclesiae providere non valeat, Curam animarum et regimen Spiritualium Reverendo Adalberti Sławęcki Vicario suo commisit. Idemque R[everendus] Vicarius literas legitimi ortus et formatas Susceptorum de manibus Reverendissimi Pruski Suffraganei Nostri Premisliensis Ordinum justificavit. Ordinatus est ad provisionem Ecclesiae Kusienicensis Presbyter factus dispensatus ab interstitiis Anno 1737. die 29 Mensis Septembris, applicationem ad hanc Ecclesiam ex officio sibi concessam non habet, nisi in approbationis literis sibi ad Ecclesiam Zuravicensam datis, quasi implicite expressam asseruit. Quam approba-

nej Teofilii Kopciowej, kasztelanowej brzeskiej, dziedzicze dóbr Ujkowice i wielmożnemu Mikołajowi Rodnowskiemu, staroście leskiemu, dzierżawcy tych dóbr, został wydany w poniedziałek 11 grudnia tego samego roku 1719 z powodu sprzeciwiania się prawu do wolnego wyrębu w wymienionych lasach wioski Ujkowice. Wyrokami tymi, wielce znakomity, obecny proboszcz kościoła, potwierdził dla siebie i swoich następców prawo nadane wymienionym wyżej przywilejem, jeśliby zaś strony spróbowały dalej go kwestionować, zastrzegł dla siebie karę w wysokości stu złotych monet na wyposażenie kościoła żurawickiego.

Proboszczem obecnym tak uposażonego kościoła jest wielce znakomity i najczcigodniejszy Zygmunt z Drohojowa Drohojowski, dziekan naszego przemyskiego kościoła katedralnego, który jednak zarówno z powodu podeszłego wieku, jak też z powodu utraty wzroku, nie jest w stanie troszczyć się o ten kościół i powierzył opiekę duszpasterską oraz kierowanie sprawami duchownymi swojemu wikariuszowi, czcigodnemu Wojciechowi Sławęckiemu. Ten to czcigodny wikary, przedstawił świadectwo pochodzenia z prawego łoża i list biskupi potwierdzający przyjęcie święceń z rąk najczcigodniejszego biskupa Pruskiego, naszego sufragana przemyskiego. Został wyświęcony na prezbitera dla kościoła kosienickiego, po uzyskaniu dyspensy od interstycji dnia 29 września 1737 roku. Nie posiada przydziału do pracy w tym kościele z urzędu biskupiego, poza zgodą na słuchanie spowiedzi

tionem ad excipiendas Fidelium Confessiones Anno praeterito 1743. a Reverendissimo Suffraganeo et Officiali Nostro sibi datam produxit, Die secunda Mensis Novembris elapsuram.

Libros Metrices baptizatorum copulatorum et mortuorum in unum Compactos ab Anno 1719. conscriptos monstravit, in quibus nulla intercessisse conspicitur negligentia, sed forma scribendi male observata, et quod Regestra Perceptorum et Expensarum, tum Cathalogum Gratiarum in eodem libro soleat annotare. Bullam Caena Domini solitis et praescriptis ab Ecclesia temporibus publicare non negligit. Processus ex officio ad se directos viciniore Ecclesiae postquam apud se

[48 v.]
publicaverit, sine intermissione remittit. Congregationibus Decanalibus interesse se asseruit, sed non semper ob hanc rationem, quod alterum Sacerdotem relinquendum in loco sui non habeat, fassus. Recollectiones Spirituales, post susceptum Sacri Presbyteratus ordinem hactenus non absolvit.

Ad hanc Ecclesiam Jure Parochiae spectant Villae: Żurawica possessionis praesentanae Illustris Ossoliński Vexilliferi Curiae Regni Capitanei Sandomiriensis, et R[everendorum] Sacerdotum Congregationis Missionis Domus Łowicensis, Orzechowce M[agnifici] Wąsowicz Vexilliferi Cohortis Loricatae S[erenissimae] R[egiae] Ma-

w kościele żurawickim udzielonej dla niego, która, jak twierdzi, pośrednio potwierdza ten przydział. Przedstawił taką zgodę do słuchania spowiedzi wiernych, wydaną w ubiegłym roku 1743 przez najczcigodniejszego sufragana i oficjała, a jej ważność upływie w dniu 2 listopada.

Przedstawił księgi metrykalne ochrzczonych, zaślubionych i zmarłych, spisane od roku 1719 i złączone razem. Nie dostrzeżono w ich prowadzeniu żadnych zaniedbań, ale zauważono, że nakazana forma zapisu nie była przestrzegana, oraz to, że rejestry przychodów i wydatków oraz katalog łask są zapisywane w jednej księdze. Nie zaniedbuje ogłaszania bulli Caena Domini w zwykłych terminach nakazanych przez kościół. Ogłoszenia z kurii skierowane do siebie, po ich publicznym ogłoszeniu,

[48 v.]
przekazuje bez zwłoki najbliższemu kościołowi. Potwierdził, że uczestniczy w kongregacjach dekanalnych, ale nie zawsze, co jest, jak oświadczył, spowodowane tym, że nie ma innego kapłana, aby go zastąpił. Rekolekcji duchownych po przyjęciu święceń prezbiteratu jeszcze nie odprawił.

Do tego kościoła, jako parafialnego, należą wioski: Żurawica, która obecnie należy do jaśnie wielmożnego Ossolińskiego, chorążego nadwornego koronnego, starosty sandomierskiego i czcigodnych księży Misjonarzy z domu Łowickiego; Orzechowce wielmożnego Wąsowicza, chorążego chorągwi pancernej Najjaśniejszego Królew-

iestatis, Dunkowice M[agnificae] Magnuszowska, Małkowce M[agnificae] Drohojowska Subdapiferae Culmensis, Bolestraszyce M[agnificorum] Drohojowskich, et Certae Sortis M[agnifici] Ustrzycki Dapiferi Premisliensis, Buszkowice Hereditaria M[agnificae] Mniszek Pocillatoridae Braclaviensis. Ex quibus Villis animae pro Communione Paschali annotatae sunt anno praesenti Octingentae Triginta.

In Parochia reperiuntur Oratoria privata in Villis Bolestraszyce in sorte M[agnificorum] Drohojowskich, et in Villa Dunkowce, in quibus tamen post publicationem Processus, utrum Missae Sacrificia aliquando celebrabantur, ignorasse se Reverendus Commendarius asseruit.

Reperiuntur quoque in hac Villa in Sorte R[everendorum] Sacerdotum Congregationis Missionis in Tertio gradu Consanguinitatis sine dispensatione per R[everendum] Valentinum Romanowski antecedaneum huius Ecclesiae Vicarium, praesentaneum Uykovicensem, Matrimonio copulati Laboriosi Gregorius Rzyś et Catharina Grzybowna, qui licetsi secum amicabiliter cohabitant, nihilominus maledictionem Divinum in monstrosa prole sua experiuntur.

Parochi Ritus Graeci reperiuntur in Villis annotatis suas Ecclesias habentes, nulla quidem praejudicia caeteri inferunt, sed Parochus in Villa Bolestraszyce baptizare infantes Ritus Latini, benedictiones post partum, et post

skiego Majestatu; Duńkowiczki wielmożnej Magnuszewskiej, Małkowice wielmożnej Drohojowskiej, podstolnikowej chełmińskiej, Bolestraszyce wielmożnych Drohojowskich, a pewna ich część wielmożnego Ustrzyckiego, stolnika przemyskiego, Buszkowice własność dziedziczna wielmożnej Mniszek, córki podczaszego braclawskiego. Z tych to wiosek do komunii wielkanocnej zostało zanotowanych w obecnym roku osiemset trzydzieści dusz.

Na terenie parafii znajdują się kaplice prywatne: w wiosce Bolestraszyce, w części wielmożnych Drohojowskich oraz w wiosce Duńkowiczki. Czcigodny wikariusz przyznaje, że nie wie, czy po publikacji pisma na ten temat odprawia się w nich kiedykolwiek mszę świętą.

W tej samej wiosce, w części czcigodnych Księży Misjonarzy, mieszka małżeństwo chłopskie Grzegorz Rzyś i Katarzyna Grzybowna. Pomimo tego, że są krewnymi trzeciego stopnia i nie otrzymali dyspensy, zostali oni połączeni małżeństwem przez czcigodnego Walentyna Romanowskiego, poprzedniego wikarego tego kościoła, a obecnie wikarego w Ujkowicach. Żyją oni w zgodzie, ale niemniej jednak doświadczają przekleństwa Bożego przez swoje zniekształcone potomstwo.

W wymienionych wioskach mieszkają popi obrządku greckiego i mają tu swoje cerkwie, nie powodują jednak żadnych szkód, poza tym, że pop w wiosce Bolestraszyce próbował chrzcić dzieci obrządku łacińskiego oraz udzielał

nuptias praestare attentat, quem licetsi R[everendus] Commendarius accusare et ad officium deferre voluerat, flexus precibus M[agnifici] Drohojowski Vexilliferi Liwscensis desiit et eidem condonavit. Qualis vero horum Parochum erga sibi subditum populum

[49]

cura, licetsi informare exacte R[everendus] Vicarius non potuit, retulit tamen quod Parochus Zuravicensis cum certo tempore Laboriosum quondam Kusmirz Sacra peragens percussisset, idem Rusticus dictum Parochum similiter percussit et ei alapam dedit.

Judaei arendatores braxatoriorum et Tabernarum sunt in Villis ad eandem Parochiam pertinentibus qui Christianam Familiam Ritus Graeci annuo salario conductam fovent, in caeteris scandalis aut praejudiciis Ecclesiae non incusantur, nisi in eo quod Ecclesiae Parochiali pro occupatione locorum Catholicorum nihil praestant.

Episcopalia pro Ecclesia Cathedrali debentur, ex Villis Bolestraszyce per grossos 29. ex Villa Buszkowice marcae sex grossi 18. ex Orzechowce grossi 48. ex Zurawica marcae tres grossi 13. ex Małchowice grossi 48. (prout ex Registris Ecclesiae Cathedralis Premisliensis patet), sed a quo tempore non sunt soluta Reverendus Vicarius non potuit informare.

Ministri Ecclesiae praeter unum Organarium caeteri non foventur. Conservabatur vero, (ut ex anterioribus

błogosławieństwa po porodzie i zaślubinach. Chociaż czcigodny komendarz chciał, go oskarżyć i donieść na niego do kurii biskupiej, to ulegając prośbom wielmożnego Drohojowskiego, chorążego liweckiego, zaniechał tego i zrzekł się dochodzenia krzywdy. Jaką opieką ci popi otaczają powierzony sobie lud,

[49]

czcigodny wikariusz nie potrafił dokładnie opisać, opowiedział jednak, że pewnego dnia pop żurawicki, odprawiając nabożeństwo, uderzył chłopą o nazwisku Kusmirz, a ten chłop podobnie uderzył wymienionego popa i wymierzył mu policzek.

W wioskach należących do tej parafii mieszkają Żydzi, dzierżawcy browarów i karczm, którzy zatrudniają rodzinę chrześcijańską obrządku greckiego najętą za roczną zapłatę. Nie są oskarżani o wywoływania zgorszenia czy jakiejś szkody poza tym, że nie płacą kościołowi parafialnemu za to, że zajmują miejsce katolików.

Danina na rzecz kościoła katedralnego powinna być składana z wioski Bolestraszyce w wysokości 29 groszy, z wioski Buszkowice sześć grzywien i 18 groszy, z Orzechowiec 48 groszy, z Żurawicy 3 grzywiny i 13 groszy, z Małkowic 48 groszy, jak wynika z zapisów w przemyskim kościele katedralnym. Czcigodny wikary nie potrafił jednak określić od jakiego czasu nie jest ona przekazywana.

Kościół nie zatrudnia innych pracowników poza jednym organistą. Był kiedyś w parafii, jak wiadomo z po-

Visitationibus patet) Rector Scholae habens pro mansione sua residentiam Commodam per Perillustrum Alembek protunc Ecclesiae Zuravicensis Rectorem aedificatam, pro quo sustentando meminit Visitatio eadem Alembekoviana de certo horto residentiae ejus adjacenti, quem ad praesens idem possidet organarius, qui negligens in suo obsequio est adinventus. Habet praeterea intuitu Salarium a Perillustri Rectore Ecclesiae annuatim florenos 24. Item habet usum liberum petiteae, et praeterea de accidentibus Parochialibus participat.

Aedes Parochi commodae, Familiaria ejus aedificia, Vicarii, Organarii, et Hospitalis, Inventaria agraria, Supellex domestica et Familiaris cum revisione prioris Inventarii seorsivo Inventario continentur.

Hospitale prope domum Organarii aedificatum est, in quo quatuor pauperes foventur. Ad quod hospitale pro dote assignatus pertinet hortus, inter viam publicam et hortum triangularem Plebanalem situs. Hocce hospitale gaudebat ordinatione continua Haeredum Villae Zurawica, qua concessas percipiebat antiquitus mensuras (pro ut in Visitatione

[49 v.]

Alembekoviana constat) videlicet farinae medium truncum, alias puł kłody, hordei mensuram unam, pisorum itidem, Pultium similiter mensuram unam, butiri quartas duodecem, singulis quatuor temporibus. Item pro

przednich wizytacji, przełożony szkoły, który mieszkał w wygodnym domu, zbudowanym przez wielce znakomitego Alembeka, ówczesnego proboszcza żurawickiego. Jak opisuje ta wizytacja Alembeka, miał on na swoje utrzymanie ogród położony koło tego domu, obecnie w posiadaniu tego organisty, który, jak odkryliśmy, jest niedbały w swojej pracy. Otrzymuje także od wielce znakomitego proboszcza kościoła jako wynagrodzenie 24 floreny rocznie. Ma też pozwolenie na prowadzenie kwesty, a ponadto otrzymuje część z nadarzających się dochodów parafii.

Wygodny dom proboszcza, budynki gospodarcze, dom wikarego, organisty i przytułek, spisy rolne, sprzęt domowy i inne przedmioty są opisane w oddzielnym spisie wraz z przeglądem poprzedniego spisu.

Przytułek jest zbudowany obok domu organisty i utrzymywanych jest w nim czterech ubogich. Jako uposażenie tego przytułku jest wyznaczony ogród między drogą publiczną i trójkątnym ogrodem plebańskim. Tenże przytułek miał kiedyś stałe zaopatrzenie ze strony właścicieli wsi Żurawica, w ramach którego otrzymywał dawniej, jak wiadomo z wizytacji

[49 v.]

Alembeka, na każde Suchedni, pół kłody mąki inaczej puł kłody, jedną miarę jęczmienia, tyle samo grochu, kaszy podobnie jedną miarę, dwanaście kwart masła. Tak samo na każdy tydzień Wielkiego Postu, jedną kwartę

Quadragesimae singulis Septimanis olei quartam unam, adipis alias sadło duos, lignorum aestate Currum unum, hyeme duos singulis septimanis, sed haec annotata ad praesens non tribuntur.

Habuit item id Hospitale Vaccae septem piorum liberalitate oblatas, sed et hae Vaccae deperierunt, nullisque proventibus, quam solis eleemosynis Divina providentia sibi subministratis, pauperes in hoc Hospitali aedificio manentes sustentantur.

oleju, smalcu inaczey sadło, dwie, jeden wóz drewna w lecie, a w zimie dwa każdego tygodnia, obecnie jednak te wszystkie rzeczy nie są przekazywane.

Miał też ten szpital siedem krów ofiarowanych dobrowolnie przez wiernych, ale krowy te wyzdychały i obecnie ubodzy mieszkający w tym przytułku nie mają innych dochodów, poza jałmużną udzielaną przez Bożą Opatrzność.

Opisanie Kościoła Żurawickiego Supellectilis ejus [jego wyposażenia] i wszystkich Budynków.

Kościół

Wszedszy do Kościoła Ołtarz wielki drewniany snecerskiej prostej roboty czarno malowany in parte [w części] wyłaczany z obrazem in medio [w środku] Ś. Katarzyny Ścięcia na mense murowanej niekonsekrowanej, z gradusami [stopniami] murowanymi trzema na tej mense Cyborium czarno malowane in parte [w części] wyłaczane z drzwiczkami na Zawiaskach żelaznych z Zamkiem i kluczykiem, intus [wewnątrz] niebiesko malowane. Po bokach tego ołtarza adinstar [ad instar – na wzór] drzwi zrobione któremi wejście za Ołtarz.

A cornu Evangelii [Od strony Ewangelii] od wielkiego Ołtarza ambona w małym chórze na słupku drewnianym stolarskiej roboty czarno malowana z osobami czterech Ewangelistów, wyłaczanych z schodami staremi. Passya [Przedstawienie męki Pańskiej], na tęczy z deski wyróżnieta malowana z osobami dwiema po bokach Najświętszej Panny i Świętego Jana.

A Cornu Evangelii [Od strony Ewangelii] w wielkim Chórze Ołtarz drewniany snecerskiej roboty czarno malowany in parte [w części] wyłaczany, z Obrazem in medio [w środku] Najświętszej Panny na mense murowanej nie konsekrowanej, z gradusem [stopniem] murowanym jednym. Przy tym ołtarzu krata drewniana zielono malowana z farby wytarta, z dzwiczkami na zawiasach dwóch i haczykiem do zaszczypiania. Ex opposito [na przeciwko] tego ołtarza

[50]

Ołtarz tejże Struktury i malowania, z obrazem in medio [w środku] Ś. Anny Samotrzeć, na mense murowanej nie konsekrowanej, z gradusami drewnianymi dwiema. Przy tym ołtarzu Baptisterium [chrzcielnica] z kamienia wykute, z przykryciem drewnianym starym snecerskiej roboty prętem żelaznym i kłótką zamykające się, na gradusie [stopniu] murowanym, w którym gradusie Piscina [zbiornik na wodę chrzcielną] niezła, z przykryciem drewnianym, w tym zaś baptysterium jest kociołek miedziany dobry, ale nie pobielany.

Obrazów po ścianach siedmnaście, na drewnie malowanych dwa, ś. Anny jeden, drugi Crucifixi Domini [Ukrzyżowania], obrazów na płótnie malowanych cztery, Crucifixi Domini [Ukrzyżowania]. Beatissimae [Najświętszej Panny] na płótnie malowanych siedem, jeden z nich na drewnie, ś. Marcina jeden, ś. Antoniego jeden, ś. Jerzego jeden w ramach czarno malowanych drewnianych. Obrazów za skłem [szkłem] dwa, trzeci bez skła Najświętszej Panny.

Ławek dębowych stolarskiej roboty ośm.

Stallum [ławka w chórze] zielono malowane jedno.

Konfesjonal drewniany stolarskiej roboty bez zamknięcia.

Ławka niewielka stolarskiej roboty jedna.

Posadzka w całym Kościele ceglana, w niej grób niewielki murowany. Podsiebitka [obicie stropu z desek] z tarcic dobra, okien w Kościele w ołów oprawnych siedm, w niektórych potrzebna reparacja.

Wychodząc z Kościoła a sinistris [od lewej strony] schody na Chór dobre, chór drewniany z deszczek budowany z podłogą takąż, na którym Pozytew szkatulny czarno malowany, o głosach sześciu, stary, dobry, na który szuflada sosnowa. Pulpit drewniany jeden.

Sacrarium [Zakrystia]

Zakrystia w wielkim chórze, do której drzwi dębowe czerwono malowane na zawiasach żelaznych trzech, z zamkiem o jednym ryglu i antabą [zasuwą], z wrzeciędzami, dwiema, o trzech ogniach, i skoblami dwoma do kłótek, Kłótką Zmigrodzka niezła z kluczem. Ta Zakrystia dostatnia murowana z posadzką, podsiebitką dobrą, okno bez szyb z kratą żelazną jedno. Pod tym oknem mensa drewniana z tablaturą drewnianą zielono malowaną starą reparacji potrzebującą. Przy tej mensie framuga w murze, w której się konserwują olea sacra [święte oleje], zamykająca się kratą żelazną, na zawiasach żelaznych dwóch z wrzeciędzem i skoblem do kłódki, kłótką Żmigrodzka niewielka z kluczem dobra

[50 v.]

jedna. Przy tej kracie do muru przybity lawaterz. Szaf do muru przybitych stolarskiej roboty dwie, jedna czerwono malowana z drzwiami pojedynczymi na zawiasach żelaznych dwóch, z zameczkiem i kluczykiem dobrym, w niej przegród dwie, i szuflada jedna kłótką zamykająca się. Druga biała z drzwiczkami podwójnymi na zawiasach czterech żelaznych z wrzeciędzem małym do kłótki, ta szafa na chorągiew. Item [Także] szafa jedna przy drzwiach adinstar [na wzór] kolumny, pstro malowana z drzwiczkami dwiema na zawiasach żelaznych, u jednych jest kłótką niewielką z kluczykiem. Obraz processjonalny drewniany czerwono i niebiesko malowany, z jednej strony z obrazem Najświętszej Panny Maryi, z drugiej św. Michała. Obrazów w tej zakrystii czternaście w ramach drewnianych czarno malowanych Beatissimae V. Mariae [Najświętszej Panny] dziewięć, ś. Dominika jeden, Salvatoris [Zbawiciela] dwa, Narodzenia Pańskiego jeden, bez ram, na drewnie malowanych trzy, jeden Crucifixi [Ukrzyżowania], drugi Resurrectionis [Zmartwychwstania], trzeci ś. Wojciecha, z drzwiczkami podwójnymi na zawiasach czterech żelaznych. Item [także] Crucifixi Domini [Ukrzyżowania Pańskiego] dwa, Beatissimae Dolorosae [Najświętszej Panny Bolesnej] jeden, Koronacji Najświętszej Panny jeden, ś. Franciszka dwa.

Argenterya [Srebra]

Monstrancja srebrna na sedesie [podstawie] sześciograniastym w krzyż robiona, kuppa [czara, część kielicha] filigranowej roboty, cyrkuł w promieniach niewielki z melchisedechem [inaczej lunula, naczynie w kształcie półksiężyca do podtrzymywania hostii w monstrancji] intus [wewnątrz] wyłaczany, po bokach i na wierzchu wieżyczek trzy filigranowej roboty, z osobami odliwanymi trzema, nad jedną krzyżyk cum Corpore [z Ciałem] z osobami odliwany. Po drugiej stronie tej monstrancji czterech Ewangelistów cum insigniis propriis [z właściwymi symbolami].

Puszka srebrna niewielka intus [wewnątrz] pozłocista ab extra [od zewnątrz] w kwiaty wybijana z przykryciem srebrnym w floressy wybijanym, na którym imię Jezus w promieniach pozłociste.

Puszka do chorych małeńka, in operculo [na pokrywce] rysowanie jest czwórka, ptaka i lwa, intus [wewnątrz] wyłaczana, sprawiona per Modernum Perillustrem Rectorem Ecclesiae [przez obecnego wielce znakomitego proboszcza kościoła].

Kielich srebrny na sedesie [podstawie] wybijany, kuppie [czarze], i koronie pstro wyłaczanej, intus [wewnątrz] deintegro [jednolicie] pozłocisty, z pateną po jednej stronie pozłocistą z krzyżem kawalerskim w laurze.

Kielich srebrny na sedesie wybijany w kwiaty, wszystkie

[51]

połączany tam intra, quam extra [zarówno od wewnątrz, jak i od zewnątrz] z pateną, z krzyżem kawalerskim w laurze.

Krzyż srebrny na sedesie i puppie [podstawie] wybijany w floress [kwiaty] z jednej strony trzema aniołkami wyłaczanymi i relikwiami za skłem s. Valentini M. et s. Maximini M. [Walentyna Męczennika i ś. Maximina Męczennika] z drugiej strony z korpusem połączanym i czterech Ewangelistów insigniis [symbolami].

Koron srebrnych pstro połączanych dwie w floressy wybijanych

Item [także] koron srebrnych małych gładkich trzy.

Vota kwadrowe dwa cum effigie Beatissimae [z wizerunkiem NMP] i osobami klęczącymi dziewęciami.

Vota kwadrowe mniejsze cum effigie Beatissimae [z wizerunkiem NMP] trzy na dwóch litery wyrażane, na trzecim osoba klęcząca jedna.

Vota kwadrowe dwa z brzegami marszczonemi cum effigie Beatissimae [z wizerunkiem NMP] po osobie klęczącej jednej od Jej Miłościwej Pani Magnuszowskiej dane.

Vota cztery na których konie wybite.

Obraz miedziany niewielki w srebro oprawny z łańcuszkami trzema srebrnymi i kołem takimże, łańcuszek srebrny niewielki jeden.

Koralików drobnych sznurków sześć z krzyżykami srebrnymi, jeden sam przez się, drugi z czeskiemi kamykami białymi, dętek sznurków trzy. Lakuwek

sznurków dwa.

Łubków srebrnych pozłacanych dwa, jeden złamany.

Łubek srebrny bez pozłoty jeden.

Portrecików w srebro oprawnych dwa jeden Najświętszej Panny, drugi ś.
Jana Nepomucena.

Cyna Mosiądz i Miedź

Vasa cynowe troje, dwoje pojedynczych, jedno cum operculis [z pokrywką], drugie sine operculis [bez pokrywki], trzecie pojedyncze ad infirmos cum operculo [dla chorych z pokrywką].

Puszczyka cynowa mała okrągła pro Viatico ad infirmos [na wiatyk dla chorych].

Tacek cynowych dwie. Ampulek cynowych par dwie.

Lawaterz cynowy z nakryciem i rurką mosiężną, z nalewką miedzianą.

Krzyż wysoki cynowy na postumencie in forma [w kształcie] lichtarza.

Lichtarzy cynowych większych na postumentach wybijanych sześć, z imieniem Jezus na środku.

Lichtarzy mniejszych tejże formy para jedna, jeden bez nogi.

Lichtarzy cynowych stołowych par dwie.

Łódka cynowa z łyżeczką jedną.

[51v]

Turybularz mosiężny dobry, drugi stary reparacji potrzebuje.

Lichtarzy mosiężnych para jedna, obydwie nie jednej formy.

Lichtarz spiżowy, niewielki jeden na gałeczkach

Lamp mosiężnych wiszących trzy.

Kociołek miedziany z kabłączkiem żelaznym

Puszka blaszana biała na hostie.

Ornaty różne.

Ornat lamowy biały w kwiat srebrny jednakowy z koronką srebrną podszyty łyżakiem złotym bez stuły i manipularza. Ten nowo sprawiony przez Józefa Stafia z wstęgą czerwoną do wiązania.

Ornat kitajkowy w paski srebrne i jedwabne z kolumną kamkową w kwiatki złote drobne z galonem złotym na kolumnie, krajem frandzelkami dwiema złotą i jedwabną podszyty kitajką białą w podszewce zły reparacji potrzebuje, stuła i manipularz zły ad usum non valent [nie nadają się do użytku], z wstęgą, do zawieszania

Ornat nędzowy biały, w bukiety złote i jedwabne z kolumną szychową białą, jedwabiem białym wyszywaną, z galonem szychowym pstrym na kolumnie, wkoło z frandzlą jedwabną karmazynową, podszyty płótnem pomarańczowym, stuła i ma-

nipularz złe, u ornat sam potrzebuje reparacji.

Ornat biały adamaszkowy, kolumną adamaszkową niebieską i kompanką szychową żółtą, podszyty płótnem niebieskim, stuła i manipularz także złe z tasiemką półjedwabną do zawięzywania.

Ornat adamaszkowy spelzły z kolumną burgatelową białą, z pasamonem jedwabnym, szychem przerabianym, podszyty płótnem szarym, reparacji potrzebujący.

Ornat nędzowy w kwiatki drobne jednakowy, na kolumnie z galonem złotym, wkoło frandzlą jedwabną spelzłą, podszyty kitajką białą w podszewce cały zły, stuła i manipularz także.

Ornat półatłasowy czerwony w kwiatki złote z galonem szychowym pstrym i frandzlą także, ten na przodzie reparacji potrzebuje, podszyty kraszeniną żółtą, z tasiemkami nicianymi pstromi, stuła i manipularz złe.

Ornat burgatelowy czerwony jednakowy z pasamonem szafirowym nicianym, wkoło frandzlą jedwabną złą, podszyty kitajem niebieskim, manipularz także reparacji potrzebuje.

[52]

Ornat tureckiej materii czerwony w kwiatki złote i srebrne z kolumną atłasową białą z pasamonem jedwabnym zielonym i frandzlą także podszyty kraszeniną spelzłą potrzebuje reparacji, stuła i manipularz także znacznie przetarte.

Ornat w paski złote i jedwabne na kolumnie z galonem złotym wkoło z frandzlą jedwabną spelzłą podszyty kitajką białą w podszewce wszystek zły, stuła i manipularz dobre.

Ornat Tryumfantowy w paski z kolumną finetową czerwoną z pasamonem jedwabnym szychem przerabianym podszyty płótnem pomarańczowym spelzłym z stułą, bez manipularza.

Ornat półparterowy czerwony w bukiety z kolumną białą morową z pasamonem jedwabnym pstrym złym i frandzlą także cały znacznej reparacji potrzebuje, podszyty burłą czerwoną.

Ornat zielony terycynalowy jednakowy w bukiety złote z galonem złotym i koronką złotą na przodzie reparacji potrzebuje, podszyty płótnem pomarańczowym stuła i manipularz także znacznie przetarte.

Ornat aksamitny szafirowy z kolumną adamaszkową jasnopopielatą w kwiatki drobne z pasamonem nicianym szychem przerabianym, wkoło frandzlą włóczkową pstrą podszyty, kitajką białą, po bokach popadany, stuła dobra, manipularz zły.

Ornat szafirowy kałamajkowy z kolumną burgatelową białą z pasamonem nicianym, szychem przerabianym, z frandzlą starą jedwabną wytartą, podszyty kraszeniną czarą, manipularz dobry, stuła znacznie przetarta.

Ornat terycynelowy w paski, z kolumną atłasową słomianą, z galonem szychowym białym, ten po bokach reparacji potrzebuje, podszyty kraszeniną żółtą, stuła i manipularz złe.

Ornat finetowy czarny jednakowy z pasamonem jedwabnym białym i frandzlą takąż, podszyty płótnem czarnym, stuła i manipularz aksamitne czarne znacznie przetarte.

Kapy

Kapa kamkowa biała w kwiatki złote i paski, brzegi i szczyt pólatłaskowe w kwiatki, dobre, z koronką szeroką, podszyty kitajką białą, reparacji potrzebująca.

Kapa nędzowa w kwiaty drobne, brzegi i szczyty kamkowe karmazynowe z galonkiem złotym i frandzlą jedwabną

[52 v.]

dokoła, na szczycie zaś frandzla karmazynowa szychem przerabiana, haftek do zapi-
niania para srebrnych podszyta kitajką białą, cała w podszewce zła.

Kapa czarna finetowa jednakowa szczyt aksamitny czarny z pasamonem i frandzlą jedwabną podszytą kraszeniną czarną.

Bursa nędzowa biała z galonem szychowym żółtym w niej bursa mniejsza lamowa z galonem złotym podszyta adamaszkiem białym.

Vela [Welony] Bursy i Palle [Zasłony]

Vella [Welony] różnego koloru i materii dwanaście

Burs różnego koloru i materii dwanaście

Pall [Zasłony] różnego koloru i materii szesnaście.

Korporały i puryfikaterze

Korporałów z koronką złotą cztery

Korporałów cienkich lnianych pięć.

Puryfikaterzów piętnaście, z korporałów porżniętych dwa.

Alby, Humerały i Tuwalnie

Alb rąbkowych białych z szyciem białym starych dwie, jedna dobra, druga
łatana

Alb lnianych grubszych siedem z koronkami nicianemi.

Humerałów lnianych z tasiemkami i sznurkami dziesięć.

Komeszek lnianych z czerwonym szyciem dwie.

Pasów włóczkowych pstrych pięć.

Tuwalni płótna szwabskiego jedwabiem i złotem w kwiat różny wyszywa-
nych trzy, jedna z nich stara dziurawa.

Obrusy i ręczniki

Obrusów z czerwonym szyciem dobrych dziesięć

Obrusów z szyciem zielonym jedwabnym jeden
Obrusów z koronami nicianemi dwanaście niektóre reparacji potrzebują
Obrusów lnianych z czarnym szyciem dwanaście
Obrusów bez koron trzy. Podobrusia troje
Ręczników do lawaterza dwa. Do ołtarzy piętnaście

Antependia

Antependium białe w paski kitajkowe, w kwiatki złote jednakowe płótnem konopnym podszyte

Antependium czerwone materialne z brytami dwiema kitajki różowej, z frandzlą jedwabną pstrą i galonem we czworo po przyk idącym szychowym pstrym, podszyte płótnem konopnym.

[53]

Antependium czerwone, półatłaskowe w kwiaty, jednakowe reparacji potrzebujące z pasamonem jedwabnym białym podszyte płótnem czarnym.

Antependium włóczkowej roboty z brytami czteroma tryumfantowemi różowemi z galonem szychowym białym podszyte płótnem konopnym.

Antependium arasowe białe w kwiat wyszywane włóczką poszyte płótnem konopnym

Antependium buraczkowe fioletowe z brytem rasowym czerwonym z pasamonem jedwabnym szychem przerabianym, i frandzlą jedwabną pstrą podszyte płótnem konopnym.

Antependia czarne tercynellowe z frandzlą jedwabną pstrą trzy podszyte płótnem konopnym.

Firanki

Firaneł kitajkowych zielonych para jedna

Firaneł kitajkowych białych z falbanami papuzemi para jedna

Firaneł tercynelowych ponsowych para jedna.

Firaneł kitajkowych niebieskich par dwie

Tabernaculum [Zasłona na tabernakulum] kamkowe papuzie w kwiatki złote i inne jedwabne.

Tabernaculum drugie w kwiat zielony aksamitny podszyte imamusem.

Baldachim morowy niebieski jednakowy z koroną marcypanową szychową, o jednej lasce czerwono malowanej.

Umbraculum [Osłona na monstrancję] gazowe białe w ramkach drewnianych wyłączanych, postumentem takimże wyłączanym.

Chorałwie

Chorałwiek adamaszkowa zielona zła, z frandzlą i sznurem.

Chorałwiek małych spelzłych finetowych par dwie, na jednej obraz ś. Wojciecha, na drugiej ś. Katarzyny, na trzeciej ś. Barbary, na czwartej Najświętszej Panny.

Chorałwiek czerwonych finetowych dwie, na jednej [wizerunek] Najświętszej Panny, na drugiej ś. Katarzyny, wszystkie stare i zbrukane.

Księgi

Mszał in folio [w formacie arkusza] w oprawie skórzanej czerwonej z klauzurkami mosiężnymi dwiema, jedna klauzurka oderwana jeszcze się trochę trzyma w kartach dobry.

Mszał drugi mniejszy w oprawie skórzanej czerwonej dobrej bez klauzerek w kartach nadkljany i powydzierany.

Mszał trzeci in folio [w formacie arkusza] w oprawie skórzanej czarnej z klauzurkami mosiężnymi dwiema bez sztywcika, w grzbiecie nadpsowany, w kartach dobry miejscem nadkljany.

[53 v.]

Agenda w oprawie skórzanej pstrej z klauzurką mosiężną jedną a drugą oderwaną, w kartach nadkljana znacznie.

Agenda w oprawie skórzanej białej z klauzurką mosiężną jedną, druga oderwana w kartach ponadrywana, z oprawy wypadła.

Teczek Requialnych [do mszy za zmarłych] dwie jedna w oprawie skórzanej szarej, druga w papierowej, obie w kartach podarte potrzebują reparacji.

Brewiarz in octavo [w formacie mniejszym, z arkusza złożonego trzy razy] w oprawie skórzanej pstrej w kartach ponadrywany i nadkljany bez klauzerek.

Graduał in folio majori [w formacie arkusza większego] w oprawie skórzanej szarej z klauzurkami mosiężnymi dwiema, w kartach dobry miejscem nadkljany.

Psalterz in folio majori [w formacie arkusza większego] w oprawie skórzanej szarej w kartach nadkljany i podarty znacznie. Zdałby się inszy.

Ewangeliki w oprawie skórzanej czarnej w kartach dobre.

Reliqua Supplex [Pozostałe wyposażenie]

Passyi processjonalnych czerwono malowanych dwie.

Passyek na ołtarzach małych drewnianych trzy, na jednej Corpus cynowe.

Rezurekcja drewniana snecerskiej roboty jedna, druga stara.

Canon missae cum attinentiis [Kanon mszy z dodatkami] jeden. Portatył

jeden.

Dzwonków ręcznych pięć, szósty przy zakrystii, siódmy przy ołtarzu.
Biret czarny sukieny jeden.

Biretów sukiennych czerwonych z płaszczkami par dwie dla chłopców.

Kobierzec duży na gradusy jeden stary zły.

Kilimów tureckich na gradusy dwa, stare dziurawe.

Poduszek włóczkowych na ołtarze trzy.

Całon sukieny czarny z krzyżem kromrasowym białym.

Lichtarzy dużych przed wielkim ołtarzem snecerskiej roboty dwa

Lichtarzy małych tokarskiej roboty czerwono malowanych par trzy

Żelazo do pieczenia opłatków dobre.

Cyrkuł do obcinania komunikantów jeden.

Nożyczki jedne, młotków żelaznych dwa

Sitko do siania mąki dobre z pudełkiem

Zasłon płóciennych czarno malowanych trzy

Woreczek pro exigenda eleemosyna [do zbierania jałmużny] zielony materialny z dzwonkiem.

Pulpitów drewnianych dwa mały i większy.

Scabellum [taboret] o jednym gradusie drewniane złe.

Skrzyń dużych kościelnych okowanych bez zamków jedna z skoblem do kłódki, kłódka duża żmigrodzka dobra z kluczem

Kłódka niewielka niezła prosta, z kluczem

Kropielnica marmurowa jedna. Naczynie na wodę święconą.

[54]

Drzwi żelazne duże jedne. Kropidło jedno.

Mary bukowe nowe stolarskiej roboty.

Puszczałka drewniana na ćwioki

Skrzyneczka pro exigenda eleemosyna [do zbierania jałmużny] zielono malowana

Balasy dębowe toczone od wielkiego ołtarza.

Clausura Ecclesiae [Obejście kościoła]

Wychodząc z Kościoła drzwi dwoje mniejsze i większe. Mniejsze po lewej ręce jodłowe na zawiasach żelaznych dwóch z zamkiem dwufolowym alias dwuryglowym, i kluczem dobrym z wrzeciędzem o trzech ogniach i skoblem do kłótki, kłótką niewielką trzciastą, z kluczem dobrą. Drugie drzwi większe na zawiasach żelaznych dwóch dużych, drągiem z kościoła zasuwające się, z babieńcą zaś wrzeciędzem na skobel zamykające się, kłótką trzciastą dobrą. Za temi drzwiami Babieniec niewielki przybudowany z tarcic jodłowych, z powałą z tarcic ułożoną bez podłogi. W nim dwa okienka wyrżnięte bez szyb, obrazów dwa Najświętszej Panny i Pana

Jezusa Nazareńskiego w ramach czarno malowanych. Drzwi z tego Babięca podwójne na zawiasach czterech na klamkę zamykające się.

Kościół po bokach miejscem obity, wkoło tego Kościoła prócz Babięca i Zakrystii są blanki dachem gontowym przykryte, pod którymi blankami jest kuna, do ściany kościelnej przybita na podwalinach niezły, w węglach dla mocy w jednym rogu pięć szynami umocniony. Dach na Zakrystii, Babięcu i Kościele dobry. W środku Kościoła kopuła blachą białą obita, w niej sygnaturka niewielka.

Cmentarz dostatni wkoło parkanem obwiedziony daszkiem gontowym pokryty miejscami potrzebuje reparacji. Furtek w nim trzy wszystkie z daszkami, jedna stara od ogrodu w której drzwi na zawiasach żelaznych dwóch. Dwie nowe z drzwiami na zawiasach żelaznych czterech, z kratami żelaznymi u dołu z wrzeczadkami i skoblami dobre. W tym cmentarzu Dzwonnica niewielka, wiązanie stare mająca niezła, tarcicami wkoło obita, dachem gontowym pokryta bez drzwi. Dzwonów w niej dwa, jeden mały rozbity, drugi większy dobry.

Budynki

Plebania na boku przy kościele od południa

[54v]

Rezydencja Plebańska parkanem z chrustu grodzonym, gliną oblepionym, daszkiem gontowym pobitym, miejscem złym, zgniłym, podziurawionym obwiedziona. Wrota do niej z przyjazdu podwójne duże na biegunach drewnianych z drągiem do zamykania daszkiem gontowym potrzebującym naprawy pokryte, fortka przy nich mała, drzwi na biegunie stare złe mające, z zawiartką.

Idąc od wrót prosto po prawej stronie spichlerz w sad wpuszczony z drzewa w węgły wybudowany dobry, dachem gontowym pokryty starym. W nim powała i podłoga z tarcic z drzewa, sąsieków na zboże drzewem zapierzonych pięć. Drzwi na zawiasach jodłowe dobre z wrzeczadkiem żelaznym i zasuwą abintra [od wewnątrz] drewnianą. Wchód na górę tego spichlerza po drabinie ze dworu drzwiami leżącymi na biegunach drewnianych wrzeczadkiem zamykającymi się.

Dalej idąc budynek, alias [inaczej] Rezydencja Samego Plebana z drzewa na węgły wybudowana, dachem gontowym pokryta, w ścianach i dachu dobra, gliną ode Dworu oblepiona. Drzwi do sieni stare na zawiasach żelaznych z zamkiem dobrym, wrzeczadkiem z łańcuszka zrobionym i zasuwami drewnianymi zewnątrz dwiema. W niej komin z wałków ulepiony nad dach wyprowadzony. Okno w drewno oprawne z szybami potłuczonymi jedno. Powała z tarcic per medium [w połowie] nowa dalej stara, w której drzwiczki na biegunie małe z wrzeczadkiem, drabina zamiast schodów w ziemię wkopana dla wejścia na górę.

Drzwi do izby pierwszej jodłowe na zawiasach żelaznych z zamkiem haczykiem i kółkiem zamiast antaby dla wygodniejszego zamykania żelaznymi. W niej podłoga i powała sosnowa dobra, okien w ołów oprawnych z okiennicami ze dworu zamykającymi się na zawiasach żelaznych czterech dobrych. Stół podługowaty okrą-

gławy lipowy na nogach sosnowych na osób circiter [około] dziesięć. Piec kachlowy biały na fundamencie murowanym dobry, kominek niski z gliny lepiony wapnem pobielany. Z tej drzwi podwójne dębowe stolarskiej roboty na zawiasach żelaznych z zamkiem dobrym do pokoju drugiego, w nim okien w ołów oprawnych z okiennicami abextra [od zewnątrz] dwie, podłoga z powałą z tarcic, kominek murowany niski dobry, stolik jodłowy mały dobry. Trzeci pokój zaraz przy tym mniejszy

[55]

jeszcze od drugiego, w nim powała i podłoga z tarcic dobra, okno w ołów oprawne z okiennicą abextra [od zewnątrz], piec na fundamencie murowanym biały kachlowy dobry, kominek murowany niski z blachą żelazną. Gabinecik za tym pokojem mały z powałą i podłogą z tarcic dobrą, okno w drewno oprawne jedno kwadratowe mający, drzwi na zawiasach żelaznych dobrych z wrzeczadkami i antabami żelaznymi dwoje, jedno od ogrodu z zasuwą drewnianą, drugie od pokoiku z haczykiem żelaznym.

Na przeciwko tego budynku stajnia na słupach dębowych ściany mająca z chrustu gliną abextra [od zewnątrz] oblepiona, miejscami złe, dziurawe, reparacji potrzebujące. Dach na niej gontowy, stary miejscami zły, wrota pojedyncze na biegunach drewnianych z wrzeczadzem do kłódki żelaznym i zawiartką drewnianą. W niej żłoby z drabinami na koło, w przyczółku tej stajni na lewej ręce wchodu do stajni przepierzenie z chrustu do rżnięcia siewki, do której drzwi na biegunie drewnianym z wrzeczadzem żelaznym do kłódki, w której okienko jedno w drewno oprawne małe. Na prawej ręce wchodu do stajni przepierzenie na wozownię z chrustu, wrota do niej podwójne na biegunie drewnianym z drągiem do zamykania. Pod którą wozownię piwniczka mała w ziemi wybrana, powała w niej na słupach dębowych, z dylów dębowych, drzwi do niej dwoje na zawiasach żelaznych i wrzeczadzami do kłódki takiemiż, do której szyja wywiedziona na podwórze, ściany z dylów na słupach mająca z schodkami, daszkiem gontowym starym pokryta.

Przy tej stajni kuchenka na słupach dębowych, ściany z chrustu plecione mająca, gliną oblepiona dachem gontowym nowym podbita, w niej komin z chrustu pleciony gliną oblepiony nad dach wyprowadzony, drzwi do niej na biegunie drewnianym z wrzeczadzem do kłódki żelaznym. Przy tej kuchence chlewek mały z chrustu pleciony gliną miejscami oblepiony słomą posyty drzwi do niego na biegunie drewnianym z wrzeczadzem żelaznym do

[55 v.]

kłódki, w którym jasła [żłoby] z chrustu plecione na koło. Na przeciw tego chlewika sernik mały na słupach dębowych dwóch, z lasą w górze i dachem gontowym dobrym.

Idąc dalej ku wrotom od przyjazdu, Budynek Czeladny, z drzewa budowany do połowy w słupy, od połowy zaś w węgły, gliną oblepiony stary reparacji w ścianach potrzebujący na którym dach do połowy nowy, słomą posyty, od połowy zaś

stary, także słomą posyty reparacji potrzebujący. Wchodząc do sieni tego budynku drzwi dwoje, jedne z przychodu z zasuwą i klamką drewnianą na biegunie drewnianym, drugie zaś na tył także na biegunie drewnianym z zawiartką takąż. Na prawej ręce wszedłszy drzwi do piekarni na zawiasach żelaznych. W niej powała z dylów dobra, okien trzy w drewno oprawnych starych złych reparacji potrzebujących, piec piekarski z gliny lepiony z nalepą takąż. Przy tej piekarni przez ścianę, tylko komora drzwi do niej z sieni na zawiasach żelaznych, z wrzeciędzem takimże, w nim powała dobra, bez podłogi w ścianach zaś znacznej reparacji potrzebuje.

Na przeciw tej komory drzwi do izdebki na zawiasach żelaznych z wrzeciędzem abextra [od zewnątrz], i haczykiem abintra [od wewnątrz] żelaznemi, w niej powała stara niezła, okien dwie w drewno oprawnych kwadratowych, fundament do pieca kachlowego, z niej drzwi do komory na zawiasach żelaznych z wrzeciędzem takimże, ta mała z powałą bez podłogi nie zła, okienko jedno małe chrostem przepiecione.

Za tym budynkiem obora naokoło płotem z chrustu ogrodzona, złym starym, i szopami otworzystemi słomą poszytymi starymi złemi, w niej przegród znajduje się cztery z chrustu przepłatanych na różne drobiazgi, z drzewczkami takiemiż. Drzwi do tej obory adinstar [na wzór] lasy plecione na biegunie drewnianym. Gumno Za temi budynkami przy drodze od Wyszatycz idącej, płotem naokoło otarionym ogrodzone, Fortka do niego od plebanii daszkiem gontowym pokryta, na biegunie drewnianym z wrzeciędzem i zasuwą drewnianą.

[56]

W nim stodoł na słupach dębowych z ścianami z chrustu plecionemi snopkami poszytych, w ścianach w dachu miejscami reparacyj potrzebujących trzy, każda z nich z jednym boiskiem, i sąsiekami dwiema na zboże. Od drogi wrota podwójne na biegunach dobre z wrzeciędzem żelaznym, kłótką zamykające. Ex opposito [Z przeciwnej strony] także wrota drągiem tylko samym na kule się zakładającym zamykające. Za którymi ogródek płotem ogrodzony.

Poniżej wzwyż mianowanych budynków sad od Dworu i Plebanii zaczynający się, a ku drodze od Przemyśla idącej ciągnący się, dostatni, Drzew rodzajnych różnych osobliwie śliwowych dosyć mający, płotem ogrodzony miejscem otarnionym dobrym, miejscem niskim bez otarnienia starym znacznie przegniłym. W tym Sadzie Pszczelnik zagrodzony płotem dobrym niewielki, do którego fortka z drzwiami drewnianymi na biegunie z zasuwą drewnianą do zamykania. Przy tym sadzie ku Kościołowi ogródków małych na ziela płotami od pomienionego sadu przegrodzonych dwa większe i mniejszy.

Poddani do Plebanii należący

Zagrodnicy

Iwan Masik

Stefan Marciniak

Chałupnicy

Wasył Kikec
Piotr Domoradzki
Kasper Mazurek
Krzysiek Krzyk
Michał Krzyk
Marcin Bucowski
Wojciech Psiur.

Prócz tego konopi po kopie moczyć, po sztuce prząść, kapustę sadzić, i stróżą kolejną odbywać powinni.

Wikarya.

Przy Kościele zaraz za drogą na Plebanią idącą od wschodu słońca nakoło płotem ogrodzona, miejscami złym starym, z chrustu fortka od przychodu, na zawiasach żelaznych z haczykiem takimże. Budynek z drzewa jodłowego w węglu budowany gliną oblepiony, słomą posyty sień do niego z chrustu pleciona gliną oblepiona przez

[56v]

pół przepierzona, drzwiami do niej z podwórza na biegunie, stare, z wrzeczadzem żelaznym klamką i zasuwą drewnianą. W niej z jednej strony przepierzenia powały i podłogi nie masz, z drugiej zaś piekarniczka mała, z powałą, z łat prawie ułożona, okno w drewno oprawne jedno, piec piekarniany z nalepą z gliny lepiony, i drzwi jodłowe stare na zawiasach żelaznych z zawiartką drewnianą mającą.

Wchodząc do sieni po lewej ręce drzwi do izby na zawiasach żelaznych z antabami dwiema żelaznemi, w niej powała z tarcic hyblowanych dobra, okien trzy kwadratowych w ołów oprawnych [oprawionych] dobrych, piec kachlowy zielony na fundamencie murowanym dobry, ławek przy nim do siedzenia dwie. Z tej izby drzwi do komory jodłowe dobre na zawiasach żelaznych z wrzeczadzem i antabą żelazną, w niej powała dobra bez podłogi, okienek małych dwie chrustem przeplatanych.

Przy tym budynku na prawej ręce wchodu przepierzenia dwoje, jedno na stajenkę z chrustu przeplatane, do której drzwi jodłowe dobre na biegunach drewnianych, której żłób jeden z drabiną na koni parę. Drugie zaś przepierzenie na wozowniczkę także z chrustu pleciana gliną oblepioną, słomą posytą, drzwi do niej podwójne jodłowe dobre na biegunach drewnianych z wrzeczadzem w drągu do kłódki, przy nim chlewek mały z chrustu pleciony słomą posyty, drzwi do niego małe na biegunach drewnianych. Przed tą stajenką i wozowniczką brogów dwa dobrych słomą posytych. Idąc dalej ki Rezydencji około okien ogródek mały w kilka grządek na jarzynę. Te budynki in majori parte sumptu [w większej części nakładem] księdza Wikarego terażniejszego wystawione.

Organarya

Zaraz za drogą idąc do Plebanii z drzewa w słupy budowana gliną abextra [z zewnątrz] oblepiona słomą poszyta drzwi do sienie na biegunach drewnianych z wrzeciędzem żelaznym i zasuwą drewnianą. Sień mała z chrustu pleciona

[57]

gliną oblepiona, w niej przepierzenie z chrustu na bydło, z niej drzwi do izby na zawiasach żelaznych jodłowe, dobre z wrzeciędzem adextra [od zewnątrz] do kłótki, abintra [od wewnątrz] zaś haczykiem żelaznym do zakładania, w niej powała stara zła spruchniała wałaca się, okien dwie w drewno oprawnych kwadratowych miejscami złych szyb niemających. Piec kachlowy biały na fundamencie z gliny lepionym dobrym, kominek przy nim mały z gliny lepiony, ławek dwie przy piecu siedzenia. Z niej drzwi do komory na zawiasach żelaznych z wrzeciędzem żelaznym jodłowe dobre. Ta bez powały i podłogi, reparacji tak w dachu, jako też i w ścianach i powalach potrzebuje znacznej. Za którą ogródek mały należący do tejsze Organarii, grządek jedynaście na jarzynę i drzew killkoro śliwowych mający

Szpital

Opodal od Kościoła przy drodze do Przemyśla idącej, partim [częściowo] z drzewa budowany, partim [częściowo] zaś z chrustu gliną oblepiony tam abextra, quam abintra [zarówno z zewnątrz jak i od wewnątrz], słomą poszyty. Drzwi do sienie na biegunach drewnianych z klamką drewnianą. Sień z chrustu pleciona gliną oblepiona. Z niej drzwi do izby na zawiasach żelaznych z wrzeciędzem takimże, stare złe, w niej powała stara zła wałaca się, okien dwie małych w drewno oprawnych starych złych, piec kachlowy biały na fundamencie z gliny lepionym, przy nim kominek także z gliny lepiony mały. Przy niej przez ścianę druga izdebka z chrustu przepierzona gliną oblepiona, drzwi do niej z sieni na biegunie drewnianym i klamką takąż, okienek małych w drewno oprawnych dwie. Piec piekarski z gliny lepiony i z nalepą takąż. Ten wszystek tak w powale dachu, jako i ścianach spróchniały stary zły wałący się, reparacji znacznej potrzebujący.

Decretum Reformationis pro Ecclesia
Parochiali in Żurawica.

Venclaus etc.

Inter caeteras Pastoralis Officii Nostri
Curas et Sollicitudines

[57v.]

primam illamque maximam ac sum-
mopere necessariam aestimamus, ut
primordia Regiminis Dioecesis istius
Premisliensis, a lustratione et Visitatio-
ne Gregis Christi Fidelium Nobis Divi-
na dispositione commisi inchoaremus
et auspicaremur. Haec quippe boni Pa-
storis obligatio est, ut cognoscat oves
suas, ipseque cognoscatur ab illis, et si
in deserto mundi istius variis periculo-
sis vitiorum anfractibus pleno erran-
tes, pascua spiritualia non invenientes,
ac proxime infernalis lupi, bestiae ra-
paeis et insidiosae expositae, repertae
fuerint, ad unum ovile voce Pastoris
reducantur, et in loco uberis pascuae
collocentur, ac tandem supremo Pa-
stori Christo (qui relictis nonaginta
novem ovibus in deserto unam residu-
am errantem sollicitissime requisivit,
portansque in humeris suis ad univer-
sum gregem perduxit) vellere virtutum
ac bonorum operum onustae, et meri-
torum pinguedine saginatae praesen-
tentur ad caulamque ejus reducantur.
Universalem hanc singularum Dioece-
sis nostrae ovium curam nobis inesse
et novimus et sentimus, rationemque
de illis reddituros nos optime scimus;
Cum autem Cooperatores et Ministros
Laboris et Sollicitudinis Nostrae, Rec-
tores Curatos Singularum Ecclesiarum
Parochialium habeamus, sicut in Do-
mino confidimus, non tanquam mer-

Dekret Powizytacyjny dla kościoła pa-
rafialnego w Żurawicy.

[biskup] Wacław [Hieronim Sierakow-
ski]

Pośród innych troski i odpowiedzial-
ności naszego urzędu pasterskiego

[57v.]

uznajemy za pierwsze, największe
i w najwyższym stopniu konieczne za-
danie, abyśmy nasze rządy w tej die-
cezji przemyskiej, rozpoczęli od prze-
prowadzenia lustracji i wizytacji tej
Chrystusowej trzody wiernych, która
została powierzona nam z woli Bo-
skiej. To jest bowiem obowiązkiem do-
brego pasterza, aby poznał swoje owce,
a i sam był przez nie poznany. Jeśliby
bowiem błędząc w pustyni tego świata,
pełnej różnych niebezpiecznych zaką-
tków występków, nie znajdując pastwi-
ska duchowego, znalazłyby się w nie-
bezpieczeństwie, blisko piekielnego
wilka, bestii drapieżnej i podstępnej,
głós pasterza sprowadziłby je do jed-
nej owczarni i zostałyby doprowadzo-
ne do miejsca obfitującego w paszę,
a na końcu obładowane wełną cnót
i dobrych uczynków oraz utuczone
bogactwem zasług postawione przed
najwyższym pasterzem Chrystusem
(który pozostawiwszy dziewięćdziesiąt
dziewięć owiec na pustyni, jedną po-
zostałą zagubioną poszukiwał bardzo
starannie i niosąc na swoich barkach
przyprował do jednego stada) i zo-
stałyby wprowadzone do jego owczar-
ni. Wiemy i rozumiemy, że ta cała
troska o każdą owcę w naszej diecezji
spoczywa na nas i wiemy też bardzo
dobrze, że będziemy musieli z nich
zdać rachunek. Mamy jednak współ-

cenarii fugiunt, sed ex denario diurno Foundationum et Provisionum suarum conducti et conventi fructuose operentur in Vineis Patris Familias Caelestis, ita ut quandoque non sint stantes otiosi tota die, volumus videre et visitare singulas has vineas Nostras Ecclesias nempe Dioecesis Nostrae, investigandum cuncta in illis prospere agantur, utrum tam Clerus quam Populus Vias Domini ambulet, non vero in pravas et asperas declinet. Et sic inchoatam Visitationem Generalem, jamque in notabili parte peractam, ulterius prosequentes ad hanc Parochialem Ecclesiam Zuravicensem ex ordine disposito, et voce Apostoli et Evangelistae Christi S[ancti] Mathei primarii Ecclesiae Patroni Tutelaris percussi, et rota Secundariae Patronae S[anctae] Catharinae Virginis ac Martyris deducti descendimus. Rectorem illius Perillustrem Reverendum Sigismundum Drohojowski Decanum Ecclesiae Nostrae Cathedralis,

[58]

quamvis ob senilem debilemque aetatem ac visus orbitatem absentem, tanquam tamen praesentem oculo mentis conspeximus et corde complexi sumus Reverendi Vicarii vices et praesentiam acceptantes. Novimus perbelle, eundem etiam anteriori tempore tum ex morum et actionum probitate, tum ex variis Ecclesiasticis functionibus gloriose peractis optime et lauda-

pracowników i pomocników w naszym trudzie i staraniu, proboszczów duszpasterzy swoich kościołów parafialnych, i jak wierzymy w Panu, nie uciekają oni jak najemnicy, ale zatrudnieni i umówieni za dziennego denara przydzielonego im uposażenia, owocnie pracują w winnicach Ojca Niebieskiego. Żeby jednak nie stali niekiedy bezczynnie przez cały dzień, chcemy odwiedzić i zobaczyć każdą z osobna winnicę, czyli nasze kościoły naszej diecezji, badając, czy wszystko w nich biegnie pomyślnie i czy zarówno duchowieństwo, jak i lud, idzie drogami Pana, nie schodząc na fałszywe i zgubne. W ten to sposób kontynuując rozpoczętą wizytację generalną, w dużej mierze już wykonaną, zjechaliśmy zgodnie z ustalonym porządkiem do tego kościoła parafialnego w Żurawicy, poruszeni głosem św. Mateusza, apostoła i ewangelisty Chrystusa, pierwszego patrona opiekuna tego kościoła i przywiezieni kołem drugiej patronki św. Katarzyny, dziewicy i męczennicy. Choć proboszcz kościoła wielce znakomity, czcigodny Zygmunt Drohojowski, dziekan naszego kościoła katedralnego

[58]

był nieobecny z powodu podeszłego wieku i utraty wzroku, widzieliśmy go jakby obecnego przed oczami umysłu i objęliśmy go naszym sercem, przyjmując w jego miejsce obecnego czcigodnego wikariusza. Wiemy bardzo dobrze, że tenże proboszcz już wcześniej chwalebnie i znakomicie się odznaczył zarówno uczciwością obyczajów i postępowania, jak też za-

biliter meritum, vidimus quoque et intelleximus in praesenti Visitatione Nostra, circa curam Ecclesiae hujus Parochialis Zurovicensis non ignavum, cum ad reparationem et restorationem illius multum concurrerit ac allaboraverit, nec in conservatione aedificiorum defecerit. Et licet multa adhuc reparanda, reficienda, restauranda, et quo ad bonum Sacristiae ordinem et decorum facienda et constituenda supersunt, multum tamen confidimus si oculis cerneret, sique sibi debita et exacta per Reverendum Suum Vicarium (quem in hoc nimis culpabilem et punibilem judicamus) data esset informatio operam ipsum admoturum. Unde cum sciamus Reverendissimi Rectoris Ecclesiae Spiritum et animum ad recte faciendo promptum et alacrem, decorem Sponsae suae Ecclesiae amantem, tum per Reverendum Vicarium, tum per Administratorem Plebanatus vel alium cui ipse commiserit perficienda committimus et commendamus. Et quidem:

Cum Monstratorium Veteris artis magis in forma et figura Crucis, elaboratum, et quidem aliquantum vacillans et non adeo commodum elegansque sit, ideo Reverendissimus Rector illud conflare et in aliam recentiore formam reducere, addito etiam in quantum opus fuerit argento, curabit.

Cumque etiam Pixis argentea in qua Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum asservatur, nimis sit parva, et pro

szczytnym wykonywaniem różnych funkcji kościelnych. Także w trakcie tej naszej wizytacji zobaczyliśmy i dowiedzieliśmy się, że nie zaniedbywał troski o ten kościół parafialny żurawicki, ponieważ wielce zabiegał i troszczył się o jego naprawienie i odnowienie, jak też nie zaniedbywał utrzymania budynków. I chociaż pozostało jeszcze wiele do naprawienia, poprawienia i odnowienia, jak też do doprowadzenia zakrystii do odpowiedniego porządku i stosownego stanu, sądzymy jednak z pełnym przekonaniem, że sam doprowadziłby do wykonania tych prac, gdyby tylko widział na oczy i gdyby otrzymywał odpowiednie i ściśle informacje od swego czcigodnego wikarego, który według naszego osądu jest w tej sprawie winny nagany i kary. Z tego powodu też znając ducha najczcigodniejszego proboszcza kościoła, który jest chętny i szybki do właściwego działania oraz miłuje wdzięk swojej oblubienicy kościoła, zalecamy i nakazujemy, aby wykonał, co należy albo przez czcigodnego wikarego, albo przez tymczasowego zarządcę probostwa, albo przez kogoś innego, komu to zleci. A mianowicie: Ponieważ większa monstrancja, w dawnym stylu i ukształtowana na kształt krzyża, nieco się chwieje i nie jest dostatecznie wygodna i wytwor-na, dlatego też najczcigodniejszy proboszcz zatroszczy się, aby została przeprotiona i wykonana w nowszym stylu, z dodaniem także srebra, w takiej ilości, ile będzie potrzeba.

Ponieważ także puszka srebrna, w której przechowuje się Najświętszy Sakrament Eucharystii, jest zbyt mała i nie

Sacris hostiis non sufficiens, tumque ad expurgandum propter florisationes seu excavationes intus incommoda atque periculosa: proinde aliam majorem et commodiorem intus plane deaurandam comparari faciet. Reverendus vero Vicarius hostias in proportionata quantitate consecrabit, ita ut ultra duas septimanas renovatio Sanctissimi nunquam protrahatur. Quam quidem Pixidem tum et alias parvas

[58v]

cum Sanctissimo Viatico ad infirmos deferri solitas, nec non Calicem diligenter et circumspicte expurget, siquidem ad praesens in Pixide parva stannea Sacras Particulas conspexisse doluimus.

Sanctissimi Sacramenti expositio in Monastratorio in Festis Titularibus S[ancti] Mathaei Apostoli et S[anctae] Catharinae V[irginis] et Martyris mediante facultate ordinaria, quae et adnunc verbalis a Perillustri Judice Nostro Surrogato Consistoriali concessa esse per Reverendum Vicarium allegata est, cum praticari soleat, nos complacendo devotioni populi, et ad majorem allicere cupiendo eandem expositionem autoritate Nostra approbamus, et facultatem prosemper libenter concedimus.

Adest in Sacristia armarium pro aservandis oleis sacris in muro excusum, commodum quidem, sed commodius erit et honestius cum Reverendus Vicarius loco craticulae ferreae transparentis, per quam muribus facilis nimis

wystarcza na święte hostie, jak także z powodu zdobień w kształcie kwiatów wrytych w jej wnętrzu jest ona niewygodna i trudna do oczyszczenia, zatem nakaze sporządzić inną, większą i bardziej wygodną, która wewnątrz będzie gładko wyzłocona od wewnątrz. Czcigodny zaś wikary będzie konsekrował hostie w odpowiedniej ilości, tak aby odnowienie Najświętszego Sakramentu nigdy nie przeciągało się poza okres dwóch tygodni. Tą też puszkę, jak też inne mniejsze

[58v],

które są używane do zanoszenia Najświętszego Wiatyku dla chorych oraz kielich niech pilnie i starannie oczyści, bowiem obecnie, ku naszej wielkiej przykrości, zobaczyliśmy w małej puszcze cynowej święte cząstki.

Praktykuje się wystawienie Najświętszego Sakramentu w monstrancji w święta patronów św. Mateusza Apostoła i św. Katarzyny Dziewicy i Męczennicy, na podstawie zgody biskupiej, która już teraz została, jak zapewnia czcigodny wikary, udzielona ustnie przez wielce znakomitego naszego sędziego surogata konsystorza. Odpowiadając zatem na pobożność ludu i chcąc go przyciągnąć do wyższych rzeczy, zatwierdzamy to wystawienie mocą naszego urzędu i udzielamy chętnie wiecznej zgody.

W zakrystii jest szafa na przechowywanie świętych olejów wykuta w murze, nawet stosowna, ale będzie jeszcze stosowniejsza i porządniejsza, kiedy czcigodny wikary sporządzi drzwi drewniane z dobrym zamknięciem

aditus patet, fores ligneas, bene clausas comparabit, et amotis et avulsis imaginibus papiraceis deformis picturae circa concavitatem istius armarii affixis tabulatum ligneum circumcirca dari et bene accommodari faciet, in quo armario nihil aliud praeter vascula cum sacris oleis, et ea quae ad Baptismum ministrandum serviunt, reponatur et asservetur. Curet etiam Reverendus Vicarius post conquisita ab Ecclesia Nostra Cathedrali noviter consecrata sacra olea, vetera statim comburi, et non diu ea conservet, sicut in praesenti Visitatione invenimus seorsivum stanneum Vasculum ex veteribus oleis sacris et ex antiquo foeditate non bene expurgatum, graviterque olens. Bina quidem eadem vascula reperiuntur, sed illud in quo ordinarie olea sacra servantur destructum et confractum est, faciat itaque illud compte et eleganter transformari.

Nec leviter culpandus venit idem Vicarius Adalbertus Sławęcki, quod ille apparatus Sacristiae et reliquae supellectilis Ecclesiasticae debitam curam et circumspectionem non adhibuerit, nec adhibeat, circa

[59]

organarium animadversionem non habeat, qui organarius in officio et obsequio Ecclesiae negligens est adinventus, prout illum ipsemet Reverendus Vicarius incusavit, et per negligentiam ejus, hujusmodi supplex pessimo or-

w miejsce przejrzystej kraty żelaznej, przez którą myszy mają bardzo łatwy dostęp. Po usunięciu i oderwaniu papierowych obrazków ze szkaradnym malowidłem, którymi wyklejone jest wewnątrz tej szafy, niech zleci, aby wokoło wyłożono ją dobrze dopasowanymi deskami. W tej też szafie nie powinno się składać i przechowywać niczego innego poza naczyniami ze świętymi olejami i tymi, które służą do udzielania sakramentu chrztu. Niech także czcigodny wikary dba o to, aby po otrzymaniu z naszego kościoła katedralnego właśnie poświęconych świętych olejów, niezwłocznie spalił stare i nie przechowywał ich za długo. W trakcie tej wizytacji znaleźliśmy bowiem oddzielne naczynie cynowe niedokładnie oczyszczone ze starych olejów świętych oraz zastarzałego brudu i mocno śmierdzące. Znalaziono zatem dwa te naczynia, ale to w którym zwykle przechowuje się święte oleje jest zniszczone i połamane, dlatego też niech zleci, aby zostało ono pięknie i wytwornie na nowo wykonane.

Ten to wikary, Wojciech Sławęcki, jest winny poważnego zaniedbania, ponieważ nie wykazywał i nie wykazuje należytej troski i starania o wyposażenie zakrystii i pozostały sprzęt kościelny.

[59]

Nie sprawował odpowiedniego nadzoru nad organistą, który zaniedbywał obowiązki i posługę na rzecz kościoła, o co oskarżył go nawet sam czcigodny wikary. Z powodu niedbałości organisty wyposażenie, takie jak orna-

dine asservatur, et multum deteriorata est, uti casulae, pluvialia, mappae altarium, et alia linea canabeaque linteamina, mappae immundae et lacerae altaribus adhibentur.

Et quamvis invenerimus ac per scrutinia cognoverimus, memoratum Reverendum Sławęcki Vicarium vitae et morum statui suo sacerdotali convenientium honestatem, sobrietatem, modestiam et mansuetudinem, aliasque virtutes colere et conservare, muneri Vicariali sufficienter satisfacere, officiis Ecclesiasticis diligenter incumbere, et in hoc eundem laudaverimus et laudamus, tamen non modicam ut supra circa supellectilem Ecclesiasticam incuriam ac in praemonendo super necessariis Reverendissimo Rectore negligentiam non parcimus, proindeque ut in hoc se emendet, et quae reparanda vel comparanda conspexerit Reverendissimo Rectori tempestive in futurum deferat. Recollectiones Spiritus quas post susceptum Presbyteratus Ordinem amplius se non peregissem confessus est; sicut autem esca Corpori quotidiana ita et animae utiles sint Recollectiones saltem annuae, imo permaxime necessariae, illa enim pascit corpus corruptibile, istae vero saginant animam in vitam aeternam, et minus est si langueat corpus, maxime autem ut spiritus salvus fiat: proinde tam propter confirmationem vitae, morum et virtutum caeterasque acquirendas, quam etiam pro commissa culpa neglectus sacristiae ejusque supellectilis in Seminario Premisliensi per octo dies absolvat, testimonium de absolutis, nobis sive Reverendissimo

ty, kapy, obrusy ołtarzowe oraz inne płótna wykonane z lnu i konopi, było przechowywane w nieładzie i bardzo się zniszczyło, a na ołtarze kładzione są brudne i podarte obrusy.

Odkryliśmy i dowiedzieliśmy się po starannym badaniu, że wymieniony czcigodny wikary Sławęcki, którego sposób życia i obyczaje są odpowiednie dla jego stanu kapłańskiego, wykazuje się uczciwością, trzeźwością, skromnością i łagodnością oraz zachowuje inne cnoty, w sposób dostateczny czyni zadość obowiązkowi wikarego oraz starannie spełnia powinności kościelne i za to go pochwaliliśmy i chwalimy. Niemniej jednak nie możemy mu zapomnieć braku należytej troski o wyposażenie kościelne, o którym mowa wyżej, oraz zaniedbania w informowaniu najczcigodniejszego proboszcza o rzeczach koniecznych, niech się zatem w tym poprawi i jeśli zobaczy, że coś winno być naprawione lub nabyte, niech w przyszłości szybko powiadamia o tym najczcigodniejszego proboszcza. Wyznał, że od przyjęcia święceń kapłańskich nie odprawiał jeszcze rekolekcji duchownych, a przecież tak jak dla ciała codzienne pożywienie, tak dla duszy użyteczne są rekolekcje przynajmniej raz do roku. Są nawet jeszcze bardziej konieczne, pożywienie karmi bowiem podlegające zepsuciu ciało, a one karmią duszę na życie wieczne i mniej liczy się to, że osłabnie ciało, a najbardziej to, aby duch był zdrowy. Z tego też powodu, dla wzmocnienia sposobu życia, obyczajów, cnót oraz nabycia nowych, jak też za popełnioną winę zaniedbania

Suffraganeo et Officiali Nostro vel ejus Surrogato Judici circa obtinendam ad Confessiones Christi Fidelium excipiendas approbationem producat, et exhibeat, non alias eandem approbationem obtenturus.

Ad Congregationes Decanales non semper se descendere itidem confessus est, adducens rationem quod alium sacerdotem in locum suum substituendum habere non possit, curat tamen iisdem interesse, substituto Presbytero, donec

[59v]
alter Vicarius, uti maxime propter majorem amplae hujus et numerosas Parochiae commoditatem, securiorumque animarum curam huic Ecclesiae necessarius a Reverendissimo Rectore (quem in hoc paterne hortamur, ac ejus pietatem nobis notam maxime id etiam suadente oculorum suorum defectu accendimus) saltem manualis idoneus tamen adscitus fuerit.

Hinc vel maxime apparatus Ecclesiasticos destrui et deteriorari conspeximus et consideravimus, quod illi in uno parvo et inepto scrinio promiscue et acervatim reponantur, et conserventur. Proinde armaria vetera alias szafy quae inutiliter locum in sacristia occupant, illamque coarctant, et magis disordinem causant, amoveantur, ac loco ipsorum alia armaria, seu ladas ordinatiori aliarum Ecclesiarum more

w sprawie zakrystii i jej wyposażenia, niech spędzi osiem dni w seminarium przemyskim. A świadectwo tego pobytu niech przedstawi nam, albo naszemu najczcigodniejszemu sufraganowi i oficjałowi, albo jego sędziemu surogatowi, kiedy będzie starał się o pozwolenie na słuchanie spowiedzi wiernych i bez tego nie otrzyma tego pozwolenia.

Przyznał także, że nie zawsze przyjeżdża na kongregacje dekanalne, podając za powód to, że nie ma innego księdza, który mógłby go zastąpić, niech stara się jednak w nich uczestniczyć, gdy możliwe jest zastępstwo innego księdza, zanim

[59v]
nie zostanie przydzielony przez najczcigodniejszego proboszcza (do czego zachęcamy go po ojcowsku i odwołujemy się do jego znanej nam pobożności, a sugeruje to także jego utrata wzroku) inny odpowiedni wikary, choćby i tymczasowy, który jest bardzo potrzebny dla większej wygody w tej rozległej i ludnej parafii oraz dla zapewnienia lepszej opieki duszpasterskiej.

Spostrzegaliśmy i uznaliśmy, że wyposażenie kościelne zostało najbardziej zniszczone i uszkodzone z tego powodu, że jest ono składane do jednej małej i nieodpowiedniej skrzyni, gdzie jest przechowywane w pomieszczeniu i ścisku. Niech zatem usuną stare szafy, które niepotrzebnie zajmują miejsce w zakrystii, pomniejszają ją i powodują duży nieład, a na ich miejsce niech najczcigodniejszy proboszcz po-

Reverendissimus Rector construi faciat, in quibus casulae, pluvialia distinctim juxta colores suos disposita, et alia utensilia Ecclesiae et altaribus servientia diligenter et ordinate asserventur. Quoniam ut supra mentionatum est apparamenta Ecclesiastica fere omnia deteriorata et lacerata sunt, idem Reverendissimus Rector pro vel optimo decore Domus Dei, cui ipsum laudabiliter studere novimus, neve Sacerdotes ad Altaris Ministerium, Missae Sacrificia celebranda, tanquam ad Caenam Supremi Patris Familias Caelestis Christi Dei simul et hominis, Ipsiusmet Corpus et Sanguinem sumpturi non habita veste nuptiali accedentes reprehendantur et propulsentur, committet Reverendo Vicario, quatenus praedicta apparamenta lacerata, quae tamen ad usum adhuc apta sunt, ex aliis jam usu non servientibus accommodata et adaptata simili, vel proportionata colori materia, etiam stolas manipulis, et manipulos stolis accommodando (prout in praesenti Visitatione modum et normam eidem Reverendo Vicario tradidimus) reparare et resarcire, Casulas loco sericeae materiae, quae itidem multum lacera est, tela nigra vel alterius coloris alias plótnem kljonym propter meliorem exterioris materiae sustentationem subducere curet, pro qua reparatione, praeter liberam Reverendissimi Rectoris manum, providebunt expensam nonnulla paramenta auro et argento

stara się o przygotowanie innych szaf, inaczej skrzyń, na wzór takich, jak są w innych kościołach. W nich niech będą przechowywane osobno ornaty i kapy podzielone według swoich kolorów, a także starannie ułożone inne sprzęty kościelne i wyposażenie ołtarzowe. Jak była o tym mowa powyżej, niemal całe wyposażenie kościelne jest uszkodzone i podarte, a zatem tenże najczcigodniejszy proboszcz, dla największej chwały domu Bożego, o którą sam, jak wiemy, chwalebnie dba, i aby kapłani, którzy przystępują do posługi ołtarza, odprawiania ofiary mszy, jakby do uczty Najwyższego Ojca Niebieskiego, i mają spożywać ciało i krew Chrystusa, Boga i jednocześnie człowieka, a nie są ubrani w szaty weselne, nie zostali zganieni i wypędzeni, niech nakaze czcigodnemu wikaremu, co następuje: kiedy wymienione szaty są podarte, ale są jeszcze zdadne do użytku, niech zostaną naprawione i zaszyte, przy wykorzystaniu materiału z innych już niezdatnych, dopasowanym tak, by był w podobnym lub odpowiednim kolorze, dopasowując także stuły do manipularzy, a manipularze do stuł, zgodnie z zasadami, które podaliśmy czcigodnemu wikaremu w trakcie niniejszej wizytacji. Niech także zadba o to, by ornaty z materiału jedwabnego, które także są bardzo podarte, zostały podszyte czarnym plótnem lub innego koloru, inaczej zwanym plótnem kljonym, dla zwiększenia wytrzymałości zewnętrznego materiału. Środki na tę naprawę, poza dobrowolnymi nakładami najczcigodniejszego proboszcza, dostarczą niektóre paramenty pokryte złotem i srebrem,

[60]

pertexta, jam quidem irreparabilia, et quae comburendum et conflandum destinavimus. Parimodo mappas, albas et aliam biancheriam, unam ex alia reparari faciet, advigilarique ut semper mundae et integrae mappae altaribus adhibeantur jubebit.

Vexilla item in sacristia hactenus existentia, integris imaginibus permanentibus, suppeditata materia, nec non antependia altarium resarciri, tum nonnullos libros altaris et chori similiter in foliis pluribus laceros reparari, respective autem Psalterium, cum ad praesens existens, usui jam inutile sit, novum procurari injunget.

Fenestrae in Ecclesia in notabili parte excussa indigent quoque reparatione, in sacristia autem tota nova fenestra est comparanda. Candelabrum item stanneum in suo pedestali defectuosum supplendum. Campana major jam pridem discussa et scissa, quae et aures audientium laedit, transfusione nova indigens, idcirco hos omnes defectus amovere zelus Domus Dei, et Amor Cor Reverendissimi Rectoris urens conabitur. Urna in die Commemorationis Fidelium defunctorum et circa decantationem anniversariorum, alteriusque officii defunctorum exponenda non adest, itaque haec necessario comparanda est. Saepimenta Coemeterii quanquam cura et sollicitudine Reverendissimi Rectoris non pridem reparata sunt, jam tamen in aliquibus

[60]

które już nie nadają się do naprawy, a które przeznaczamy do spalenia i przetopienia. W podobny sposób niech postara się, by naprawiono obrusy, alby i pozostałą bieliznę innymi, oraz niech nakaze, aby uważano na to, by na ołtarze kładziono zawsze czyste i niepodarte obrusy.

Niech także nakaze, aby chorągwie, które obecnie znajdują się w zakrystii, zostały wzmocnione materiałem od spodu, bez naruszania obrazów oraz aby zostały zaszyte antependia ołtarzowe. Podobnie niech zostaną naprawione księgi do użytku ołtarza lub chóru, które mają wiele podartych stron, jeśli zaś chodzi o psalterz, to niech sprawi nowy, bo obecny nie nadaje się już do użytku.

Okna w kościele, które są w znacznej części zniszczone, także wymagają naprawy, a do zakrystii należy wykonać nowe okno w całości. Podobnie świecznik cynowy, który ma uszkodzoną podstawę, trzeba naprawić. Większy dzwon, który już wcześniej był rozbity i pęknięty i razi swoim dźwiękiem uszy słuchających, wymaga odlania na nowo. Te wszystkie zaś braki spróbuje usunąć troska o Dom Pański i miłość, która rozpala serce najczcigodniejszego proboszcza. Nie ma urny, która powinna być wystawiana w Dniu Zadusznym i przy odprawianiu mszy rocznicowych oraz innych nabożeństw za zmarłych, a zatem winna być nabyta. Ogrodzenie cmentarza, chociaż troską i staraniem najczcigodniejszego proboszcza niedawno było napra-

locis non nihil reparari volunt. Cum autem Communitas Incolarum villae Zurawica ex debito et antiqua consuetudine ad illa reparanda et comparanda teneantur, sitque adstricta, et ad eum effectum Decretum Reformationis ex Visitatione Arakieloviana, et aliud Decretum Consistorii Premisliensis illius Visitatorialis executivum adhuc in Anno 1728. die Lunae 25 Octobris intercesserit, quo mediante reparatio eorundem sepimentorum in spatio quinque Mensium facienda injuncta et demandata fuit, ideo Reverendissimus Rector Decretum hujusmodi ad effectum deduci et eosdem incolas remediis juris compelli pro exigentia ulteriori faciet et curabit. Ossorium siquidem antea extitisse, tam ex scriptis, quam ex testimoniis hominum constat, illud construi Reverendissimus Rector itidem curet.

Hospitale Pauperum penes hanc Ecclesiam reperitur, sed per hanc vetustatem putrefactum et ad proximum lapsum declinans. Quamvis fundatio illius non adsit, et Rectores

[60 v.]

Ecclesiae ad illius curam conservationem et reparationem non sint obligati, nihilominus Reverendissimus Rector modernus inter alia pro merito aeternae retributionis recte facta et hoc non postremum imo maxime remuneratori bonorum operum Domino gratum et acceptabile exhibebit, dum labenti vollet succurrere, quidquid enim minimis istis nempe Pauperibus factum praestitumque fuerit, sibimet ipsi factum esse

wiane, już jednak w kilku miejscach wymaga naprawy. Społeczność mieszkańców wioski Żurawica z obowiązku i dawnego obyczaju odpowiada za jego naprawę oraz utrzymanie i jest do tego zobowiązana, a dla wypełnienia tego zobowiązania istnieje dekret reformujący po wizytacji Arakielowicza i dekret wykonawczy Konsystorza Przemyskiego do tej wizytacji, wydany w poniedziałek 25 października 1728 roku. W nim to zawarty jest nakaz naprawy tego ogrodzenia w czasie pięciu miesięcy, dlatego też niech najczcigodniejszy proboszcz doprowadzi do tego, by ten dekret został wykonany i zadba o to, by mieszkańcy zostali zobowiązani mocą prawa do koniecznych napraw na przyszłość. Skoro kiedyś istniała kostnica, co wiadomo zarówno ze świadectw pisanych, jak i z zeznań ludzi, niech podobnie najczcigodniejszy proboszcz zadba o jej zbudowanie.

Znajduje się obok tego kościoła przytułek dla biednych, ale jest z powodu swojej starości zmurszały i chyli się ku upadkowi. Chociaż nie ma on nadanego uposażenia, a proboszczowie

[60 v]

kościół nie są zobowiązani do starania się o jego utrzymanie i naprawę, niemniej jednak obecny najczcigodniejszy proboszcz do innych czynków spełnionych dla wiecznej nagrody doda także ten niemały uczynek, miły Bogu, wynagradzającemu dobre czyny, jeśli zechce dopomóc podupadłemu przytułkowi, bo jak mówił Chrystus: cokolwiek uczyniliście jednemu z tych najmniejszych, mnie samemu uczyni-

Christus asseverat: vel etiam Reverendus Vicarius pium hoc opus Parochianis ferventer commendet.

Quemadmodum repleti sumus gaudio, quod tam circa Residentiam Plebanalem, quam circa Familiaria aedificia ruinam et desolationem non reperimus, ita optamus et commendamus Reverendissimo Rectori, ut haec omnia in bono conservet statu, caeterum tamen ad integram conservationem commendamus, quatenus tectum super aedes Familiares alias na Piekarni, et super stabulum, itemque septimenta circa pomarium, reparari faciat et demandet.

Quantum ad Proventus Ecclesiae istius pertinet: siquidem Decima manipularis ex agris et araturis Praedialibus Villae Małkowce multiplicatis Decretis fuit et est ipsi adjudicata, Reverendissimus vero Rector modernus forsitan ob respectum M[agnificae] Drohojowska Subdapiferae Chełmensis Bonorum ejusdem Villae Małkowce Haeredissae, Filiique ejus ac aliorum Consanguineorum suorum eandem in quota pecuniaria florenorum centum quinquaginta quotannis percipit, nulla tamen Compositio vel privata, vel autoritate Loci Ordinarii approbata intercessit; quapropter praecavendo praejudicium Ecclesiae in posterum praedictam Decimam in manipulis omnino (non respiciendo cum praejudicio Ecclesiae et periculo suae conscientiae carnem et sanguinem) recipiat. Et si opus fuerit de hoc etiam jure agat, successoribus suis negotium non facessendo, dubiumque non relinquendo.

liście. Niech także czcigodny wikary gorąco poleca to pobożne dzieło parafianom.

Tak jak cieszymy się z tego, że zarówno budynki plebanii, jak i budynki gospodarcze nie są zrujnowane i zaniedbane, tak samo życzymy sobie i zalecamy najczcigodniejszemu proboszczowi, aby utrzymywał to wszystko w należytym stanie. Oprócz zaś ciągłego dbania polecamy, aby nakazał naprawić dach na budynku gospodarczym, inaczej na piekarni, oraz na stajni, a także ogrodzenie wokół sadu.

Jeśli chodzi o dochody tego kościoła: chociaż dziesięcina snopowa z pól uprawnych folwarku z wsi Małkowice została przyznana wieloma wyrokami i należy mu się, najczcigodniejszy proboszcz obecny odbiera ją co roku w formie pieniężnej w wysokości stu pięćdziesięciu florenów, mając być może wzgląd na wielmożną Drohojowską, podstolnikową chełmską, właścicielkę dóbr tej wioski Małkowice, jej syna oraz innych swoich krewnych. Nie została zawarta jednak w tym względzie żadna umowa, czy to prywatna, czy też zatwierdzona przez ordynariusza miejsca. Aby zatem zapobiec uszczerbkowi, który może ponieść kościół w przyszłości, niech odbiera wymienioną dziesięcinę tylko w formie snopowej, nie biorąc pod uwagę związków krwi, kiedy chodzi o szkodę kościoła i narażenie sumienia na niebezpieczeństwo. Jeśli będzie taka potrzeba, niech odda sprawę do sądu, aby nie sprawić kłopotu swoim następcom i pozostawiać

A Parochis Ritus Rutheni in Villis intra Parochiam istius Ecclesiae consistentibus, praejudicia quaecunque fieri et inferri praecaveat Reverendus Vicarius, et diligenter invigilet, respective in Villa Bolestraszyce, qui ibidem Parochus, hactenus infantes Ritus Latini baptizare, benedictiones post nuptias et post partum publicas impertiri solitus fuisse in praesenti

[61]

Visitatione incusatus est, alias si quandocunque attentari aliquid contigerit, talem attentantem ad Judicium illius proprium conveniat.

Quandoquidem Judaei Braxatoriorum et Tabernarum Arendatores, loca haec nullo Ecclesiae fructu et emolumento occupant, quae si Catholici inhabitarent, accidentia Ecclesiae provenirent; quapropter, quatenus eo intuitu (sicut in aliarum Ecclesiarum Visitatione ordinavimus) singuli Braxatoriorum arendatores per florenos octo, Tabernatores vero per florenos quatuor quotannis pro Festis S. Paschatis Ecclesiae solvant statuimus et decernimus, quam pensionem Reverendus Vicarius percipere et repetere non intermittat; et ne Familiam Catholicam Christianam utriusque sexus et Ritus, tanto magis pro annua mercede conductam foveant, quinimo hactenus conservatam omnino alienent (cum super aliis praejudiciis non sint accusati) Jurisdictiones Curiales praedictarum Villarum requirat et sollicitet.

De caetero saepedictus Reverendus Vicarius non segnem et otiosum in Vi-

žadnej wątpliwości.

Niech czcigodny wikary dba, aby nie działa się żadna szkoda ze strony popów obrządku ruskiego, którzy mieszkają na obszarze parafii tego kościoła. Niech starannie na to uważa, szczególnie w wiosce Bolestraszyce, gdzie pop został obwiniony w tej wizytacji o to, że już chrzczył dzieci obrządku łacińskiego oraz odprawiał błogosławieństwa publiczne po zaślubinach i narodzinach.

[61]

Gdyby zdarzyło się, że ktoś podejmuje takie próby, niech pozwie go do właściwego dla niego sądu.

Skoro żydowscy dzierżawcy browarów i karczmi zajmują takie miejsca nie przynosząc żadnego pożytku i korzyści kościołowi, a kościół otrzymywałby dodatkowe środki gdyby zajmowali je katolicy, dlatego też, mając to na względzie, postanawiamy i nakazujemy (podobnie jak zarządziliśmy w wizytacjach innych kościołów), aby każdy z dzierżawców browarów wypłacał kościołowi osiem florenów, a karczmarze cztery floreny co roku na Święta Wielkanocne. Czcigodny wikary zaś niech nie zaniedbuje pobierania tej opłaty i przypominania o niej. W sprawie rodziny katolickiej chrześcijańskiej, obydwu płci i obrządków, którą najmowali za roczną zapłatę i utrzymywali, aby jej pozbawili zapłaty (o inne szkody nie zostali obwinieni), niech odwołuje się do jurysdykcji dworskiej wymienionych wsi.

Poza tym zachęcamy wspomnianego czcigodnego wikarego, aby nie był

nea Domini, sed diligentem operarium sese exhibeat, denarium diurnum a Caelesti Patre familias in aeterna beatitudine expectans hortamur. Pastorem autem benedictionem Nostram tam Reverendissimo Rectori Ecclesiae hujus tam a se dependentibus Vineae sibi concreditae ministris operariis et cultoribus peramanter elargimur. Datum in Plebanatu Zuravicensi Die Tertia Mensis Junii Anno 1744.

gnuśny i leniwy w winnicy Pańskiej, ale by był gorliwym robotnikiem, codziennej zapłaty oczekując od Ojca Niebieskiego w wiecznej szczęśliwości. Udzielamy bardzo serdecznie naszego pasterskiego błogosławieństwa, zarówno najczcigodniejszemu proboszczowi tego kościoła, jak też podległym mu robotnikom i sługom pracującym w powierzonej mu winnicy. Dane na plebanii w Żurawicy 3 czerwca 1744 roku.

Kościół w Żurawicy w latach 1662-1744

Najważniejszym obiektem sakralnym w każdej parafii był jej kościół, w którym skupiało się życie religijne wiernych. Tam też spełniano podstawowe sakramenty i praktyki religijne.

Podobnie było w parafii – Żurawica, która została utworzona 30 lipca 1406 roku¹. Natomiast pierwsza wzmianka źródłowa o Żurawicy pochodzi z 1387 roku. W tymże roku królowa Jadwiga, wynagradzając zasługi Jaśka ze Sprowy, mające na celu oderwanie ziemi przemyskiej od Węgier i przyłączenie jej do Polski, nadała mu między innymi Żurawicę². W 1388 roku król Władysław Jagiełło wydał dokument, zezwalający na lokację omawianej wsi na prawie niemieckim³.

Pierwszy żurawicki kościół parafialny pod wezwaniem św. Mateusza i św. Katarzyny został uposażony w 1406 roku przez ówczesnych właścicieli Żurawicy – Dobiesława i jego rodzonego brata Piotra⁴ i w tymże roku został wybudowany, choć możliwe jest, że nastąpiło to wcześniej. Niestety spłonął pod koniec XV wieku⁵. Po nim został zbudowany drugi kościół, którego fundatorami byli jeszcze Sprowscy albo już Kościeleccy. Kościół ten przestał istnieć przed 1580 rokiem⁶, bowiem w tymże roku wybudowano kolejny kościół staraniem Sebastiana Lubomirskiego, kasztelana wojnickiego⁷, a w 1797 roku odnowiono go dzięki pomocy Rudolfa Horodyskiego⁸.

Wygląd tego ostatniego opisuje ks. Fryderyk Alembek, pleban żurawicki w latach 1624-1672⁹, w 1662 w *Status Ecclesiae Parochialis Żoravicensis*¹⁰ oraz biskup Wacław Hieronim Sierakowski w wizytacji parafii Żurawica z 1744 roku¹¹. Najstarszą część kościoła stanowiła kaplica, która znajdowała się od jego północnej strony. Później została ona zamieniona na zakrystię. Jej wewnętrzne sklepienia

¹ Zbiór dokumentów małopolskich, wyd. S. Kuraś, I. Sułkowska-Kurasiowa, cz. V, Wrocław 1970, nr 1196, s.59.

² Zbiór dokumentów małopolskich, cz. IV, Wrocław 1969, nr 1074, s. 225-226.

³ Przywilej lokacyjny wsi Żurawicy z 15 września 1388 roku, oprac. E. Dybek, Przemysł 2009.

⁴ E. Dybek, Lokacja Żurawicy na prawie niemieckim, w: Dzieje Żurawicy. Studia i materiały, t. 1, red. L. Fac, Żurawica 2010, s. 21.

⁵ Elżbieta Sawuła podaje, że kościół spłonął w 1480 roku – zob. E. Sawuła, Historia budowy kościoła parafialnego w Żurawicy, w: Dzieje Żurawicy. Studia i materiały, t. 1, red. L. Fac, Żurawica 2010, s. 108, natomiast ks. Fryderyk Alembek, że został zniszczony wraz z całą wsią w 1498 roku przez Stefana Wielkiego – zob. Status Ecclesiae Parochialis Żoravicensis in Anno Domini presentis 1662, w: Dzieje Żurawicy. Studia i materiały, t. 2, red. M. Hofman, Żurawica 2013, s. 71.

⁶ Status Ecclesiae Parochialis Żoravicensis in Anno Domini presentis 1662, s. 71.

⁷ Tamże.

⁸ E. Sawuła, dz. cyt., s. 108.

⁹ H. Hazik, Ks. Fryderyk Alembek (1598-1672), w: Dzieje Żurawicy. Studia i materiały, t. 1, s. 47-65.

¹⁰ Status Ecclesiae Parochialis Żoravicensis in Anno Domini presentis 1662.

¹¹ Archiwum Archidiecezjalne obrządku łacińskiego w Przemysłu, sygn. 166: Wizytacja dekanatu pruchnickiego z 1744 roku, przeprowadzona przez biskupa Wacława Hieronima Sierakowskiego. s. 41-62.

i ściany mogły pochodzić, zdaniem ks. Alembeka, jeszcze z czasów pierwszego kościoła¹². Z kolei we wnętrzu kościoła przy jego ścianie północnej, między wejściem do kaplicy (zakrystii) i mniejszym ołtarzem znajdował się nagrobek ceglany ufundowany przez Jakuba Śnieżka z Laskówki, dziedzica na Łowczówku i Kobierzuchach swojemu synowi – Stanisławowi, który zmarł w wieku 19 lat w Jarosławiu, 23 lipca 1596 roku¹³. Ów nagrobek posiadał marmurową tablicę z inskrypcją o następującej treści: *D[eo] O[ptimo] M[aximo] S[acrum] Nobilis Jacobus Sniezek, de Laskowka, in Łowczowek, et Kobierzuk, Haeres, Stanislao Sniezek, Filio, optima spei iuveni, Artium Liberalium studiosissimo, Pietatis, et Paterni Amoris ergo, maestus, hoc monumentum posuit. Obiit Iaroslavii XXIII die mensie Iulii Anno Domini MDXCVI. Aetatis suae XIX*¹⁴. Później nagrobek zaczął odchodzić od ściany, co mogło grozić zawaleniem, jak również miejsce przy mniejszym ołtarzu było za ciasne dla odprawiających, więc tablicę marmurową umieszczono w posadzce w pobliżu krypty, w której spoczywał zmarły¹⁵. W kościele, opisywanym przez ks. Alembeka, znajdowały się dwie krypty ze sklepieniami z wypalanej cegły. Większa z nich była usytuowana pod małym chórem, mniejsza zaś pod dużym chórem od północnej strony chrzcielnicy¹⁶. Z kolei chrzcielnica – dar Sebastiana Lubomirskiego – znajdowała się pośrodku kościoła, wyrzeźbiona z jednego kamienia i wytworna. Od strony wielkiego ołtarza widniały na niej cztery herby fundatora¹⁷.

Kościół ten został poświęcony przez ks. Fryderyka Alembeka 20 kwietnia 1641 roku, do tego zaś czasu odprawiano w nim nabożeństwa na podstawie zezwolenia¹⁸.

Kolejny, już znacznie dokładniejszy opis kościoła żurawickiego, spotykamy we wspomnianej wizytacji biskupa Wacława Hieronima Sierakowskiego z 1744 roku¹⁹.

Najważniejszym miejscem w kościele jest ołtarz, to na nim odbywa się największy cud, czyli przeistoczenie chleba w Ciało Chrystusa i wina w Jego Krew. Podobnie w omawianym kościele znajdowały się trzy ołtarze bardzo starej konstrukcji: ołtarz większy Ścięcia św. Katarzyny, drugi od prawej strony wejścia do kościoła św. Anny, Matki Bożej Rodzicielki i trzeci Najświętszej Maryi Panny z Sokala²⁰.

---

¹² Status Ecclesia Parochialis Żoravicensis in Anno Domini prasenti 1662, s. 72.

¹³ Tamże, s. 72-73.

¹⁴ Poświęcone Bogu Najlepszemu i Największemu Szlachetnie urodzony Jakub Śnieżek z Laskówki, dziedzic na Łowczówku i Kobierzuchach Stanisławowi Śnieżkowi swojemu synowi, młodzieńcowi pełnemu najlepszych nadziei i bardzo pilnemu w sztukach wyzwolonych, wznosił ze smutkiem ten pomnik ze względu na swoje przywiązanie i miłość ojcowską. Zmarł w Jarosławiu 23 lipca roku Pańskiego 1596 w 19 roku życia – Status Ecclesia Parochialis Żoravicensis in Anno Domini prasenti 1662, s. 72-73.

¹⁵ Tamże, s. 73.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże, s. 71-72.

¹⁸ Tamże, s. 72.

¹⁹ Archiwum Archidiecezjalne obrządku łacińskiego w Przemyślu, sygn. 166: Wizytacja dekanatu pruchnickiego z 1744 roku, s. 41-62.

²⁰ Tamże, s. 42.

Ołtarz wielki drewniany, pomalowany był na czarno, w części pozłacany, w środku obraz św. Katarzyny, mensa murowana, niekonsekrowana, z trzema murowanymi schodkami, na mensie (stole) tabernakulum czarno malowane, w części pozłacane, z drzwiczkami na żelaznych zawiasach, z zamkiem i kluczykiem, wewnątrz pomalowane na niebiesko. Po bokach ołtarza zrobione drzwi, które prowadziły za ołtarz²¹.

W tymże tabernakulum przechowywany był Najświętszy Sakrament w puszcze srebrnej, złożonej od wewnątrz, ale w zbyt małej i niedogodnej do czyszczenia z powodu zdobień w kształcie kwiatów²².

Od strony wielkiego ołtarza, w małym chórze została umieszczona na drewnianym słupku – ambona, stolarskiej roboty, pomalowana na czarno z wyłaczanymi ozdobami czterech Ewangelistów, ze starymi schodami. Passya (przedstawienie Męki Pańskiej) na tarczy, wyrżniętej z deski, malowana, z dwoma osobami po bokach – Najświętszą Marią Panną i Świętym Janem²³.

Po drugiej stronie wielkiego ołtarza w wielkim chórze znajdował się drewniany ołtarz, snycerskiej roboty, pomalowany na czarno, w części pozłacany. Na mensie murowanej w środku był obraz Najświętszej Marii Panny, niekonsekrowany, z jednym murowanym stopniem. Przy tym ołtarzu krata drewniana, pomalowana na zielono, farba już trochę wytarta, z drzwiczkami na dwóch zawiasach i haczykiem do zaczepiania.

Naprzeciwno tego ołtarza, umieszczony był kolejny ołtarz tejże struktury i malowania, w jego środku znajdował się obraz św. Anny Samotrzeciej, na mensie murowanej, niekonsekrowany, z dwoma drewnianymi schodkami.

Przy tym ołtarzu była chrzcielnica, wykuta z kamienia, ze starym drewnianym przykryciem, snycerskiej roboty, z żelaznym prętem i kłódką, na murowanym stopniu, na którym umieszczono zbiornik na wodę chrzcielną, z drewnianym przykryciem. W chrzcielnicy umieszczono miedziany kociołek²⁴.

Na ścianach wisiało 17 obrazów. Dwa malowane na drewnie: św. Anny Samotrzeciej i Chrystusa Ukrzyżowanego, cztery – Chrystusa Ukrzyżowanego, malowane na płótnie, siedem – Najświętszej Marii Panny, malowanych na płótnie i jeden z nich na drewnie oraz jeszcze trzy kolejne na drewnie: św. Marcina, św. Antoniego i św. Jerzego w drewnianych ramach czarno malowanych. Dwa obrazy były za szkłem i trzeci bez szkła Najświętszej Marii Panny²⁵.

Spośród przedstawionych wyżej obrazów znajdował się w omawianym kościele obraz Najświętszej Panny Maryi, czczony od dawna przez wiernych jako cudowny. Potwierdzeniem otrzymanych przez nich łask były wywieszane tablice wotywny ze srebra²⁶.

---

²¹Tamże, s. 41, 49.

²²Tamże, s. 41.

²³Tamże, s. 49.

²⁴Tamże, s. 49-50.

²⁵Tamże, s. 50.

²⁶Tamże, s. 42.

Kościół żurawicki posiadał święte relikwie wystawiane do publicznego kultu z kości świętego Maksymina Męczennika, umieszczone w srebrnym relikwiarzu, подарowane parafii przez księdza Sałackiego, kanonika katedralnego przemyskiego, które przywiózł z Rzymu²⁷.

Wyposażenie kościoła stanowiło również osiem ławek dębowych stolarskiej roboty, jedna ławka pomalowana na zielono, drewniany konfesjonał stolarskiej roboty bez zamknięcia oraz jeszcze jedna niewielka ławka, również stolarskiej roboty²⁸.

W całym kościele była ceglana posadzka, w niej grób niewielki murowany. Strop był obity deskami z tarcic. Kościół wyposażony był w siedem okien, które były oprawione w ołów. Niektórym z nich była potrzebna naprawa²⁹.

Po lewej stronie przy wyjściu z kościoła znajdowały się schody na chór, w dobrym stanie. Chór był drewniany, wybudowany z desek, z podłogą również drewnianą, na której został umieszczony pozytyw w szkatule czarno malowanej, o głosach sześciu, stary, dobry, na którym znajdowała się sosnowa szuflada i jeden drewniany pulpit³⁰.

W wielkim chórze znajdowała się zakrystia, do której prowadziły drzwi dębowe, czerwono malowane na trzech żelaznych zawiasach, z zamkiem o jednym ryglu i zasuwą. Zakrystia była murowana z posadzką, posiadała dobrą podsiebitkę oraz jedno okno bez szyb z żelazną kratą. Pod tym oknem stał drewniany stół, przy nim framuga w murze, zamykająca się żelazną kratą, na dwóch żelaznych zawiasach. Przy kracie znajdował się przybity do muru lawaterz. W omawianej framudze, czyli szafie wykonanej w murze, przechowywano święte oleje³¹.

W tym miejscu były jeszcze dwie szafy przybite do muru, stolarskiej roboty. Jedna z nich została pomalowana na czerwono, posiadała drzwi pojedyncze na dwóch żelaznych zawiasach, z zamkiem i kluczykiem oraz dwoma przegrodami i szufladą zamykającą się na jedną kłódkę. Druga z kolei szafa była biała, przeznaczona na chorągiew, posiadała podwójne drzwiczki, umieszczone na czterech żelaznych zawiasach. Ponadto w zakrystii, przy drzwiach, znajdowała się jeszcze jedna szafa, pstro malowana z dwoma drzwiczkami na żelaznych zawiasach, u jednych z nich była niewielka kłódkę z kluczykiem. W omawianym miejscu znajdował się też drewniany obraz procesyjny czerwono i niebiesko malowany, z jednej strony widniał na nim wizerunek Najświętszej Panny Maryi, z drugiej zaś św. Michała. Ponadto w zakrystii znajdowało się jeszcze czternaście obrazów w ramach drewnianych czarno malowanych: dziewięć Najświętszej Panny Maryi, jeden św. Dominika,

---

²⁷ Tamże.

²⁸ Tamże, s. 50.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże, s. 42,50.

dwa Salvatoris (Chrystusa Zbawiciela), jeden Narodzenia Pańskiego. Z kolei bez ram, na drewnie malowanych było jeszcze trzy obrazy: jeden z nich przedstawiał Crucifixi (Ukrzyżowanie), drugi Resurrectionis (Zmartwychwstanie), trzeci zaś św. Wojciecha, z podwójnymi drzwiczkami na czterech żelaznych zawiasach. Oprócz wyżej wymienionych obrazów, zakrystia mieściła jeszcze dwa wizerunki Crucifixi Domini (Ukrzyżowania Pańskiego), jeden – Beatissimae Dolorosae (Najświętszej Maryi Panny Bolesnej) oraz jeden Koronacji Najświętszej Panny i dwa św. Franciszka³².

Kościół żurawicki wyposażony był w dwoje drzwi – mniejsze i większe. Mniejsze po lewej stronie (wychodząc z kościoła) były wykonane z drewna jodłowego, umieszczone na dwóch żelaznych zawiasach, z zamkiem dwuryglowym. Drugie, większe drzwi, posiadały również dwa duże żelazne zawiasy, drągiem z kościoła zasuwające się, z babińca zaś wrzeczadzem na skobel zamykające się. Za tymi drzwiami znajdował się niewielki babiniec, przybudowany z tarcic jodłowych, z powalą również z tarcic ułożoną, bez podłogi. W nim były umieszczone dwa okienka bez szyb oraz wisiały dwa obrazy Najświętszej Marii Panny i Pana Jezusa Nazareńskiego w ramach pomalowanych na czarno. Z babińca na zewnątrz prowadziły podwójne drzwi o czterech zawiasach zamykające się na klamkę.

Kościół po bokach był obity, wkoło niego oprócz babińca i zakrystii znajdowały się blanki dachem gontowym przykryte, w węglach były wzmocnione szynami. Dach nad zakrystią, babiniecem i całym kościołem był w dobrym stanie. W środku kościoła znajdowała się kopuła, obita białą blachą, a na niej została umieszczona niewielka sygnaturka³³.

dr Elżbieta Dybek

---

³² Tamże, 50-51.

³³ Tamże, s. 54.

Fundacja szpitalna Rudolfa Horodyskiego

Tworzenie przytułków, schronisk, pomoc ubogim i chorym nie jest „wynalazkiem” naszych czasów. Opieka nad ubogimi przez wieki była domeną przede wszystkim Kościoła, który tworzył przytułki przy katedrach biskupich oraz szpitale zakonne. Z czasem, wraz z rozwojem miast, pojawiły się także szpitale niezależne od władz kościelnych. Przykładem może tu być wielka fundacja szpitalna Mikołaja Spytka Ligęzy, która obejmowała 12 zakładów dla 128 ubogich. Podobne fundacje tworzyli Lubomirscy, Firlejowie, na mniejszą skalę średnia szlachta, a nawet drobna¹. W zasadzie do XVIII w. w świadomości społecznej krajów europejskich dominował pogląd, że szpital ma służyć przede wszystkim ubogim, co wiąże się z chrześcijańską ideą miłosierdzia. Na określenie różnych typów przytułków dla ubogich przyjmowana była wspólna nazwa „szpital” i takie też określenie najczęściej występuje w dokumentach dotyczących szpitala dla ubogich w Żurawicy. *Od najdawniejszych czasów był zwyczaj w Polsce, że ludzie dobrej woli zakładali i utrzymywali „szpitale” dla ubogich. Szpitale te nie były przeznaczane dla chorych celem ich leczenia, ale dla ubogich starców i niezdolnych do pracy* – pisali w 1926 r. w Statucie fundacyjnym szpitala w Żurawicy jego twórcy².

Po soborze trydenckim (1545-63) zaczęły powstawać szpitale parafialne na wsiach i w małych miastach. Pod koniec XVI w. i w I poł. XVII w. w każdej diecezji powstała sieć szpitali parafialnych, a duchowieństwo tworzyło lub aktywizowało działalność stowarzyszeń dobroczynnych, bractw ubogich, bractw miłosierdzia i związanych z nimi tzw. banków pobożnych. Taki bank działał choćby w Rzeszowie od ok. 1636 r., jako realizacja testamentu rzeszowianina – kanonika katedry krakowskiej Łukasza Doctoriusa³. Sieć szpitali dla ubogich na ziemi przemyskiej powstawała stopniowo, najpierw w starszych i większych miastach, później w mniejszych ośrodkach miejskich i na wsiach. Pierwsze szpitale parafialne pojawiły się na tych ziemiach w końcu XVI w⁴.

W Żurawicy pierwszy przytułek dla ubogich wybudował ok. 1590 r. właściciel okolicznych dóbr Sebastian Lubomirski, późniejszy kasztelan wojnicki. Wybudowany „przy gościńcu, który prowadzi z Przemyśla do Jarosławia”⁵, z drewna, na wzór chaty chłopskiej, z czasem uległ spróchnieniu i przed 1626 r. zawalił się. Nowy, obszerniejszy budynek szpitalny, powstał z funduszy i polecenia Elżbiety z Tęczyna

---

¹Z. Budzyński, *Dzieje opieki społecznej w ziemi przemyskiej i sanockiej (XV-XVIII w.)*, Przemysł-Kraków 1987, s. 48 - 49.

²Archiwum Parafii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy, Statut fundacyjny Fundacji szpitala im. Wojciecha Rudolfa Horodyskiego w Żurawicy z 24 czerwca 1926 r., s. 1.

³*Dzieje Rzeszowa*, pod red. F. Kiryka, Rzeszów 1994, t. 1, s. 291.

⁴Z. Budzyński, *Dzieje opieki...*, s. 43.

⁵Status Ecclesiae Parochialis Zoravicensis In Anno Domini praesenti 1662, w: *Dzieje Żurawicy. Studia i materiały*, Żurawica 2013, t. 2, s. 100.

Korniaktowej, żony kolejnego właściciela Żurawicy. Ubogim ze szpitala wyznaczano oprócz tego, co jakiś czas z dworu deputat zboża i innych produktów spożywczych, a chłopi mieli zaopatrywać przytułek w drewno opałowe⁶.

Jednak zakład ten nie przetrwał długo. W 1657 r. został spalony przez Węgrów, których oddziały wchodziły w skład wojska księcia siedmiogrodzkiego Jerzego Rakoczego. W tej sytuacji ówczesny pleban żurawicki, ks. Fryderyk Alembek (doktor filozofii i teologii, równocześnie m. in. kantor kapituły przemyskiej i protonotariusz papieski), postarał się u właściciela Żurawicy Karola Franciszka Korniakta, o ponowną odbudowę zniszczonego przytułku. Pod koniec 1662 r. budynek szpitala był gotowy, a do przytułku należy ogród, położony pomiędzy gościńcem a trójkątnym ogrodem plebańskim, od północy otacza go pole dworskie, a od południa ogród szkoły⁷. Nie było natomiast mowy o jakiejś trwałej fundacji na rzecz nowego domu⁸. Niestety Korniakt nie zgodził się na wspieranie ubogich żywnością z magazynów dworskich⁹.

W rezultacie działalność szpitala została ograniczona, a w I poł. XVIII w. sytuacja szpitali w ogóle uległa pogorszeniu w warunkach ogólnego rozprężenia i powszechnego ubóstwa. Przytułek żurawicki na początku był dobrze uposażony, posiadał ogród, dwie krowy i ordynaria (dodatkowe świadczenia dworskie) w latach 1636 – 1646, potem tylko ogród i trzy krowy (1699 – 1700) i wreszcie w latach 1743 – 1756 już tylko ogród. Na utrzymanie ubogich musiał wystarczyć niewielki ogród przyszpitalny oraz krowy, trzymane w przytułku lub przekazane komuś w użytkowanie w zamian za niewielką opłatę. Ubodzy często wegetowali, wspierani czasami przez otoczenie, księdza lub właściciela wsi¹⁰.

Tradycja zakładania i utrzymywania szpitali dla ubogich i niezdolnych do pracy była bardzo silna, skoro do tej myśli wrócił kolejny właściciel Żurawicy – Wojciech Rudolf Horodyski. Testamentem z 6 marca 1810 r. zapisał kwotę 20 tysięcy złotych polskich („dawnych”) dla ubogich religii rzymsko – katolickiej w Żurawicy. Legat ten został zredukowany do kwoty 1510 zł i 34 gr. waluty wiedeńskiej i pozostawał w depozycie aż do czasów wprowadzenia władz autonomicznych na terenie Galicji, a w 1869 r. doszedł do kwoty prawie 2 600 złr. Kapitał ten na podstawie rozporządzenia Namiestnictwa we Lwowie z dnia 3 września 1868 r. wydano radzie gminnej w Żurawicy¹¹.

---

⁶Z. Budzyński, *Dzieje opieki...*, s. 50.

⁷*Status Ecclesiae...*, s. 101. Kolejny opis szpitala pochodzi z akt wizytacji biskupa W. H. Sierakowskiego, który pisał o szpitalu położonym „opodal od kościoła przy drodze do Przemyśla”, zbudowanym z drewna, chrustu i gliny, pokrytym słomą, składającym się z sieni oraz dwóch izb. Szpital w jego ocenie wymagał napraw („reparacyi”).

⁸Tamże, s. 102.

⁹Z. Budzyński, *Dzieje opieki...*, s. 50.

¹⁰Tamże, s. 111-113.

¹¹Archiwum Parafii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy, Statut fundacyjny Fundacji szpitala im. Wojciecha Rudolfa Horodyskiego w Żurawicy z 24 czerwca 1926 r., s. 1.

W 1872 r. gmina w porozumieniu z ówczesnym proboszczem zakupiła nieruchomość, składającą się z domu drewnianego i pół morga ogrodu za kwotę 1500 złr, natomiast resztę kapitału ulokowano w Kasie Pożyczkowej w Żurawicy. Z odsetek kapitału fundacyjnego pokrywano koszty utrzymania budynku oraz w porozumieniu z proboszczem część przekazywano na rzecz ubogich. Przede wszystkim wspierano starców mieszkających w budynku szpitalnym, resztę rozdzielano między potrzebujących parafii rzymsko – katolickiej z Żurawicy¹². Wydawałoby się, że proste zapisy dokumentu fundacyjnego pokazują historię żurawickiego szpitala, tymczasem w świetle dokumentów z Archiwum Państwowego w Przemyślu, Archiwum Archidiecezjalnego w Przemyślu oraz Parafii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy wyłania się historia dużo bardziej złożona.

Dzieje zapisu Horodyskiego pojawiają się w odpowiedzi na odezwę C.K. Starostwa w Przemyślu z 28 lutego 1894 r. Autor w imieniu Zwierzchności Gminnej w Żurawicy pismem z 10 marca 1894 r. *pozwala sobie rzecz całą o funduszu szpitalnym w Żurawicy jako dobrze [...] znaną przedłożyć* w związku z zapytaniem Starostwa w Przemyślu w sprawie uchwał Rady Gminnej z 1892 i 1893 r., dotyczących wypłat zapomogi słudze cerkiewnemu i ich późniejszego wstrzymania oraz z protestem Teodora Smuka i jego towarzyszy, związanym również z tą sprawą¹³.

Właściciele Żurawicy i patronowie tutejszego kościoła, od chwili założenia parafii i kościoła, „zwyczajem pobożnym owych czasów” fundowali i utrzymywali szpital ubogich przy kościele obrządku łacińskiego. W posiadaniu proboszcza żurawickiego znajdować się miały w świetle tego pisma dokumenty z 1627 i 1631 r., przedstawiające zobowiązania patronów kościoła w tej mierze, tzn. jakości i ilości danin na rzecz ubogich ze szpitala kościelnego. Po przejściu Żurawicy w posiadanie Wojciecha Rudolfa Horodyskiego, nowy właściciel także przestrzegał zobowiązań poprzedników, a ponieważ budynek szpitala zaczął podupadać, to testamentem z 1810 r. zapisał fundusz wieczysty *na postawienie szpitala, umieszczenie i utrzymanie sług kościelnych o. łącz. przeznaczając na to 20.000 zł. polskich*¹⁴. Szpital w Żurawicy znalazł się również w kręgu zainteresowania kolejnego właściciela wsi ks. Leona Sapięhy¹⁵. Dawał on wskazówki, aby budynek szpitala wybudować skromny i w ten sposób większy fundusz móc przeznaczyć na utrzymanie ubogich. Jednak mimo tych wytycznych i późniejszych przypomnień ze strony C. K. Namiestnictwa, do wybudowania nowego budynku nie doszło. Natomiast kapitałem zarządzali proboszczowie żurawiccy i przedstawiali rachunki z wykorzystania odsetek Namiestnictwu¹⁶.

---

¹²Tamże, s.1.

¹³Archiwum Państwowe w Przemyślu, C.K. Starostwo w Przemyślu, sygn. 1, s. 6.

¹⁴Tamże, s. 6.

¹⁵Tamże, s. 7.

¹⁶Tamże, s. 7.

W 1868 r. na mocy ustawy o opiece nad funduszami dobroczynnymi w gminach, zarządzanie funduszem przeszło na gminę i w rezultacie miał być postawiony nowy budynek szpitala oraz zapewnione utrzymanie w nim ubogich, potrzebnych do obsługi kościoła. Zarząd gminny w porozumieniu z proboszczem przystąpił w tej sytuacji do wykonania celu fundacji, wykupując starą szkołę przy kościele z ogrodem, a resztę kapitału umieszczono w kasie pożyczkowej w Żurawicy. Z procentów, zgodnie z wolą fundatora, utrzymywano szpital i opłacano ubogiego, służącego stale przy kościele, a z pozostałej sumy z procentów wspierano ubogich ze wsi¹⁷.

Odnosząc się do protestu Teodora Smuka w sprawie wstrzymania wypłacania zapomogi¹⁸, wskazywał, że gmina jest tylko administratorem i opiekuje się powierzonym funduszem zgodnie z wolą W. R. Horodyskiego i nigdy pałamarz cerkiewny żadnej płacy z funduszu nie pobierał i *nikt nawet nie myślał w tej mierze podnosić pretensji aż do 1892 r.*¹⁹ Autor pisma źródło takich roszczeń widział w pojawieniu się w składzie rady kilku radnych z ustalonym z góry planem *wichrzenia w gminie*, a którym udało się potajemnie wśliznąć do niej. Jak pisze – zawiązała się partia młodo – czesko – ruska (czterech braci Czechów miało osiąść w Żurawicy) i udało się jej pozyskać kilku członków rady, a tym samym chwilową większość. I jednym z tematów, który okazał się bardzo *popularnym do wszczęcia niezgody* był właśnie fundusz szpitalny. Chciano wprost uchwalić 18 lutego 1892 r. płacę stałą z funduszu dla pałamarza cerkiewnego. Jednak pojawił się opór radnych, którzy pamiętali, że chodzi o fundusz kościelny zarządzany do niedawna przez proboszczów żurawickich (mimo przejścia jego pod zarząd gminy nadal de facto nim zarządzali) i ci *odesłali radnych* ruskich do proboszcza z prośbą, aby zezwolił na danie wsparcia pałamarzowi. Proboszcz mając na względzie dotychczasową zgodę między Polakami i Rusinami, zezwolił na jedorazowe wsparcie w wysokości 12 florenów²⁰.

Sprawa wróciła rok później, kiedy ta sama grupa radnych 23 lutego 1893 r. *uznawszy się za kompetentną do wszelkich uchwał i zarządzeń*, pominawszy wszelkie formy prawne i protesty, uchwaliła wprost płacę roczną stałą dla pałamarza cerkiewnego w wysokości 18 florenów. Mając w swojej grupie kasjerów gminnych, wypłaciła za I kwartał 1893 r. 4 floreny 50 centów²¹. Jednak taka sytuacja w Radzie Gminy w Żurawicy stała się dla Wydziału Rady Powiatowej trudną do tolerowania i wysłano do przeprowadzenia oceny sytuacji Sekretarza Rady Powiatowej, pana Wysockiego. Ten po przeprowadzeniu „dochodzenia” stwierdził, że obie uchwały są bezprawne, ponieważ nie były głosowane, ani nie zostały przyjęte i podpisane przez

---

¹⁷ Tamże, s. 7.

¹⁸ Tamże, s. 6.

¹⁹ Tamże, s. 8.

²⁰ Tamże, s. 8.

²¹ Tamże, s. 8.

naczelnika rady gminy, a wręcz oprotestowane. W księgach uchwał gminy znalazły się tylko dlatego, że pisarz gminny wpisał je tam, nie znając procedur. Sekretarz uznał je również za bezprzedmiotowe, ponieważ rozporządzają funduszem na inne cele, niż jest on przeznaczony, a także proboszcz wniósł protest do protokołu. Ostatecznie wysłannik Rady Powiatowej uznał za słuszną i legalną decyzję Namiestnictwa z 1 listopada 1893 r., że *fundusz szpitalny na inne cele przeznaczony, nie na płacę pałamarza* (stanowisko zawarte w dekrete o rozwiązaniu Rady Gminy w Żurawicy)²².

Dalej autor pisma odnosząc się do protestu Smuka wskazywał, że Horodyski w 1810 r. zapisem testamentalnym fundusz uchwalił przy kościele obrządku łacińskiego i określił jego użycie. Idąc tokiem rozumowania protestujących, Rada Gminy mogłaby uchwalić z tego funduszu pomoc dla szkółki żydowskiej przy domie modlitwy, *a przecież tego fundator żadną miarą nie mógł, ani przewidzieć, ani chcieć*²³. Aby uniknąć takich sytuacji w przyszłości i nie dawać możliwości do działania agitatorom, *wskazane uważam prosić Świątne C.K. Starostwo, żeby spowodować raczyło stanowczy w tej mierze wyrok u P.T. Władz wyższych i do dania należytej odprawy pisarzom protestu*²⁴.

Sprawa ewentualnych wypłat dla pałamarza cerkiewnego znalazła się jeszcze w piśmie Zwierzchności Gminnej w Żurawicy do Starostwa w Przemyślu z 10 lutego 1914 r. Po należyтым zbadaniu sprawy okazało się, że pałamarz nie otrzymywał i nie otrzymuje żadnej zapłaty z fundacji szpitalnej, a pretensje Teodora Smuka i towarzyszy są bezpodstawne, ponieważ opierają się na rzekomej uchwale Rady Gminy z 1893 r. W tym czasie właśnie w Radzie nastąpiły nadużycia, podejmowanie uchwał niezgodnie z prawem, co spowodowało rozwiązanie Rady decyzją Namiestnictwa we Lwowie w 1893 r. W świetle tego dokumentu szpital przy kościele w Żurawicy istniał od wieków i w 1810 r. zapis Horodyskiego powiększył fundację. Zarządzali nim i funduszem proboszczowie, a potem gmina aż do 1893 r. i nikomu na myśl nawet nie przyszło by z fundacji tej udzielać wspomnianej pensji pałamarzowi cerkiewnemu, zresztą nawet on sam nigdy nie upominał się o taką wypłatę, bo wiedział, że mu się nie należy²⁵.

Zapis Horodyskiego i funkcjonowanie szpitala były przedmiotem wieloletniej ożywionej korespondencji pomiędzy instytucjami Lwowa i Przemyśla oraz Radą Gminną w Żurawicy. Wyłania się z niej historia żurawickiego szpitala, pytania i wątpliwości, jakie narastały wokół niego. Odezwa napisana we Lwowie i datowana na 30 grudnia 1897 r., odwoływała się do wcześniejszego dokumentu z 10 marca 1896 r., przedłożonego Namiestnictwu w sprawie żurawickiej fundacji. Starostwo miało

---

²²Tamże, s. 9.

²³Tamże, s. 9.

²⁴Tamże, s. 10.

²⁵Tamże, s.210-211.

zbadać sprawę szpitala i odpowiedzieć na pytania postawione w dokumencie. Czy w momencie zapisu w testamencie Rudolfa Horodyskiego istniał w Żurawicy szpital lub był w budowie, czy w takim razie nadal on istnieje lub kiedy i z jakiego powodu przestał istnieć. I dalej padały kolejne pytania – czy w tej chwili istnieje w Żurawicy budynek szpitalny, jeśli tak to w jakim jest stanie i ile osób w nim mieszka. Kolejna kwestia, to kiedy powstał obecny budynek, z jakich funduszy, na czyim gruncie i za jakie fundusze ten grunt zakupiono²⁶.

W odezwie z 23 maja 1902 r., którą C.K. Prokuratoria Skarbu skierowała do przemyskiego starostwa, padło znowu kilka pytań związanych z fundacją szpitalną. Przede wszystkim znajduje się w tym dokumencie wzmianka, że w świetle pisma z 28 marca 1627 r. istniał w Żurawicy szpital z fundacji kasztelana Sebastiana Lubomirskiego²⁷. W orzeczeniu C. K. Starostwa z 15 lipca 1869 r. znajduje się informacja, że w świetle zeznań byłego proboszcza ks. Stojałowskiego do protokołu z 8 marca 1866 r. szpital w Żurawicy istniał i nawet grunt szpitalny, obejmujący 794 sążni blisko stodoł plebańskich leży i że zdaje się budynek szpitalny razem z budynkiem plebańskim dopiero w r. 1844 się spalił²⁸.

Jednak jak pisze dalej autor dokumentu, z akt przesłanych do Prokuratorii Skarbu nie wynika, czy istniał faktycznie w momencie śmierci W.R. Horodyskiego na początku 1810 r. szpital lub grunt szpitalny. Jeśli tak, to czy chodzi o wspomniany przez ks. Stojałowskiego grunt i wreszcie co się stało z gruntem szpitalnym i pod jakimi numerami topograficznymi lub katastralnymi był oznaczony²⁹. Szpital w Żurawicy z 1902 r. był w świetle wyciągu hipotecznego wpisany pod numerem hipotecznym 421 księgi gruntów gminy Żurawica i zainstalowany na podstawie dochodzeń [...] celem założenia ksiąg gruntowych przeprowadzonych kontraktem kupna i sprzedaży z dnia 26 lutego 1872 r. między funduszem szpitalnym z Żurawicy a szkołą z Żurawicy, zawartym na rzecz funduszu szpitala kościelnego w Żurawicy, a w skład tego szpitala wchodziły parcela bud. 8 i parcela gr. 24 i 25³⁰.

W świetle protokołu z 9 listopada 1875 r. (odpis sporządzony w Przemyślu 22 marca 1902 r.), który spisano w celu założenia księgi gruntowej parceli szpitalnej, na czele komitetu szkolnego w Żurawicy stał ks. proboszcz Feliks Smoliński i on to właśnie w imieniu szkoły ludowej występował w transakcji zakupu parceli pod nowy szpital³¹. Z zeznań ks. Smolińskiego wynika, że aktem darowizny z 6 marca 1873 r. ksiądz Adam Sapięha – właściciel dóbr Żurawica – przekazał szkole parcelę budowlaną 86 i parcelę gruntową 158. Natomiast zapisane w kartotece jako własność szkoły parcela budowlana 8 i parcele gruntowe 24 i 25 kupił, jak wynika z kontraktu kupna – sprzedaży z 26 lutego 1872 r., fundusz szpitala kościelnego, któ-

---

²⁶Tamże, s. 21.

²⁷Tamże, s. 44.

²⁸Tamże, s. 45.

²⁹Tamże, s. 45.

³⁰Tamże, s. 45 - 46.

³¹Tamże, s. 39.

ry zastępuje urząd gminny w Żurawicy. Własność szkoły, jak zapisano w protokole, nie była obciążona ani ograniczona³².

Wracając do odezwy z maja 1902 r., Namiestnictwo we Lwowie zwróciło się do przemyskiego Starostwa o zbadanie kilku spraw związanych z żurawickim szpitalem. Namiestnictwo dopytywało się, za jakie fundusze zostały zakupione parcele, czy użyto do tej transakcji pieniędzy z funduszu, w całości lub w jakiejś części. I dalej pytano o kwestię budynku szpitalnego – czy został on postawiony po zakupie parceli, czy użyto na cele szpitala już istniejący na parceli budynek, a jeśli nie to ewentualnie z jakich funduszy budynek wybudowano³³.

Kolejne pytanie Namiestnictwa dotyczyło kwestii na jakiej podstawie kupiono parcele od szkoły na własność szpitala kościelnego skoro – jak wynika z protokołu z 1875 r. – funduszem szpitala zarządza gmina. I dalej Namiestnictwo chciało wiedzieć ile osób mieszka w budynku i kim one są, jak wysoka jest kwota kapitału szpitala, w jaki sposób i na jakie cele przeznaczane są odsetki z zapisu Horodyskiego. Kolejne zadawane pytania dotyczyły tego, jaka jest w momencie otrzymania odezwy wysokość kapitału szpitala, pochodzącego z zapisu Horodyskiego, na jaki cel przeznaczane są odsetki, czy użytkowanie w ten sposób kapitału Horodyskiego uzyskało moc prawną, czy miało miejsce porozumienie gminy i dworu odnośnie rozdzielenia procentów z funduszu³⁴. Namiestnictwo ze Lwowa prosiło Starostwo o bardzo dokładne odpowiedzi na postawione pytania, ponieważ potrzebne były one do wydania opinii prawnej przez C.K. Prokuratorię Skarbu na polecenie Namiestnictwa³⁵.

Tymczasem budynek szpitalny zaczął grozić zawaleniem i w rezultacie rozebrano go w 1907 r., ale decyzja o budowie nowego zapadła jeszcze w maju 1905 r.³⁶ Fatalny stan budynku szpitalnego – dawnej szkoły – potwierdzało już pismo z lipca 1903 r. Namiestnictwa do C.K. Radcy Dworu i Kierownika C.K. Starostwa w Przemysłu, w którym wskazywano, że *dom, w którym ma się mieścić fundacyjny szpital ubogich, jest obecnie „ruderą”, a w tych warunkach właściwy cel fundacji osiągnięty być nie może* i w tej sytuacji zalecone zostało zbadanie stanu „realności” oraz określenie nakładu, jakiego wymagałaby restauracja domu szpitalnego.³⁷

We wrześniu 1906 r. Rada Gminy przyjęła i zatwierdziła kosztorys nowego szpitala oraz zwróciła się o zezwolenie na budowę do starostwa. W sporządzonym przez pisarza gminnego Józefa Wardęgę, na mocy uchwały Rady z 8 sierpnia 1906 r., szczegółowym kosztorysie budowy można znaleźć m. in. ilość cegieł potrzebnych do budowy, wapna, piasku, drewna, zamków do drzwi. Podano również ceny robocizny, np. wykopanie fundamentów miało kosztować 12 koron, stolarka – 416

---

³² Tamże, 40.

³³ Tamże, s. 46-47.

³⁴ Tamże, s. 47.

³⁵ Tamże, s. 47.

³⁶ Tamże, s. 184.

³⁷ Tamże, s. 68- 72.

koron. Ostateczne koszty miały zamknąć się sumą 3.691,68 koron. Do kosztorysu podpisanego przez Jana Głowacza, Szczepana Jasińskiego oraz wójta S. Wardęgę załączony został „Plan Szpitala przy Kościele w Gminie Żurawica”, zawierający projekt architektoniczny z zewnątrz oraz rzut poziomy budynku³⁸. Budowa szpitala musiała szybko postępować, bo już w styczniu 1907 r. gmina donosiła Starostwu, że budynek jest gotowy i ponowne sporządzanie planu i kosztorysu jest w tej sytuacji zbyteczne³⁹.

Pismem z sierpnia 1907 r. Namiestnictwo wezwało przemyskie Starostwo do sprawdzenia i ewentualnego sprostowania kosztorysu oraz przedstawienia mu efektu dochodzenia w sprawie wysokości lokacji kapitału fundacji⁴⁰. W tej sytuacji w październiku 1907 r. starostwo zwróciło się z prośbą do C.K. st. inżyniera powiatowego w Przemyślu Eustachego Pannenki, aby dokonał kołaudacji – odbioru budynku i ewentualnie sprostował kosztorys, a wyniki przedstawił Starostwu⁴¹.

Z protokołu Pannenki sporządzonego w Żurawicy 14 listopada 1907 r. wynikało, że budynek szpitala był na 13,30 m długi i 8 m szeroki, murowany z cegły, z zewnątrz i wewnątrz „wyprawiony”, dach pokryty dachówką. Od strony wschodniej znajdował się ganek drewniany otwarty. Rozkład izb i ich wymiary zachowano tak jak w szkicu przedstawionym przez gminę, ze zmianą jednej ścianki. We wszystkich pomieszczeniach były piece, stropy zwykłe, drewniane wejście na strych z drabiną, natomiast nie było piwnicy. Oprócz tego protokół Pannenki zawierał dokładne wymiary okien, drzwi i ich opisy. Według niego budynek był zbudowany z odpowiednich i trwałych materiałów, z jednym zastrzeżeniem, że należy uzupełnić betonowe schodki od strony zachodniej. Co do kosztorysu przedstawionego przez gminę i rzeczywistych kosztów budowy, to różnica była niewielka i w rezultacie budynek postawiono tanio, odbiór był więc bez zarzutu. Równocześnie Pannenko sprawdził, że obok głównego budynku znajdowała się kryta dachówką drewniana komórka, w której znajdowała się drewnutnia i wychodek, a budowę jej wykonała gmina z tych samych funduszy. Na zakończenie odbioru zawarta została jedna uwaga, że jeżeli budynek ma być szpitalem to wychodek powinien być w budynku, jeżeli zaś ma być to tylko budynek gminny, to takie założenie wychodków osobno może pozostać⁴².

Kilka informacji dotyczących dziejów szpitala pojawiło się w dokumencie z 20 czerwca 1910 r. Wydziału powiatowego, w którym przedstawiono wyniki pracy specjalnej komisji, mającej sprawdzić i uporządkować stan rachunków fundacji za okres od 1873 do 1909 r. W świetle tego dokumentu, nowy dom został zbudowany na miejscu starego budynku, zburzonego w 1907 r. Nowy, jak już opisał to w swoim protokole Pannenko, był murowany, kryty dachówką, składający się z większej

---

³⁸ Tamże, s. 110-115.

³⁹ Tamże, s. 126.

⁴⁰ Tamże, s. 141-142.

⁴¹ Tamże, s. 161.

⁴² Tamże, s. 146 – 149.

izby mieszkalnej i dwóch mniejszych, a obok domu – drewnitnia i wychodek. Dwie mniejsze zajmował wówczas kościelny, a większa została czasowo wynajęta miejscowej Spółce Raiffeisena z czynszem 24 koron rocznie z zastrzeżeniem, że w każdej chwili w razie potrzeby ma zostać opuszczona. Kościelny mieszkał bezpłatnie, tak jak w poprzednim domu i *jest to rodzaj jałmużny dla staruszka, który mieszka w domu szpitalnym od założenia fundacji i ma obowiązek dozoru domu i pielęgnowania chorych, gdy ci się w szpitalu znajdują. Używa także bezpłatnie ogrodu przy domu szpitalnym i pobiera w charakterze jałmużny z funduszu kwotę 72 koron rocznie*. Dokument ten zawierał również dokładne przedstawienie wyliczeń stanu kapitału fundacji od 1873 do 1909 r., który na grudzień 1909 r. wynosił 2.410 koron i 47 halerzy⁴³.

Postawienie nowego budynku szpitala nadal jednak nie rozwiązywało sprawy zarządzania funduszem. Brak zapisu w testamencie Horodyskiego co do szczegółów legatu, a także zmiany prawne spowodowały wieloletnie zawirowania wokół rozporządzania kapitałem. W pismach krążących pomiędzy Lwowem, Przemyślem a Żurawicą nieustannie wracały kwestie rozdzielania funduszy oraz sposobu zarządzania. Widać to wyraźnie choćby w piśmie Wydziału Rady powiatowej do C.K. Starostwa z marca 1910 r., *że ostateczne uporządkowanie rachunków fundacji im. Wojciecha Rudolfa Horodyskiego w Żurawicy wymaga dłuższego czasu i dokonane być może tylko w Żurawicy na miejscu. Komisja w powyższej sprawie miała być już dawniej przeprowadzona, gdy jednak urzędnik Wydziału powiatowego mający sprawę w swoim referacie zachorował i jest chorym do dzisiaj, załatwienie sprawy ulega dłuższej przewłoce*⁴⁴. W rezultacie dopiero decyzja Rady Gminnej w grudniu 1912 r. przyspieszyła rozwiązanie kwestii zarządzania funduszem szpitala.

Od 1869 r. funduszem zgodnie z rozporządzeniem Namiestnictwa oraz orzeczeniem Starostwa zarządzała gmina, jednak bez formalnego aktu fundacyjnego, ponieważ ulokowanie kapitału w kasie gminnej nastąpiło na mocy prawomocnego orzeczenia Wydziału Krajowego z 28 lutego 1873 r.⁴⁵ Rada Gminy w piśmie do C.K. Starostwa w maju 1907 r. wskazywała na bezpieczeństwo ulokowanego kapitału, a z drugiej strony na potrzebę przygotowania aktu fundacyjnego. Zastrzegła sobie równocześnie możliwość wpływu na przyszły dokument fundacyjny, aby jego zapisy były *ulożone w porozumieniu z Reprezentacją gminy*⁴⁶.

Zmianę sytuacji zapowiadała już uchwała Rady Gminny z 23 grudnia 1912 r. W protokole do uchwały zapowiedziano likwidację kasy gminnej i ulokowanie funduszy z niej w Kasie Reiffeisena w Żurawicy jako majątku zakładowego gminy. Postanowiono wezwać dłużników do zwrotu pożyczonych kwot z procentami do koń-

---

⁴³ Tamże, s.183 – 185.

⁴⁴ Tamże, s.178.

⁴⁵ Tamże, s. 137.

⁴⁶ Tamże, s. 139.

ca lutego 1913 r., a równocześnie z funduszu tego miał zostać wyłączony fundusz ubogich i fundusz szkolny. Rada Gminna uchwaliła jednogłośnie, aby fundusz szpitalny po zlikwidowaniu kasy pożyczkowej oddać spowrotem pod zarząd każdorazowego proboszcza *dla celów utrzymania szpitala przy Kościele łacińskim i udzielania przytułków ubogim mającym obowiązek pełnienia posług przy Kościele łacińskim*. Wprawdzie i tak mimo zarządzania nim przez gminę odbywało się to za wiedzą i *dyrektywą każdorazowego [...] proboszcza*⁴⁷. W styczniu 1913 r. Wydział powiatowy zatwierdził uchwałę Rady wraz z decyzją o wydzieleniu funduszu szpitalnego⁴⁸.

W świetle pisma starosty przemyskiego z 31 października 1922 r. wynika, że kapitał pozostały po potrąceniu kosztów budowy nowego budynku szpitala, wydzielono z funduszy gminy po uprzednim sprawdzeniu przez lustratora Wydziału powiatowego (miało to miejsce w grudniu 1920 r.⁴⁹) i ustalono na kwotę 2.291 mk 32 f. Na zabezpieczenie tej kwoty Zwierzchność gminna założyła książeczkę wkładową Kasy Reiffeisena nr 137 z wkładem w wysokości 4.536 mk 32 f i wydała książeczkę proboszczowi na przechowanie⁵⁰. *Gdy zatem w ten sposób kapitał fundacyjny jest ustalony, a rozszczenie zmarłego w czasie pośrednim Teodora Smuka i Tow. o wypłatę z dochodów fundacyjnych płacy 36 k. rocznie pałamarzowi cerkiewnemu okazało się nieuzasadnione – nic już nie stoi na przeszkodzie ukonstytuowaniu powyższej fundacji* – pisał dalej starosta. W tej sytuacji proboszcz i dziekan żurawicki ks. Michał Miksiewicz, w tym samym piśmie został poproszony na mocy pisma Województwa we Lwowie z dnia 23 października 1922 r., aby po zrealizowaniu wspomnianej książeczki i rozliczeniu się z gminą, *kupił papiery wartościowe, bezpieczeństwo pupilarne posiadające i postarał się o zawinkulowanie tychże na rzecz fundacji z prawem poboru odsetek przez każdorazowego proboszcza rzym. kat. w Żurawicy*⁵¹. Następnie zadaniem proboszcza miało być sporządzenie w porozumieniu ze Zwierzchnością gminną zarysu aktu fundacyjnego, który powinien zawierać wstęp – historię powstania fundacji, daty i postanowienia szczegółowe co do nazwy, majątku, celu, organów zarządu, sposobu rozdawania datków lub udzielania pomocy szpitalnej chorym, środków kontroli oraz ilości egzemplarzy przygotowanego dokumentu fundacyjnego⁵².

Wreszcie po wielu pismach ponagających ze strony Starostwa w Przemyśle 24 czerwca 1926 r. proboszcz ks. Michał Miksiewicz, Michał Głowacz i Andrzej Bartnicki sygnowali powstały Statut fundacji. Dokument rozpoczyna się krótkim opisem historii szpitala Horodyskiego oraz kwestiami finansowymi. Ze statutu wy-

---

⁴⁷ Tamże, s. 201.

⁴⁸ Tamże, s. 203.

⁴⁹ Archiwum Parafii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy, *Statut fundacyjny Fundacji szpitala im. Wojciecha Rudolfa Horodyskiego w Żurawicy z 24 czerwca 1926 r (maszynopis)*, s. 1.

⁵⁰ Archiwum Parafii..., Pismo Starostwa do proboszcza ks. Michała Miksiewicza w sprawie funduszu i aktu fundacyjnego z października 1922 r., s. 2.

⁵¹ Tamże, s. 2.

⁵² Tamże, s. 3.

nika, że książeczka nr 137 nie była już wówczas możliwa do zrealizowania, ponieważ od otrzymania wspomnianego pisma starosty z 1922 r. nastąpiła dewaluacja i rozwiązanie Kasy Reiffeisena⁵³. Fundacja według Statutu nosi nazwę „Fundacja szpitalna dla ubogich im. ś. p. Wojciecha Rudolfa Horodyskiego w Żurawicy”, a jej majątek stanowi realność whl. 421 ks. gr. gm. kat. Żurawica, obejmująca parcelę bud. 8 o obszarze 2a 55 m kw wraz z budynkiem mieszkalnym i gospodarczym tudzież parcelę gr. 24 o obszarze 26a 04 m kw i parcelę gr. 25 o obszarze 14a 24 m kw – wyliczali twórcy dokumentu⁵⁴. Do korzystania ze „szpitala” (schroniska) pierwszeństwo dostawały osoby, którym w świetle ustawy o opiece społecznej z 1923 r. przysługiwało prawo do trwałej opieki ze strony gminy i co do których gmina złożyła deklarację potwierdzoną przez nadzorczy Wydział Powiatowy w Przemyślu, że za osoby mające być umieszczone w schronisku ponosić będzie w całości lub w części koszty utrzymania – w zależności od umowy z Zarządem fundacji – oraz że na wezwanie Zarządu odbierze je pod swoją opiekę. W przypadku jeśli nie będzie takich osób, wtedy mogą zostać przyjęte inne, co do których gmina złożyła określoną deklarację utrzymania. Do schroniska nie mogły być przyjęte osoby chore, wymagające leczenia, chore umysłowo, epileptycy, paralitycy, osoby z chorobami zaraźliwymi albo ranami obrzedliwymi lub wzbudzającym wstręt kalectwem. W przypadku, jeśli któraś z tych sytuacji wystąpi już po przyjęciu do szpitala, to musi nastąpić usunięcie takiej osoby i oddanie jej pod opiekę właściwej gminie⁵⁵.

Zarząd fundacją należeć ma do proboszczów obrządku rzymsko – katolickiego oraz dwóch członków wybranych przez Radę Gminną w Żurawicy na wniosek proboszcza, a przewodniczącym Zarządu jest proboszcz z Żurawicy⁵⁶. Do zadań Zarządu miało należeć utrzymanie szpitala w odpowiednim stanie, uzyskiwanie jak największych dochodów, które po opłaceniu podatków powinny być przeznaczane wyłącznie na zaspokojenie potrzeb biednych. Posiedzenia Zarządu ma prawo zwoływać przewodniczący w miarę potrzeb, co najmniej w grudniu każdego roku w celu podsumowania działalności Zarządu za dany rok oraz ustalenia planu pracy na rok przyszły. Natomiast sprawy związane ze sprzedażą majątku fundacji, czy zaciągnięcia pożyczek w jej imieniu wymaga zezwolenia i zgody władz fundacji. Sprawozdania z działalności, zamknięcie rachunków oraz preliminarze rachunkowe Zarząd musi składać do końca stycznia każdego roku Starostwu w Przemyślu, który po ich zbadaniu przekazuje je Urzędowi Wojewódzkiemu Lwowskiemu z uwagami i ewentualnymi wnioskami⁵⁷. W 1928 r. Starostwo wniosło zmianę w terminie dotyczącym składania sprawozdania z „do końca stycznia” na „do końca czerwca”⁵⁸. W archi-

---

⁵³ Archiwum Parafii..., Statut fundacyjny Fundacji..., s. 1-2.

⁵⁴ Tamże, s. 2.

⁵⁵ Tamże, s. 2-3.

⁵⁶ Tamże, s. 3.

⁵⁷ Tamże, s. 3.

⁵⁸ Archiwum Parafii..., Pismo Starostwa w Przemyślu w sprawie wprowadzenia zmian w statucie z 26 marca 1928 r., s.1.

wum parafialnym znajduje się egzemplarz statutu już z naniesionymi poprawkami Starostwa, noszący datę ze stycznia 1929 r.⁵⁹ Natomiast jeszcze w październiku 1926 r. ks. Miksiewicz przejął zarząd nad majątkiem fundacyjnym w imieniu swoim i swoich następców oraz zobowiązał się majątkiem fundacyjnym jak najlepiej i jak najsumiennie zarządzać⁶⁰.

Ciekawym odzwierciedleniem życia w szpitalu – ochronce są sprawozdania z lat 1928 -1931. W ciągu tych lat prowadzono mniejsze i większe prace przy budynku, jak na przykład w 1928 r. wprawiono dwa nowe okna, rok później zakupiono wapno i pobielono wewnątrz budynku. Natomiast na 1930 r. Zarząd fundacji wskazywał jako najpilniejsze potrzeby nowe ogrodzenie ogrodu – należałoby zbierać fundusz na stalsze ogrodzenie a to słupkami betonowymi i drutem kolczastym, od tyłu domu są zgniłe schodki na wysokość 1,5 m, które należy zmienić na betonowe. Z funduszy postanowiono 100 zł przeznaczyć na datki na święta dla najuboższych, jak to było dawniej w zwyczaju⁶¹. Z kolei w sprawozdaniu za 1930 r. przedstawiono liczne prace wykonane przy budynku, ponieważ trzeba było przeprowadzić restaurację budynku wewnątrz i zewnątrz. I tak np. w jednym z pokoi usunięto przegniłą podłogę i dano nową oraz postawiono nowy piec, budynek wewnątrz wybielono, od ogrodu wymieniono przegniłe schody z desek. Nie było przy domu żadnego schowka na rupiecie, ani żadnej piwniczki czy to na kartofle czy też na węgiel i dlatego postanowiono od ogrodu postawić szerszy ganek z okienkiem, który służyłby na rupiecie, a pod gankiem urządzić piwniczkę na kartofle i węgiel, z boku ganku dać cementowe schody. Ponadto dom jeszcze z czasów wojny poobijany kulami trzeba było [...] farbą pomalować. Proboszcz do tych robót dodał wiele własnego materiału, a tylko najniezbędniejsze wydatki w gotówce przedstawił w rachunkach zawartych w sprawozdaniu⁶². Na rok 1931 r. zanotowano, że z powodu ogólnej biedy trzeba będzie większą zapomogę udzielić biednym⁶³.

Po II wojnie światowej działalność organizacji takich jak fundacja uległa zmianom. W lipcu 1945 r. Wojewoda Rzeszowski zarządził przeprowadzenie do końca sierpnia ewidencji fundacji działających na terenie województwa. Zarządcy fundacji zostali zobowiązani do zgłoszenia fundacji w Urzędzie Wojewódzkim w Rzeszowie w Wydziale Pracy i Opieki Społecznej w formie pisemnej i należało podać nazwę fundacji, nazwisko fundatora, rodzaj fundacji, majątek, nazwiska osób sprawujących zarząd oraz nazwę władzy wykonującej nadzór nad fundacją przed 1 września 1939 r. W odpowiedzi na to wezwanie proboszcz 30 sierpnia złożył wój-

---

⁵⁹ Archiwum Parafii..., Statut fundacyjny podpisany przez ks. Michała Miksiewicza, datowany w Żurawicy 18 stycznia 1929 r. (rękopis).

⁶⁰ Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu, Fundacja szpitalna Horodyskiego, odpis deklaracji ks. Michała Miksiewicza z 15 października 1926 r. W archiwum znajduje się również pismo proboszcza do kurii przemyskiej, w którym krótko opisywał dzieje szpitala, stan kapitału i majątek oraz w którym prosił o zatwierdzenie deklaracji przejścia zarządu nad fundacją i odesłanie jej następnie bezpośrednio do Starostwa w Przemyślu.

⁶¹ Archiwum Parafii..., Sprawozdania i potrzeby fundacji w latach 1928 – 1931, s. 1.

⁶² Tamże, s. 2 - 3.

⁶³ Tamże, s. 3.

towi gminy Stanisławowi Jarochowi wymagane informacje (wynikało z nich, że w tym okresie zarząd fundacji obok proboszcza stanowili Jan Partyka i Józef Mazurek z Żurawicy)⁶⁴.

W lipcu 1946 r. Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej w związku z tym, że w wykazie instytucji znajdowały się braki, które uniemożliwiają Ministerstwu [...] powzięcie decyzji co do dalszego funkcjonowania poszczególnych fundacji jako też podjęcie zasadniczych kroków zmierzających do uregulowania całokształtu tego zagadnienia. W tej sytuacji każda fundacja miała wypełnić specjalny kwestionariusz, które następnie miały być złożone w Ministerstwie przez poszczególnych wojewodów, pełnomocników rządu oraz prezydentów miast Warszawy i Łodzi. Część punktów kwestionariusza miała zostać wypełniona przez zarządców fundacji i skontrolowana przez Urząd Wojewódzki, natomiast punkt VIII – wnioski – wypełniał Urząd Wojewódzki, on także w razie braku zarządcy fundacji wypełniał kwestionariusz na podstawie posiadanych danych. Do kwestionariusza należało załączyć odpisy statutów uwierzytelnionych przez urząd, dokumenty dotyczące majątku i celu fundacji⁶⁵.

W związku z tym poleceniem starosta powiatowy przemyski pismem z 18 lipca wezwał do złożenia kwestionariusza proboszcza żurawickiego ks. Tadeusza Kostkę⁶⁶. Z kwestionariusza wynikało, że w tym czasie obok księdza fundacją zarządzali Andrzej Bartnicki i Michał Głowacz, nie zmieniły się cele i zadania fundacji, majątek w postaci gruntów nie uległ zmianie, nie wykazano strat majątkowych, a wartość obliczoną w złotych z 1939 r. podano w wysokości 5 tys. zł⁶⁷. Kolejne działania ówczesnych władz uniemożliwiły funkcjonowanie takich organizacji jak opisywana fundacja szpitalna.

Przedstawione tutaj dzieje fundacji szpitalnej i szpitala – przytułku dla ubogich w Żurawicy, a w szczególności zapisu Wojciecha R. Horodyskiego są tylko wywołaniem tematu i przyczynkiem do dalszych badań i kwerend archiwalnych.

dr Izabela Fac

---

⁶⁴ Archiwum Parafii..., Odpis pisma wojewody rzeszowskiego w sprawie ewidencji fundacji oraz na tym samym piśmie informacje zwrotne proboszcza.

⁶⁵ Tamże, Odpis pisma Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z 11 czerwca 1946 r. w sprawie kwestionariuszy dla fundacji.

⁶⁶ Tamże, Pismo starosty do ks. T. Kostki w sprawie złożenia kwestionariuszy.

⁶⁷ Tamże, Kwestionariusz Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej dla fundacji, s. 1-3.

Księgi metrykalne Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy¹

*Kochać ziemię ojczystą,
Na której życie wzięliśmy jest cnotą.
Znać dokładnie dzieje rodzinne,
Sprawy poprzedników swoich z którymi
Przez związek krwi, rodowitości, obyczajów,
Języka i praw ściśle połączeni jesteśmy,
Obowiązkiem jest dobrze wychowanego Polaka*

Wincenty Gawarecki.

Księgi metrykalne jako materiały archiwalne mają bardzo ważne znaczenie historyczne. Jako forma ewidencji społeczności wyznaniowej, najwcześniej rozpowszechniły się w Kościele rzymskokatolickim w wyniku uchwał podjętych na Soborze Trydenckim (1545-1563). Proboszczowie w parafiach mieli obowiązek prowadzenia księgi ochrzczonych (*Liber natuorum et baptisatorum*) i ślubów (*Liber copulatorum*). Nie było natomiast wzmianki o zakładaniu ksiąg zmarłych (*Liber mortuorum*), które w niektórych parafiach pisano według prawa zwyczajowego. Obowiązek ich prowadzenia zainicjował dopiero tzw. Rytuał rzymski wydany w 1614 roku.

Postanowienia soborowe były przekazywane do wiadomości proboszczów przez synody. Dla całej Polski duże znaczenie miał synod Piotrowski kardynała Bernarda Maciejowskiego z 1607 r., który nakazał prowadzenie ksiąg ochrzczonych, bierzmowanych, zaślubionych, komunikujących na Wielkanoc i statystyk parafialnych (*Status animarum*)².

---

¹ W opracowaniu niniejszym zasięgiem terytorialnym objęto część miejscowości wchodzących niegdyś do parafii rzymskokatolickiej, tj. Żurawicę, Bolestraszyce, Buszkowiczki i Buszkowice. Pozostałe dwie miejscowości tj. Duńkowiczki i Małkowice nie zostały uwzględnione. Po drugiej wojnie światowej z terytorium ówczesnej parafii żurawickiej wydzielono i erygowano nowe parafie, tj. Bolestraszyce dnia 2 listopada 1945 r., Buszkowice (z Buszkowiczkami) 31 grudnia 1967 r., Małkowice (z Duńkowiczkami) 1951 r., Żurawica Górna 1992 r., Rocznik Archidiecezji Przemyskiej 1997, Przemyśl 1997, ss. 333, 515, 519, 525.

² S. Łysik, Polskie metryki z parafii Kopienica z lat 1607-1611, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, 1970, ss. 207-209.

W związku z tym, że rozporządzenia soborowe docierały poprzez synody do proboszczów nawet z kilkunastoletnim opóźnieniem, bardzo mało jest ksiąg metrykalnych powstałych w latach bezpośrednio po wzmiankowanym soborze. Z czasem księgi metrykalne zaczęły być wykorzystywane przez władze państwowe, które wydawały szereg przepisów związanych z ich prowadzeniem. W XVII wieku zaczęły się rozpowszechniać, a w następnym stuleciu występowały już na ogół w każdej parafii. Początkowo księgi metrykalne nie prowadzono według jednolitego systemu. Powstał on dopiero pod panowaniem zaborców, których formularze ujednoliciły zapisy, a same księgi podlegały nie tylko kontroli władz kościelnych ale i państwowych.

Należy również wspomnieć, że przed całkowitym zniknięciem Polski z mapy Europy, Konstytucja sejmowa z 1789 r. nałożyła na proboszczów obowiązek przekazywania komisjom cywilno-wojskowym, odpisów metryk chrztów, ślubów i pogrzebów oraz spisów parafian z zaznaczeniem płci, wieku, miejsca zamieszkania (*Liber status animarum*)³.

Po rozbiorach na podzielonych ziemiach polskich zaczął obowiązywać system prawny zaborców. W części południowo-wschodniej, będącej pod panowaniem Cesarstwa Austriackiego, podstawowym aktem prawnym określającym prowadzenie ksiąg metrykalnych był patent cesarski z dnia 20 lutego 1784 roku. Nałożył on na proboszczów różnych wyznań obowiązek prowadzenia ksiąg urodzeń, małżeństw i zgonów⁴. W zarządzeniu tym określone również zostały zasady sporządzania zapisów. Ingerencja władz państwowych w prowadzenie ksiąg była początkiem kształtowania się nowożytnych akt stanu cywilnego⁵.

W parafii rzymskokatolickiej w Żurawicy pierwsze księgi metrykalne powstały już w pierwszej połowie XVII wieku. Były to: Fragmenty metrykalne i rachunkowe 1620-1776, Księga chrztów i zgonów 1751-1775; Księga chrztów, ślubów i zgonów 1776-1784⁶. Jak dowiadujemy się z kopii listu księdza Jana Kwolka znajdującego się w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemyślu, księgi te zostały wywiezione i mimo prowadzonych poszukiwań nie udało się ich odnaleźć⁷.

Przy opisywaniu materiałów metrykalnych Żurawicy należy również wspomnieć o Rejestrze Parafialnym Żurawicy z 1662 roku zawierający obecnie wykaz mieszkańców Żurawicy, a w przeszłości prawdopodobnie obejmujący całą parafię

---

³ R. Kufel, Kancelaria, registratura i archiwum parafialne na ziemiach polskich od XII do początku XXI wieku, Zielona Góra 2005, ss. 44-45.

⁴ Z. Szulc, Przepisy prawne dotyczące prowadzenia ksiąg metrykalnych w Galicji, „Prace Historyczno-Archiwalne”, t. 3: 1995, s.30.

⁵ Z. Szulc, Akta metrykalne w zbiorach Archiwum Państwowego w Rzeszowie, „Prace Historyczno-Archiwalne”, t. 4: 1996, s. 29.

⁶ Istnienie tych ksiąg potwierdzają przedwojenne sygnatury o numerach kolejno: Księga nr 1990, Księga nr 1988, Księga nr 1989 znajdujące się w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemyślu.

⁷ Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu, Zespół Akt ks. Jana Kwolka.

żurawicką⁸.

Zachowane księgi metrykalne dla parafii żurawickiej i przechowywane w Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy, Urzędzie Stanu Cywilnego w Żurawicy i Archiwum Państwowym w Przemyślu rozpoczynają się od 1785 roku. Jak widać w poniższej tabeli są prawie kompletne: dla Żurawicy – Księgi urodzonych oraz ochrzczonych obejmują lata 1785-1807, 1831-1945, Księgi zaślubionych 1849-1945, Księgi zmarłych 1785-1949; dla Bolestraszyce – Księgi urodzonych oraz ochrzczonych 1838-1858, 1887-1945, Księgi zaślubionych 1785-1945, Księgi zmarłych 1785-1949, dla Buszkowic i Buszkowiczek – Księgi urodzonych oraz ochrzczonych, Księgi zaślubionych i Księgi zmarłych 1785-1945. Księgi zapowiedzi prowadzone były dla całej parafii żurawickiej (Żurawica, Bolestraszyce, Buszkowice, Buszkowiczki, Duńkowiczki, Małkowice) i obejmują lata 1795-1831, 1850-1926.

Największą ilość ksiąg posiada Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy w ilości 40. W tym 5 Ksiąg urodzonych oraz ochrzczonych (4 dla Żurawicy i 1 dla Bolestraszyce), 6 Ksiąg zapowiedzi, 2 Księgi zaślubionych (1 – Żurawica, 1 – Bolestraszyce), 6 Ksiąg zmarłych (5 – Żurawica, 1 – Bolestraszyce) i 21 Ekstraktów metrykalnych. 10 ksiąg znajduje się w Urzędzie Stanu Cywilnego w Żurawicy: 3 Księgi urodzonych oraz ochrzczonych (2 – Żurawica, 1 – Bolestraszyce), 3 Księgi zaślubionych (1 – Żurawica, 1 – Bolestraszyce, 1 – Buszkowice), 3 Księgi zmarłych (2 – Żurawica, 1 – Bolestraszyce) oraz 1 Księga urodzonych, zaślubionych i zmarłych mieszkańców miejscowości Buszkowice i Buszkowiczki. W Archiwum Państwowym w Przemyślu znajdują się 2 księgi: Księga urodzonych oraz ochrzczonych dla miejscowości Żurawica i Księga zmarłych dla miejscowości Bolestraszyce.

---

⁸ O rejestrze szerzej pisze Z. Budzyński, Stan i struktura społeczna ludności Żurawicy w świetle spisu parafialnego z 1662, *Przemyskie Zapiski Historyczne* R. IV-V, 1987, ss. 55-75; Spis parafialny Żurawicy z 1662 r., „Przemyskie Zapiski Historyczne” R. IV-V, 1987, ss. 215-221; Spis parafialny Żurawicy z 1662 r., [w:] *Dzieje Żurawicy, Studia i materiały*, t. 1, red. L. Fac, Żurawica 2010, ss. 67-74.

KSIĘGI METRYKALNE PARAFII RZYMSKOKATOLICKIEJ W ŻURAWICY	Miejscowość	Lata	Miejsce przechowywania
Księga urodzonych oraz ochrzczonych (Liber natuorum aequae baptisatorum)	Żurawica	1785-1807	Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy
jw.	Żurawica	1831-1843	jw.
jw.	Żurawica	1844-1864	jw.
jw.	Żurawica	1864-1881	jw.
jw.	Żurawica	1881-1898	Archiwum Państwowe w Przemyślu
jw.	Żurawica	1898-1932	Urząd Stanu Cywilnego w Żurawicy
jw.	Żurawica	1932-1945	jw.
jw.	Bolestraszyce	1838-1858	Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy
jw.	Bolestraszyce	1887-1945	Urząd Stanu Cywilnego w Żurawicy
Księga zapowiedzi (Liber Bannorum)	Żurawica	1795-1831	Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy
jw.	Żurawica	1850-1860	jw.
jw.	Żurawica	1861-1874	jw.
jw.	Żurawica	1874-1889	jw.
jw.	Żurawica	1889-1899	jw.
jw.	Żurawica	1899-1926	jw.
Księga zaślubionych (Liber Copulatorum)	Żurawica	1849-1876	Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy
jw.	Żurawica	1876-1954	Urząd Stanu Cywilnego w Żurawicy
jw.	Bolestraszyce	1785-1872	Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy
jw.	Bolestraszyce	1872-1945	Urząd Stanu Cywilnego w Żurawicy
jw.	Buszkowice	1834-1932	jw.
Księga zmarłych (Liber Mortuorum)	Żurawica	1785-1831	Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy
jw.	Żurawica	1831-1836	jw.
jw.	Żurawica	1836-1844	jw.
jw.	Żurawica	1844-1858	jw.
jw.	Żurawica	1858-1877	jw.
jw.	Żurawica	1877-1933	Urząd Stanu Cywilnego w Żurawicy
jw.	Żurawica	1934-1949	jw.

jw.	Bolestraszyce	1785-1858	Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy
jw.	Bolestraszyce	1859-1898	Archiwum Państwowe w Przemyślu
jw.	Bolestraszyce	1899-1949	Urząd Stanu Cywilnego w Żurawicy
Księga urodzonych, zaślubionych i zmarłych	Buszkowice, Buszkowiczki	1785-1945	Urząd Stanu Cywilnego w Żurawicy
Ekstrakty metrykalne* (Extractus e libris metricalibus)		1890	Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy
jw.		1891	jw.
jw.		1892	jw.
jw.		1893	jw.
jw.		1894	jw.
jw.		1895	jw.
jw.		1896	jw.
jw.		1898	jw.
jw.		1899	jw.
jw.		1900	jw.
jw.		1901	jw.
jw.		1902 (dwa tomy)	jw.
jw.		1903	jw.
jw.		1904	jw.
jw.		1905	jw.
jw.		1906	jw.
jw.		1907	jw.
jw.		1908	jw.
jw.		1909	jw.
jw.		1910	jw.

* Są to odpisy dosłowne lub streszczone metryk parafialnych sporządzone przez proboszczów dla każdego roku i odsyłane do Urzędu Cyrkularnego oraz Kurii Biskupiej, które zawierały wyciągi z ksiąg urodzonych oraz ochrzczonych, zaślubionych i umarłych z miejscowości wchodzących w skład parafii; ekstrakty metrykalne z Żurawicy zawierają odpisy z wszystkich miejscowości wchodzących w skład parafii, również Duńkowiczek i Małkowic nie uwzględnionych w niniejszym opracowaniu.

Prawidłowe prowadzenie ksiąg było bardzo istotne i zaznaczone to było w instrukcjach, które były umieszczane na początku każdej księgi: „*Ażeby iednak tym pewniey ta Księga należyce pisana była, ostrzega się ninieyszemi Plebana, ponieważ gdyby podczas Wizyty Biskupa lub Oficyalistów Cyrkularnych, nieporządek lub niedbalstwo iakie postrzeżone było, za pierwszym w prawdzie razie za każdy błąd tylko 4 zł. Polsk. zapłacić, lecz potym ieszcze surowiey ukarany zostanie*”⁹. Księgi były prowadzone w języku łacińskim i uzupełnione według odpowiednich wzorów.

W księdze urodzonych oraz ochrzczonych odnotowywano: rok, miesiąc i dzień urodzenia (natus), a w późniejszych latach również dzień chrztu (baptisatus); numer domu (numerus domus); imię dziecka (nomen); religię (catholica, aut alia); jego płeć (puer – chłopiec, puella – dziewczynka), pochodzenie ze związku małżeńskiego lub pozamałżeńskiego (legitimi thori – z prawego łoża, illegitimi thori – z nieprawego łoża); imię i nazwisko ojca, imię i nazwisko matki (parentes: pater, mater; z czasem wpisywano również dane rodziców ojca i matki); imiona i nazwiska rodziców chrzestnych oraz ich wykonywany zawód (patrini et forum conditio).

W księdze zapowiedzi jako jedynej prowadzonej w języku polskim zapisywano imiona i nazwiska, miejsce urodzenia i zatrudnienie narzeczonych, ich wiek, stan, religię, miejsce zamieszkania, imiona, nazwiska i wykonywany zawód rodziców, ilość zapowiedzi i daty ich wygłoszenia.

Księga zaślubionych zawierała: rok, miesiąc i dzień ślubu; numer domu (numerus domus), imię i nazwisko narzeczonego (sponsus nomen), jego religię (catholica, aut alia), wiek (aetas) i stan cywilny (coelebs – kawaler, viduus – wdowiec); imię i nazwisko narzeczonej (sponsa nomen), jej religię (catholica, aut alia), wiek (aetas) i stan cywilny (coelebs – panna, vidua – wdowa); imiona i nazwiska świadków (testes nomina) i ich wykonywany zawód (conditio). Świadkowie podpisywali się własnoręcznie, a gdy nie potrafili pisać stawiali znak krzyża obok wpisywanych najczęściej przez księdza ich nazwisk. Obowiązek podpisania się spoczywał również na kapłanie udzielającym ślubu.

Księga zmarłych obejmowała: rok, miesiąc i dzień śmierci (dies mortis) a w latach późniejszych również dzień pogrzebu (dies sepulturae), numer domu (numerus domus), imię i nazwisko zmarłego (nomen mortui), jego religię (catholica, aut alia), płeć (masculinum – mężczyzna, femina – kobieta), wiek (dies vitae), rodzaj choroby i przyczynę zgonu (morbus et qualitas mortis).

Księgi metrykalne odgrywały w przeszłości bardzo istotną rolę jako sprawdzony sposób rejestracji ruchu ludności. Również i dzisiaj ich przydatność we współczesnych badaniach nad lokalną historią jest nie do podważenia.

mgr Alina Żygała

---

⁹ Archiwum Parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Żurawicy, Liber Mortuorum Ecclesiae parochialis rit. Lat. Żuravicensis pro pago Bolestraszyce ab anno 1785 usque ad a. 1858 Tomus II.